

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

1 NUMARALI TEVZİÂT DEFTERİ
(H.1207-1208 / M.1792- 1793)
(1/ 32 sayfa)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Ahmet AKSİN

HAZIRLAYAN
Emrah MARAL

ELAZIĞ - 2013

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

1 NUMARALI TEVZİÂT DEFTERİ
(H.1207-1208 / M.1792- 1793)
(1/ 32 sayfa)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Ahmet AKSIN

HAZIRLAYAN
Emrah MARAL

Jürimiz, tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği ile başarılı saymıştır.

- 1. Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK**
- 2. Prof. Dr. Ahmet AKSIN**
- 3. Yrd. Doç. Dr. Fatih ÖZEK**

F.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun.....tarih vesayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Doç. Dr. Zahir KIZMAZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****1 Numaralı Tevziât Defteri (H.1207-1208 / M.1792- 1793)****(1/ 32 Sayfa)****Emrah MARAL****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Tarih Ana Bilim Dalı****Yakınçağ Bilim Dalı****Elazığ – 2013, Sayfa: VII + 107**

Bu çalışmada 18. yüzyılın sonları ve 19. yüzyılın başlarında Osmanlı Devleti'nin merkezi otoritesinin iyice zayıflaması ve devamlı vukû bulan savaşlar neticesinde, devlet ekonomisinin kötü bir duruma düşmesi ele alınmıştır. Taşrada otoritesini kaybeden Osmanlı Devleti, halkı Ayân, Vali, Sancakbeyi, Mutasarrıf gibi yöneticilerin ve güçlü kişilerin ellerine bırakmak zorunda kalmış, bu yöneticiler ise devletin belirlediği vergiler dışında halka fazladan vergi yükleyip zulüm etmişlerdir. Bölgeye atanan devlet görevlileri ve yerli güçlerin anlaşmaları sonucu adalet kavramı iflas etmiş; halk hakkını arayamaz hale getirilmiştir. Savaş ve barış zamanında alınan imdâd-ı seferiyye ve imdâd-ı hazeriyye vergileri halktan devamlı alınır olmuş ve tekâlif-i şakka türünden vergiler ihdas edilerek halk perişan bir duruma düşürülmüştür. Sonuç olarak ağır vergi yükü altında ezilen fakir halk ya yerini yurdunu terk etmek zorunda kalmış ya da eşkıyalık hareketlerine katılmıştır.

Bu dönemde ‘adalet’ kavramının içi boşaltılmaya başlanmış, adaleti uygulamakla görevli olan kadılar gücü elinde bulunduranlarla hareket edip; halktan imza ve harcı defter adıyla devletin almadığı aşırı vergiler talep etmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Osmanlı Devleti, Vergi, Kadı, Vali, Adalet

ABSTRACT

Master Thesis

Number 1 Book of Distribution (H. 1207-1208 / M. 1792- 1793)

(1/ 32 Sayfa)

Emrah MARAL

The University Of Fırat

The Institute Of Social science

The Department Of History

Elazığ – 2013, Page: VII + 107

In this study, at the end of the 18th century and in the early of the 19th century, the weakening of Ottoman Empire's central authority and economic declines that had occurred as a result of continuous wars has been analysed. Losing its authority in the provinces, Ottoman Empire was forced to deliver people of provinces to powerful people and to governors such as Senators, Governor, Flag Officer. And provincial administrators behaved cruelly to the people by overtaxing apart from the State's. In addition, as a result of treaty of state officials who were assigned to the area and local powers, the concept of justice was failed. Also people couldn't seek justice. Wartime and peacetime taxes such as imdad-ı seferiyye and imdad-ı hazeriyye had been taken continuously and tekalif-i şakka type of taxes desolated people. Consequently, poor people suffering from heavy taxes, had been forced to leave their homeland or they participated movement of banditry.

In this period, the concept of justice had started to lose its importance. Muslim Judge who was tasked with securing the justice collaborated with powerful people and they began to rob people. By the name of surname and harcı defter, Muslim Judge demanded overtaxing apart from the State.

Keywords : Ottoman Empire, taxes, Judge, Governor, Justice

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖN SÖZ	VI
KISALTMALAR	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. XVIII. YÜZYIL DA MEYDANA GELEN OLAYLAR NETİCESİNDE TEVZİ DEFTERLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	3
1.1. XVIII. Yüzyıla Genel Bir Bakış	3
1.2. Valilerin Otoritesini Kaybetmesinin Nedenleri	4
1.2.1. Vüzeranın Kendisine Eşkîya Toplaması ve Halka Zulüm Etmesi	5
1.2.1.1. Vezirlerin Halka Hukuk Dışı Vergi Yüklemeleri	6
1.3. Kadı ve Naiplerin Yolsuzlukları	7
1.3.1. Kadıların Adaletsiz Davranmamaları ve Tevziye Fazla Vergi Eklememelerine Dair	9
1.4. Anadolu'da İç Güvenlik Sorunları	9
1.4.1. Eşkîyalık	10
1.4.2. Göçler ve Nedenleri	12
1.4.2.1. İmdadı Seferiyye ve Hazeriyyenin Göçe Neden Olması	13
1.5. Tevzi ve Ayan	14

İKİNCİ BÖLÜM

2. TEVZİAT VE VERGİ	17
2.1. Osmanlı Vergi Toplama Düzeni Ve Genel Değişim	17
2.2. Tekâlif-i Örfiyye	18
2.3. Kanun Dışı Alınan Vergiler	19
2.3.1. Tekâlif-i Şakka	21
2.4. İmdadiye Vergileri	22
2.4.1. İmdadiyenin Toplanmasına Dair Düzenleme	24
2.4.2. İmdad-ı Seferiyye:	25
2.4.3. İmdad-ı Hazeriyye	26

2.5. Tevzi Defteri Nedir?	28
2.6. Tevzi Defterinde Yer Alan Vergi Kalemleri	29
2.7. Tevzi Defterlerindeki Yolsuzluğu Gidermek İçin Alınan Tedbirler	29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BELGE ÖZETLERİ VE METİN TRANSKRİPSİYONU.....	32
3.1. ÖZETLER	32
3.2. Metin Transkripsiyonu	37
SONUÇ	100
BİBLİYOGRAFYA.....	101
EKLER	103
ÖZ GEÇMİŞ	107

ÖN SÖZ

Osmanlı Devleti, kuruluşundan kısa bir süre sonra büyümesini gerçekleştirmiş ve üç kıtaya hakim bir konuma gelmiştir; fakat bu hızlı gelişme beraberinde bir takım problemleri de getirmiştir. Merkezden uzak olan bölgelerin idaresi de merkeze uzaklığa binaen zorlaşmış, devlet güçlü iken pek gözükmeyen aksaklıklar devletin 17. yüzyıldan sonra gücünü yavaş yavaş kaybetmeye başlamasıyla gün yüzüne çıkmıştır. Merkezi otoritenin bozulması, art arda yapılan savaşlar ve savaşlar neticesinde alınan yenilgiler Osmanlı Devletini iyiden iyiye yıpratmış; Osmanlı Devleti'nin idaresi İstanbul dışına ulaşamaz olmuş ve halk yerel güçlerin hakimiyetine bırakılmıştır.

Yapmış olduğum bu çalışmada tezin konusunun tesbiti ve hazırlanmasında, yardımlarını benden esirgemeyen, karşılaştığım zorlukların aşılmasında şahsıma büyük destek veren değerli danışman hocam Prof. Dr. Ahmet AKSİN'a teşekkürü bir borç bilirim, bilgisinden sürekli istifade ettiğim Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK'e ve maddi manevi her daim yanımda bulunan Yrd. Doç. Dr. Suha Oğuz BAYTİMUR'a ayrıca tezin yazım aşamasında bana yardımcı olan değerli dostlarım Kadir EMÜL ve Oğuzhan DANIŞ'a, beni her zaman teşvik edip moral veren Bilal AKBEY ile Recep KURTLUK'a ve ismini sayamadığım pek çok dostuma en kalbi duygularıyla şükranlarımı sunarım.

Elazığ-2013**Emrah MARAL**

KISALTMALAR

EFD	: Edebiyat Fakültesi Dergisi
DTCFD	: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi
OTAM	: Osmanlı Tarih Araştırmaları Merkezi
H.	: Hicri
M.	: Miladi
C.	: Cilt
S.	: Sayı
S.	: Sayfa
B.	: Belge
s.	: Sayfa
Sad.	: Sadeleştiren
Hız.	: Hazırlayan

GİRİŞ

Geçmişte yaşanmış olan olayları bizlere yer ve zaman göstererek anlatan tarih bilimi, geçmişte kapanıp gitmiş bir olay değildir, bilakis tarih canlı bir olay ve yüz yıl önce yaşanmış bir olayın etkilerini bugün dahi hissedebiliriz. Çünkü bir tarihi olayın bittiği yerde diğer bir tarihin başlangıcı vardır.

Yapmış olduğum bu çalışmada Osmanlı Devleti'nin gerilemeye başlamasıyla birlikte, merkezi otoritesini kaybetmesine binaen, Anadolu da, Osmanlının diğer hakim olduğu alanlarda güçlü ayan ailelerinin güçlenip dal budak saldıklarını görmekteyiz. Bazen devlet, Âyânlara muhtaç konuma düştüğü için zulüm ve halka yapılan baskılara adaletname yayınlamaktan başka bir şey yapamamıştır.

Devlet toprakları küçüldüğü için önemli miktarda gelirlerini kaybeden vüzera kesimi yüksek caizeler ödeyip atandıkları mahallerde verdikleri parayı geri alabilmek için halktan yüklü miktarda tekalif-i şakka türünden vergiler almışlardır, devletin belirlediği vergi miktarının dışına çıkıp baskı ve yıldırımlarla, halka zulüm ve işkence yapılmıştır. Halk hakkını da arayamıyordu; çünkü güçlü olan Vali ya da Ayân adli işleri sağlamakla yükümlü olan Kadı'yı da baskı altına almışlardı, zaten birçok Kadı ya da Naip güçlü ailelerle bir olup halkı soyma fûryasına katılmışlardı, elindekini avucundakini kaybeden reaya için iki yol kalıyordu ya çiftini çubuğunu terk edip göç edecekti, ya da eşkıya olup hayatını idâme ettirecekti.

Dönemim padişahları, halktan fazla vergi alınmamasına, zulüm yapılmamasına dair fermanlar, adaletnameler çıkartmışlardır özellikle III. Selim bu durum üzerinde durmuş ve halktan alınacak Tekâlif-i Örfiyye türü vergilerin nasıl alınacağına dair 1792 yılında düzenlemeler yaptırmıştı; fakat bu düzenlemelerin pek işe yaramadığını halkın İstanbul'a yaptığı şikayetlerden anlamaktayız.

Tevziât Defteri, bölge halkından alınan hazeriye, seferiye, elçilerin masrafı, konak masrafı, menzil, katık baha vs. pek çok ihtiyaç kaleminin yer aldığı bir defter çeşidi olmasına rağmen zamanla bu vergiler halktan fazla miktarda ve usulsüzce alınır olmuş ve sıkıntıya düşen insanların İstanbul'a çok sayıdaki şikayetleri üzerine merkezden mübaşir tayiniyle yapılan tahkikat neticesinde fazladan alınan vergilerin azaltıldığı ya da tamamen kaldırıldığı defterdir.

Yapmış olduğumuz bu çalışmada ki amacımız Tevziât defteri ışığında o dönemde yaşanmış olan sıkıntıları görmek ve incelenmemiş olan bir defterde ki bilgileri

tarikh camiasına sunmaktır. Tezde Tevziât defterini üç bölüm olarak sunduk, ilk iki bölüm Tevziât defteri ve muhtevasını içerirken üçüncü bölümde de belge özetleri ve metin transkripsiyonunu verdik.

Tevziât Defteri; Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan defter tasnifleri bölümünde; Bab-ı Asafi 989 numaralı Divan-ı Hümâyun Defterleri kataloğunda mevcuttur. Hicri 1207- 1256, Miladi 1792- 1840 yılları arasında ki kayıtları ihtiva eden 7 adet Tevziât defteri mevcuttur.

İncelemiş olduğumuz Tevziât defteri 191 sayfadan oluşmaktadır ve hicri 8 ayı içermektedir, defterde belge numaralı verilmemiş olup tarafımızdan belge numarası verilmiştir, defter 1207 Zilkade ayından başlayıp 1208 Cemaziyel-ahir’le son bulmaktadır, defterin içinde Ramazan ayına ait bir belge karışmış bulunmakta ve biz bunu tezde Ek-1 olarak sunmaktayız, defterde ki yazı çeşitleri divani ve kırık divaniden oluşmaktadır. Belgeler genel itibariyle okunaklı olmasına karşın bazen zorluklarıda bünyesinde barındırmaktadır, tam emin olamadığımız yer adları ve kelimelerin yanına soru işareti (?) bırakarak bu konuda yanlış bir bilgiye mahal vermemeye gayret ettik, hicri bir dönemi incelemek için Zilkade’den başlayıp Zilhicce ayının sonuna kadar olan 32 sayfa olan belge ve belgelerin içerdiği bir suretlerini okuduk; çünkü Zilhicce ayı sonrası 1208 senesi başladığı için hicri 2 aylık bir dönemi incelemeye karar kıldık.

Bazı belgelerin başında verilen şerhleri italik yazı ile gösterdik ve toplam 32 sayfa ve 39 belgeyi inceledik ve bazı belgelerin bir sûretlerini ait olduğu belgeyle ilişkili olması için a, b şeklinde harf vererek gösterdik, sayfa 12 de ki belge 14’ün iki sureti vardır ve bunları belge 14 a ve 14 b olmak üzere, ayrıca sayfa14 ve 15 te ki belge 17’nin suretlerini de belge 17 a 17 b ve 17 c şeklinde gösterdik.

Metin tarnskripsiyonunda mümkün mertebe kurallara riayet etmeğe çalıştık, transkripsiyonda (ع) harfi “ ” şeklinde, hemze (ء) işareti “ ’ ” şeklinde gösterilmiştir. Harf-ı tarifler “ ’l- “ şeklinde, elif (ل), Vav (و) ve Ye (ي) harfleri ile yapılan uzatmalar “^” işaretiyle gösterilmiştir.

Metin tarnskripsiyonunda belge numaralandırmalarını yazarken ; defter sayfasını kısaca “ S” , belge numarasını “ B ” şeklinde gösterdik.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. XVIII. YÜZYIL DA MEYDANA GELEN OLAYLAR NETİCESİNDE TEVZİ DEFTERLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1.1. XVIII. Yüzyıla Genel Bir Bakış

XVIII. yüzyıla gelindiğinde, devletin mülki yönetimi adeta bir anarşi içinde bulunuyor ve bu husûstaki bütün suçlamalar vezirlere atfediliyordu. Gerçekten vezirler yetenek, tecrübe ve ahlaki durumları göz önüne alınmaksızın atanıyor; bunda da başta rüşvet olmak üzere, hatır gönül ve adam tutma büyük rol oynuyordu. Aynı yöntem diğer devlet adamları içinde geçerliydi. Bu şekilde atanan bütün devlet görevlileri, verdikleri rüşveti görevleri esnasında halktan çıkartmaya çalışıyorlardı, yine geleneksel seçim usullerinden vazgeçilerek artık atama yoluyla bölgelerinde hakimiyet kuran ayanlar da, halka baskı ve zulümlerini artırmaya başlamıştı. Ulema sınıfı ise bilgi, hak ve adalet kavramlarından uzak kalmışlardı. Örneğin devlet bir savaş kararı alsa vezirler, ayanlar ve kadılar hep birlikte bölge halkından savaş ödemelerini fazlasıyla tahsil edip artan miktarı aralarında pay ederlerdi. Bu yüzden küçük yerleşim yerlerindeki halktan pek çoğu değişik vilayetlere, özellikle İstanbul'a göç eder olmuşlardı. Kısacası XVIII. yüzyıl sonlarında Osmanlı Devleti'nde adalet mekanizması tam olarak işlememekte, mülki idari ve sosyal hayatta büyük bir karışıklık göze çarpmaktadır ¹.

Zayıflayan merkezi denetim, kötü yönetim ve saltanat temsilcilerinin zorbalıkları düzensizliğin artmasına, anarşiye, yerel eşkıyaların bağımsız hareket eden ayanların ve mevcut durumu kendi çıkarları için kullanmayı arzulayan art niyetli kişilerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Eyalet gelirlerinin gitgide düştüğü ve merkezi hazineye ayrılan gelirlerin çoğu yönetici sınıfın eline bırakıldığı için Osmanlı'nın askeri ve sivil örgütsel yapısı daha da zayıflamış ve bu kısır döngü yüzyıllar boyu tekrarlanarak sürmüştür ².

XVIII. yüzyılda ki kurumlar ve toplum yaşantısı, hiç şüphesiz, kuruluş ve yükseliş devirlerinden farklılıklar göstermektedir. En başta artık fetihler durmuş, Osmanlı İmparatorluğu'nun medeni, hukuki, teknik alanlarda ki üstünlüğü, ekonomik

¹ Ünal Uğur, “ İdari ve Sosyal Alanlarda Nizâm-ı Cedid Çabaları ” , OTAM, S.14, Ankara, 2003, s.274-275.

²Suha Oğuz Baytimur, *Osmanlı Devletinde Hapis ve Sürgün Cezaları*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Elazığ, 2011, s.6.

ilerlemeler, yeni ticaret yollarının keşfi, teknik alanlarda ki atılımlar eğitim yolunda ki gelişmeler nedeniyle artık Avrupaya geçmiştir ³.

XVIII. yüzyılda devletin gelir kaynakları azaldığından devlet hazinesinin durumu da hiç iyi değildi. Devlet için peşin ve yeni gelirler gerekmektedir. İşte bunu temin edebilmek amacıyla, devlet, XVII. Yüzyılın sonlarında miri mukataaları kayd-ı hayat şartıyla ve peşin para karşılığı açık arttırmayla satışa çıkarmıştır. Ancak, miri mukataaları satın alanlar, halkı gözetmedikleri gibi, peşin olarak verdikleri parayı birkaç kat olarak geri almak istediklerinden, buralar kısa zamanda perişan olmuştur, üstelik devlet buralardan peşin para aldığı için, artık bu gelir kaynağı da kapanmıştır ⁴.

1.2. Valilerin Otoritesini Kaybetmesinin Nedenleri

H. 1000 yılından sonra vezirler çoğaldığından, mir-i miranlık görevi olan eyaletler vezirlere verilegelmeyle beyler beyilerin çoğu, mir-i livalık mevkiine düşerek kendilerine birer sancak verilir oldu. Vezirler, gittikçe biraz daha çoğaldığından, eyaletler içinde bulunan sancaklardan bazıları ya da bir ikisi birleştirilerek vezirlere verilmek ve Eflak ve Buğdan ülkelerinde bulunan Hotin, Bender ve başka sınır kaleleri muhafızları bulunan vezirlerin ve emirlerin geçim vasıtaları olmak üzere, Rumeli'den ve Anadolu'dan ek olarak uygun sancaklar verilmek usul oldu. Çünkü o gibi sınır muhafızlarının yönetim bölgeleri dar ve gelirleri az olduğundan ve eski kurala uygun olarak has bağlanması da terk edilmiş olduğundan, bu şekilde kendilerinin biraz desteklenip kollanmaları zorunlu idi⁵.

Vüzeranın düzeninin bozulmasında etkili olduğu görülen bir husus görev süreleriyle ilgili hatalı uygulamalardır. Görev sürelerinin kısalığı daha çok caize uygulamasıyla ilişkilendirilmekteydi. Daha fazla caize uğruna, atamada yapılan masraflar henüz telafi edilmeden sık sık görevlerinden alınan vüzeraya ya açıkta kalıyor ya da daha zayıf gelirli eyaletlere gönderiliyordu. Görev sürelerinin kısalığı maddi açıdan vüzerayı sarsıyordu atama masrafları ve görev yerine nakil sırasında yapılan masraflar telafi edilmeden, vezir borçlu halde görev gelirlerinden mahrum duruma düşüyordu. Bir diğer husus görevinden kısa sürede ayrılmış olan vali, otoritesini sağlayacak süreyi kullanmadığı için, eyalet dahilinde idare ve güvenlik zaafı ortaya çıkıyordu. Yeni gelen vali bu zaafın üzerine geldiği için onun da düzen ve otorite

³ Özkaya, Yücel; *18. Yüzyılda Osmanlı Toplumunu*, İstanbul, 2010, s. 16.

⁴ Yücel Özkaya, *18. Yüzyılda Osmanlı Toplumunu*, İstanbul, 2010, s.17.

⁵ Mustafa Nuri Paşa, *Netayic ül-Vukuat*, C. III-IV, (Sad. Neşet Çağatay), Ankara, 1979, s.106.

sağlaması güçleşiyordu. Taşradaki boşluklardan derebeyi zümresi veya mütegalibe sınıfı yararlanarak hakim unsurlar haline geliyordu. Otorite boşluğunda hem mali yönden hem güvenlik açısından olmak üzere en çok reaya zarar görüyordu. Bir taraftan derebeylerine haraç veren, bir taraftan da ehl-i örf vasıtasıyla devlete bazı ilave yüklerle vergi ödemeye çabalayan reayanın devlete bakış açısı gittikçe değişmekte ve sarsılan güvenin yerini güvensizlik almaktaydı ⁶.

Vüzera ve mir-i miranın bir mansıptan diğerine giderken yolu uzatarak gitmeleri, dolayısıyla güzergahtaki ahaliye "cerime" ve "garime" şeklinde salma yaparak para toplamaları, reayanın fazla vergi yükü altında ezilmesine sebebiyet veriyordu ⁷.

XVIII. yüzyıl başlarında suiistimaller ile görev alanlar görev yerlerine gittikten sonra ödedikleri fazla miktarda ki rüşvetleri baskı ve zulümle de olsa halktan almaya çalışmaları, Osmanlı Devletinde "Umumi Halk Ayaklanması" dahi birçok huzursuzluğun sebebi olduğu söylenebilir ⁸.

1.2.1. Vüzeranın Kendisine Eşkıya Toplaması ve Halka Zulüm Etmesi

Osmanlı Devletinin ilk kuruluşu sıralarında Beylerbeyilerin ve Sancakbeylerinin yanlarında, değerlerine, güçlerine ve bölgelerinin büyüklüğüne küçüklüğüne göre, üçer beşer yüz kadar özel adamları vardı. Ama bunların asıl askeri güçleri, yönetimlerine verilen eyalette veya livada bulunan zaimlerin ve tımarlı sipahilerin toplanması ile oluşurdu, sonradan bunların düzenleri ve nicelikleri bozuldu. Beylerbeyiler ve Sancakbeyleri levend ve sekban adı ile ikişer üçer bin ve devletçe kınanmaktan ve sorguya çekilmekten korkanları çevrelerine, daha çok haşerat toplayıp bunları, kendi amaçları için kullanmak suretiyle ahalinin başına bela eder oldular. Böylece yüzer, ikişer yüzer sekban ve levendi yanına toplamış pek çok bölükbaşılar ortaya çıktı. Bunlar vezirlerin ve devlet ileri gelenlerinin hizmetlerine girerek geçimlerini sağlarlar, kapısız kaldıkları sıralarda, bir yere kapılanıncaya dek, köyden köye dolaşıp kendilerini halka beslettirirlerdi ⁹.

Ümerâya (sancak beylerine) geçim yolu olan hasların, çoğu zaman kaldırılarak miri mukataalara katıldıklarından, Ümerânın geçimleri, "bad-ı hava gelirleri"ne bağlı kaldı. Devlet yasaları çiğnendikçe, bozuldukça Beylerbeyleri ve Sancakbeyleri, türlü

⁶ Muzaffer Doğan, *Nizâm-ı Kadîm'den Nizâm-ı Cedîd'e III. Selim ve Dönemi*, (Editör: Seyfi Kenan), İstanbul, 2010, s. 85-86.

⁷ Muzaffer Doğan, *Nizâm-ı Kadîm'den Nizâm-ı Cedîd'e III. Selim ve Dönemi*, (Editör: Seyfi Kenan), İstanbul, 2010, s. 86.

⁸ Mehmet Karagöz, "18. Yüzyılın Başlarında Malatya ve Çevresinde Eşkıyalık Hareketleri", OTAM, S. 5, Yayın 1994, s. 196.

⁹ Mustafa Nuri Paşa, *Netayic ül-Vukuat*, C. I-II, (Neşet Çağatay), Ankara, 1979, s.295.

türlü kötülöklere saparak pek çok mal biriktirip haslar yavaş yavaş mukataalara katıldı. Bu durum ise bu kişilerin halka zulüm etmelerine ve haklarına el uzatmalarına resmen izin verme anlamını kazandı. Levendlerle valiler (Beylerbeyiler) ve mir-i livalar (Sancakbeyleri), hazeriye ve seferiye adları ile ahaliye mal üzerinden aynı veya paraya çevrilmiş nakdi vergiler salmakla ve boşalan zeamet ve timarları, kim daha çok rüşvet verirse ona vermeye ve yönetim bölgelerinde ki zenginleri birer bahane uydurarak suçlu gösterip mallarına el koymaya başladılar ¹⁰.

1.2.1.1. Vezirlerin Halka Hukuk Dışı Vergi Yüklemeleri

Kadıllara, naiplere, âyânlara “hilaf-ı şer” ve kanun dışı vergiler ile halkı ezmemeleri, halkın üzerine kendi çıkarları için “ akçe tevziinden ictinab etmek” hususları defalarca tenbih edildiği halde, 1768-1774 Kırım Savaşı nedeni ile kimsenin buna uymadığı görülmüştür. Vezirler, yolları üzerinde bulunmayan kazalara uğramışlar, reayadan diledikleri kadar akçe istemişler, eyalet ve sancakları içindeki yerlere zahire defteri yollamışlardı. Valiler, zahire defteriyle, buyruklarını mübaşirlere yollayarak “şu kadar kise zahire bahayı ya verirsiniz veyahut kazanıza dahil olurum” tehdidini savurmuşlar ve halk ister istemez dilenen tutarı öder olmuştur. Esasen, paşaların büyük masraflarından kurtulmak için halkın paşalara büyük hediyeler verdiklerini ve böylece paşaları şehirlerine sokmaktan kurtuldukları bilinmektedir ¹¹.

1774 yılında Küçük Kaynarca Antlaşması'nın hemen ardından vezirlerle ilgili bir düzenleme yapılmıştı. Daha sonra 1793 düzenlemesiyle aynı özellikleri içerdiği görülen bu düzenlemeye göre vezir sayısı tahammülün üzerindeydi. Sayıları arttıkça eyaletler az geldiğinden sancak mansıpları da vezirlere vermeye başladı. Ancak vezirleri, gelirleri azaldığı için halka hukuk dışı vergi yükü getirdiler. Vüzera sayısının artışına yol açan en önemli sebep, savaşların sık ve uzun süreli olmasıydı ¹².

Savaş günlerinde askeri teçhiz etmek savaş için gereken yem, yiyecek ve eşya için kazalara türlü tekalif yüklenip bunların alınması çok ağır koşullar idi. Savaş galesi nedeniyle taşra halkı gözetilmiyordu. Rumeli ve Anadolu'da Voyvoda ve Ayân adıyla Osmanlı topraklarına yayılan zalimler, bu tekalifin birkaç katını kendileri için tevzi defterine yazıyorlardı. Hakimler ve Naibler bile yapılan bu zulüme birlikte imza

¹⁰ Mustafa Nuri Paşa, *Netayic ül-Vukuat*, C. I-II, (Sad. Neşet Çağatay), Ankara, 1979, s.294

¹¹ Yücel Özkaya, “ XVIII. Yüzyılın Sonlarında Tevzi’ Defterlerinin Kontrolü”, *Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 1, Konya, 1981, s. 141.

¹² Muzaffer Doğan, *Nizâm-ı Kadîm'den Nizâm-ı Cedîd'e III. Selim ve Dönemi*, (Editör: Seyfi Kenan), İstanbul, 2010, s.82.

koyarlardı. Defter akçesi diye epeyce şey elde ettikleri içinde halka defterde gösterilen ve tevzi olunan akçe, kaza masraflarının iki veya dört misli olduğu görülüyordu¹³

Küçültülmüş idari birimlere atanan vezirler bekledikleri tatminkar gelirlere kavuşamıyorlardı. Mali problemlerle uğraşmak zorunda kalan taşra idarecileri görev ifasında zaafiyete düşüyor, gelir azlığından dolayı maiyetlerinde bulunması gereken kalite ve sayıda insan istihdam edemiyorlardı. Bölgelerinde ki çeşitli işlerde görevlendirilecek personelin yetersizliği valilerin otoritesinin sarsılmasına yol açıyordu. Gelir yetersizliğinin belki daha yaygın görülen bir diğer sonucu da bizzat devletin temsilcilerinin kanun ve örfün dışında, salma yoluyla ahaliye yüklenmeleriydi, ayrıca ayan ve eşrafın usulsüzlüklerine, eşkıya guruplarının ahaliye tasallutlarına müdahale etmekte de yetersiz kalıyorlardı¹⁴.

1.3. Kadı ve Naiplerin Yolsuzlukları

İran ve Avusturya harpleri sırasında kadıların idari işleri çok fazla olmuştu. Pek çok kadılar at üstünden inmiyorlardı; “Tekâlif-i divaniye” yi kendileri toplamak kürekçileri yahut nüzul zahiresini istenen yere bizzat götürüp teslim etmek zorunda idiler. Ayrıca, il erleriyle beraber, eşkıya takibine de çıkıyorlardı. Bu vaziyette adli işlerini ihmal etmeleri yüzünden, yerlerine bıraktıkları naipler birçok yolsuzluklar yapmaya fırsat buluyorlardı¹⁵.

Taşrada adaleti simgeleyecek ilmiye sınıfının başı olan kadıların, naiplerin önemli bir kısmının cahil olup, adaleti sağlamak yerine kendi çıkarlarını gözeten kişiler olduğu göze çarpmaktadır. Kadılar kendi çıkarları için, valilere, ayanlara, mütesellimlere kazanç sağlama yolunu tercih etmişler ve halkı gözetmemişlerdir¹⁶.

Kadılar zengin kimseleri kendi haberi olmadan müflis ve borçlu mültezimlere, rüşvet alıp kefil yazmaktadırlar. Merkezden verilen bazı yeni yetkilerde, kadılar tarafından kötüye kullanılmaktadır. Mesela eşkıyayı meydana çıkarmak için yapılan teftişte kadılardan ahaliyi birbirine kefil yazmaları istenmiştir. Bir kimse hakkında komşularından sorulmakta, yabancıların durumu hakkında şahadet etmeleri isrenmektedir. Kadılar Müslümanların, hakkında iyidir yahut binamazdır, yahut da yabandan gelmiştir, bir kötülüğünü görmedik, dedikleri kimseleri ayrı ayrı sicile yazdıktan sonra bunları tekrar birbirine kefil yazmakta ve her birinden birer ikişer kuruş

¹³ Ahmed Cevdet Paşa, *Tarih-i Cevdet*, Osmanlı Tarihi, C.3, İstanbul, 1994, s. 1460.

¹⁴ Muzaffer Doğan, *Nizâm-ı Kadîm'den Nizâm-ı Cedîd'e III. Selim ve Dönemi*, (Editör: Seyfi Kenan), İstanbul, 2010, s.83.

¹⁵ Mustafa Akdağ, “Celali Fetreti”, *DTCFD*, C.16, S. 1.2, Ankara, 1958, s.60.

¹⁶ Yücel Özkaya, *18. Yüzyılda Osmanlı Toplumunu*, İstanbul, 2010, s.117.

sicil ve hüccet akçası, muhızır ve hizmetkâr akçası aldıktan başka *kefilname* diye voyvodalar için de para vermektedirler¹⁷.

Adâletnameye göre kadılar, emir ve fermanlarda reayadan toplanacak vergiler açıkça gösterildiği halde, bunları fazlasıyla tahsil etmekte, fermanla bu yazılmış mıdır diye soruşturanları, fermana karşı geldi diye hakkında işlem yapmakta, kendisini zalim görevlilere teslim etmekte, malını almakta veya aldırılmaktadırlar. Başka bir suiistimalleri de köyler de sırf kendileri için para koparmak maksadıyla avarız hanelerini tahrîr defterine aykırı olarak fazla göstermeleri ve hâne akçasını ona göre toplamalarıdır¹⁸.

Alınan kararlar yüzyıllardan beri edinilmiş kötü alışkanlıkların önünü alamamış, 1798, 1802 yıllarında art arda ilan edilen fermanlarda aynı konulara temas edilmiştir. Nitekim, 1802’de ki fermanla, kadı ve naiplerin görevli buldukları yörenin ileri gelenleriyle anlaşarak, merkezden gönderilen yöneticilere tavır takındıkları, bazı bölgelerde bunların kışkırtmalarının ayaklanmalara yol açtığı, bunun önüne geçmek için, kadınların yönetim işlerine karışmamaları, yalnız adaleti ilgilendiren konulara eğilmeleri isteniyordu. Güvenliğin bozulmasında kaza ileri gelenleriyle kadınların anlaşarak diledikleri gibi hizmet vermeyen ayanları, mütesellimlere danışmadan görevden alıp yerlerine istediklerini seçmeleri, hoşnutsuzluğun artmasının ve düzenin bozulmasının nedenlerinden olduğu gibi, hükümet temsilcisi olan mütesellimlerin “mahkemelerin muhızırları” durumuna düşürüldüğü açıklanıyordu. Bu yüzden kadınların yönetimle ilgili işlere karışmamaları karışanların cezalandırılacakları hatırlatılmaktaydı. Böylece III. Selim, ilk kez açıkça kadı ve naiplerin yönetimi ilgilendiren işlere karışmamalarını istemiş, ancak uzun yıllardır süren uygulama ve alışkanlıkları yıkamamış olduğu yolsuzluk ve şikayetlerin II. Mahmut döneminde de devam etmesinden anlaşılmaktadır¹⁹.

1815’ te ilan edilen bir adalet fermanında kadınların içinde bulunduğu durumdan söz edilmektedir ve Padişah, bu fermanla geleneksel bir anlatımla amacının halkın refah ve huzurunu sağlamak olduğunu belirttiikten sonra, ülkenin içinde bulunduğu duruma değiniyor özellikle de kadı ve naiplerin sebep oldukları yolsuzluklardan bahsediyordu. Buna göre altı ayda bir düzenlenen vergi dağıtım defterlerine (tevzi defterleri) “*harc-ı defter ve imza*” adı altında toplam giderlerden kuruş başına birer para almaları kuraldı, bunun dışında çeşitli adlarla kendileri için ek yapmamaları

¹⁷ Halil İnalçık, “Adâletnâmeler”, *Belgeler Dergisi*, C.II, 1965, S. 3-4, Ankara, 1993, s. 78.

¹⁸ Halil İnalçık, “Adâletnâmeler”, *Belgeler Dergisi*, C.II, 1965, S. 3-4, Ankara, 1993, s. 78.

¹⁹ Hamiyet Sezer Feyzioğlu- Selda Kılıç, “Tanzimat Arifesinde Kadılık Naiplik Kurumu”, *DTCFD*, XXIV/38, (2005), s.41.

gerekirken, buna uymadıkları belirtiliyordu. Gerek bu tür genel emir ve fermanlar gerekse diğer belgeler, kadı ve naiplerin neden oldukları olaylar hakkında ayrıntılı bilgiler vermektedir. Belgelerde kadıların, “*hediye*”, “*bahşiş*” ve benzeri adlarla kendileri için çok miktarda parayı vergi dağıtma defterlerine eklediklerini görmekteyiz. Öyle ki sancaklarda altı aylık giderlerin hesaplanmasında kadı payı kuruşta bir para olması gerekirken yöresine göre en çok iki bin, on bin, on sekiz bin kuruşa kadar çıkan miktarların “*harc-ı defter*” olarak eklendiği anlaşılmaktadır²⁰.

1.3.1.Kadıların Adaletsiz Davranmaları ve Tevziye Fazla Vergi Eklememelerine Dair

III. Selim’in saltanatının ilk yıllarında ulema sınıfının önde gelenleriyle yapılan toplantılarda kadı ve naiplerin durumu ele alınmış, Rumeli ve Anadolu kazaskerlerinin düşünceleri öğrenildikten sonra yapılması gerekenler bir fermanla ilgililere duyurulmuştur. Buna göre, zulümleri artmış olan hakimlerden, suçlu oldukları ispat edilenlerin görev yapmaları engellenecekti. Şer’i özürleri olmadıkça kadıların kendi mansıplarına gitmeleri, adaletli olmaları, fakirleri korumaları istenmektedir. arpalık sahipleri de arpalıklarını naiplere iltizama vermekten kaçınmalı, şeriat işlerini bilen, dindar kişileri arpalıklarına gönderip mahkeme gelirlerinin beşte birini bunlara bırakıp, kalanıyla yetinmeliydiler. Bunun dışında, Anadolu ve Rumeli’nin her tarafına adalet emirleri gönderildi. Bu emirlerde, şehir kethüdası tayinine Kadı ve Naibin karışmaması, halkın seçimiyle tayin olduğunda, kadı veya naibin hüccet verip harc-ı hüccet almamaları istenmekteydi. Öte yanda altı ayda bir düzenlenen vergi dağıtım defterlerine (tevzi defteri) gerçek masrafları kaydedip fazladan bir şey eklememeleri, bu işlemler için “*harc-ı defter*” almamaları vurgulanıyordu. Böylece zulüm yapmaları önlenecek, bu bahane ile sefer hazırlıklarının da aksatılmaması sağlanacaktı²¹.

1.4. Anadolu’da İç Güvenlik Sorunları

Osmanlı Devletinin 19. yüzyılı önceki iki asırda başlayıp devam eden sorunların her alanda etkilerinin daha şiddetli hissedildiği bir dönem olma özelliği arz etmektedir. Miri toprak düzeninin bozulması neticesinde yerine ikame edilen malikane ve iltizam sistemleri merkezi otoritenin taşrada zayıflamasına, Anadolu da bu yolla mali açıdan güçlenen bir sınıfın doğmasına neden olmuştu. Bu durumu pekiştiren diğer bir

²⁰ Hamiyet Sezer Feyzioğlu- Selda Kılıç, “Tanzimat Arifesinde Kadılık Naiplik Kurumu” , *DTCFD*, XXIV/38, (2005), s.42.

²¹ Hamiyet Sezer Feyzioğlu- Selda Kılıç, “Tanzimat Arifesinde Kadılık Naiplik Kurumu” , *DTCFD*, XXIV/38, (2005), s.37.

uygulama ise 18. Yüzyılda Enderunlu Vali tayini sisteminin yerine her sancak veya vilayetin ileri gelenlerinin arasından birinin atanmasının yaygınlaşması yönetime başka güçlerin katılması anlamına gelmekteydi. Âyân olarak adlandırılan bu yerel güçler öteden beri kapılarında kalabalık bir kapı halkı beslemekteydiler. Ayanlar kapı halkının masraflarını halka yükledikleri gibi bu gücü bazen rakiplerine ve devlete karşı isyanda da kullanmaktaydılar. Devlet de taşrada maddi ve askeri gücü elinde bulunduran yereldeki ileri gelenleri itaat altında tutabilmek için bazen valilik, voyvodalık, mütesellimlik gibi görevlere atamaktaydı. Bu durum yerli ailelerin daha da güçlenmelerine merkezi idarenin taşradaki uygulamaları için göz ardı edemeyeceği bir konuma yükselmelerine yol açmıştır²².

1.4.1. Eşkıyalık

Halka yapılan zulüm ve baskıların yanında uzun süren savaşların da sosyal ve iktisadi hayatın sarsılmasına sebep olması adeta kargaşalık bekleyenlere fırsat vermiştir. Rumeli’de haydutların faaliyetleri artarken, Anadolu’da aşiretlerin, leventlerin, yeniçerilerin eşkıyalık hareketlerinde artışlar görülmüştür²³.

Eşkıyalık yapanların eylemleri sadece eşkıyalık, yol kesicilik, hırsızlık suretiyle insanların mal ve servetlerini çalmakla sınırlı kalmamıştır. Ahalinin eşya ve hayvanlarını alarak ziraat ve ticaretlerini sekteye uğratmıştır. Bunlardan öte hakarete bulunma, halkı çırılçıplak soyarak namuslarını kirletme, öldürme ve yaralama, hanelerini yıkarak ailelerin dağılmasına neden olma gibi manevi anlamda cezalandırma şeklinde de cereyan etmiştir. Bireysel olan eşkıyalık hareketleri de bu anlamda toplumun güvenliğini tehdit etmekteydi, eşkıyalığın bu türü devlete karşı olmaktan ziyade halka zulüm, adam yaralama, öldürme, hırsızlık ve yol kesme gibi eylemlerdi²⁴.

16. yüzyılın sonlarında çıkan celali isyanları döneminden başlayarak 17. ve 18. yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğunda eşkıyalık yaygın bir olguydu. Başiboş köylüler, asî suhteler, resmi çevrelerin başına buyruk mensupları ile muhalif ya da itaatsiz askerler, eşkıyalığı sürekli besleyen kaynaklardı. Osmanlı yönetimi de eşkıyalığın yaygınlaşmasında doğrudan bir role sahiptir. Anadolu’da silah kullanmasını bilen topraksız gençleri paralı asker olarak tuttu, devrin kayıtlarında levend ya da gurbet taifesi olarak geçen bu askerler, sefer için ücretleri ödenmediği ya da görevlerine son

²² Kemal Kaya, “19. Yüzyılda Anadolu’da İç güvenlik Sorunları ve Voyvodalar”, *OTAM*, S.19, s. 239-240.

²³ Mehmet Karagöz, “18. Yüzyılın başlarında Malatya ve Çevresinde Eşkıyalık Hareketleri”, *OTAM*, S. 5, Yayın 1994, s. 197.

²⁴ Kemal Kaya, “19. Yüzyıl’da Anadolu’da iç Güvenlik Sorunları ve Voyvodalar” , *OTAM*, S. 19, s.239-240.

verildiği zamanlarda celali çeteleri halinde kırılık alanlarda dolaşarak gittikleri yerler de halktan zorla azık ve para toplamaya başladılar. Devlet, bunların çıkardığı isyanları bastırırken milis gücü olarak halktan birlikler oluşturma yoluna ya da yine bu guruplara dayanma yoluna gidince bir yandan bu isyanları bastırırken bir yandan da onları yeniden üretmiş oldu. 17. ve 18. yüzyılın başlarında devlet bu paralı askerlik uygulamasını kaldırmış olmasına rağmen, bu buyruklar bir türlü uygulanamamıştır. Devlet görevlilerinin kapılarında artan sayıda tüfenkli asker (sekban-levendler) istihdam etmeleri, 17. Yüzyılda kırsal kesimde reaya arasında silahlanmayı arttıran en önemli etken olarak görülmektedir. Bu dönemde Beylerbeyleri ve Sancakbeyleri ile pek çok yerel resmi görevlinin devletten aldıkları imtiyazları kapılarında besledikleri leventlerin gücü belirler oldu. Artık kapı halkları ne kadar büyük olursa o kadar güç kazanıyorlar, savaflara yaptıkları askeri katkı o derece önem kazanıyordu ²⁵.

Başiboş ve silahlı yerel guruplar 18. yüzyıl boyunca nüfuz ve çıkar çatışması halinde olan yerel ileri gelenlerin istihdamı ile onların da askeri gücünü oluşturdular. Bu gelişmeler askeri gücün bir bakıma merkezden taşraya kayması anlamına geliyordu. Kapı halkı oluşumu bir anlamda topraksız ve işsiz köylüye istihdam sağlıyordu. Ancak bir yandan da onların masrafları da halka yüklendiği için reayaya bir masraf daha çıkmış oluyordu. 17. ve 18. Yüzyıllarda köylerin çift bozan reayasından biriken levent guruplarının kimileri kapılı olarak kimileri de eşkıya gurupları halinde kendilerini halka besletmekte ve üstelik bunların çoğu ergen ve bekar oldukları için toplum ahlakına da zarar vermekteydiler ²⁶.

Bunlardan başka birde dağlı eşkıyası denilen kişiler vardı ki bunlar, Balkanların iki yakasında, üçer beşer yüz kişilik guruplar olarak gezip dolaşırlar, köyleri ve kasabaları vurup talan ederler, Devlet-i Aliyye tarafından üzerlerine gönderilen görevlilere ve vezirlere, gözlerine kestirebilirlerse karşı koyarlar, eğer bunu yapamazlarsa, çıkılması zor dağlara ve uzak yerlere çekilip, onlar gittikten sonra yine eskisi gibi başkaktırmaya başlardı ²⁷.

²⁵ Nilüfer Alkan Günay, *18. yüzyılda Osmanlı Taşra Yönetim Düzeninin Sosyo-Kültürel Yapıya etkileri*, (Bursa Örneği), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Bailmamış Doktora Tezi), Bursa, 2010, s. 138-139.

²⁶ Nilüfer Alkan Günay, *18. yüzyılda Osmanlı Taşra Yönetim Düzeninin Sosyo-Kültürel Yapıya etkileri*, (Bursa Örneği), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Bursa, 2010, s. 139-140.

²⁷ Mustafa Nuri Paşa, *Netayic ül-Vukuat*, C. III-IV, (Sad. Neşet Çağatay), Ankara, 1979, s.209.

1.4.2. Göçler ve Nedenleri

Osmanlı İmparatorluğunu XVIII. yüzyılda uğraştıran en büyük sorunlardan biride reayanın yerini yurdunu terk etmesi ve konar göçer aşiretlerin iskanıdır. Göçlerin, özellikle, reayanın devlet görevlileri tarafından soyulmasından, adaletin sağlanamamasından doğduğu bir gerçektir. Valilerin yasadışı hareketleri, tekalif-i şakka toplamaları yanında, adalet dağıtmakla yükümlü kadı ve naiblerin zulümleri ve rüşvet almaları XVIII. yüzyılda alabildiğine yaygınlaşmıştı. Devletin halkı gözetmek amacıyla şehir yöneticilerine yolladıkları adaletnameler de gerekli yararı sağlayamamaktaydı. Göçlerin çoğunluğu şüphesiz İstanbul'a olmakta idi. XVIII. yüzyıl boyunca yayınlanan fermanlarda, İstanbul'a gelenler yüzünden birçok yerde reaya kalmadığı, memleketin harap olduğu, geleli on seneden az olup, avarıza kayıt olmayanların eski yurtlarına gönderilmeleri yinelenip durmuştur ²⁸. Bunların dışında göçleri önlemek mümkün olmadığı için şu tedbirler de alınmıştı. Sancak görevlileri köprü ve geçitleri tutacaklar ve iş gereği olmadan buralardan geçmek isteyen kişileri İstanbul'a yollamayacaklardı. Buraları gece ve gündüz denetlenecekti. İstanbul'a çeşitli zahire ve odun taşıyanlar, tüccarlar ve gerçek iş sahiplerinden ellerinde senetleri olan bir iki kişiden fazlası bu geçitlerden salı verilmeyecekti. Alınan bütün tedbirlere karşın, Anadolu halkı valilerin zulmünden, levent eşkıyasının tahriplerinden dolayı yerini yurdunu terk etmekte, köyler yavaş yavaş boşalmaktaydı ²⁹.

İstanbul'a gelen göçmenlere niçin göçtükleri sorulduğunda, onların vülat, kuzat, nüvvab, ayan ve murabahacı güruhunun mezalim ve teaddiyatına takat getiremedikleri için bu yolu seçtiklerini ifade ettikleri vurgulanmaktadır ³⁰.

İktisadi bunalımın etkilerini en çok çiftçi halk üzerinde gösterdiğini, işleri devamı zorlaşan ya da tarlasından karnını doyurma umudu kalmayan insanların köylerini bırakıp, şuraya buraya iş aramaya gittiklerini, bunların en çok toplandıkları büyük şehirler çevrelerinde, özellikle Marmara bölgesinde, hırsızlık, soygun, cinayet ve benzeri olaylar yüzünden dayanılması güç bir güvensizlik doğduğunu göstermiştir ³¹.

Giderleri ile gelirleri arasındaki giderek büyüyen açığı kapamak için reaya üzerine *tekalif-i şakka* salarak zorla tahsil eden başta vezir ve beylerbeyiler olmak üzere, valiler, kadılar, kethüda yerleri, yeniçeri serdarları, ayan-ı vilayet, mukataa voyvodaları, miri havas ve evkaf zabiti, mütevellî ve cabileri ile sipahiler göç probleminin asıl

²⁸ Yücel Özkaya, *18. Yüzyılda Osmanlı Toplumunu*, İstanbul, 2010, s. 169.

²⁹ Yücel Özkaya, *18. Yüzyılda Osmanlı Toplumunu*, İstanbul, 2010, s. 171.

³⁰ Cengiz Şeker, *İstanbul Ahkâm ve Atik Şikâyet Defterlerine Göre 18. Yüzyılda İstanbul'a Yönelik Göçlerin Tasvir ve Tahlili*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2007, s. 61.

³¹ Mustafa Akdağ, *Türkiye'nin İktisadî ve İçtimai Tarihi*, İstanbul, 2010, s. 679.

sorumluları olarak tek tek sıralanmakta; devlet ricalinin bütçelerinde beliren açığın ise, bunların itidali gözetmeyen harcamalarından kaynaklandığı ifade edilmektedir ³².

Âyanlık buyuruldusu bir zamandan beri muayyen bir para karşılığı ile vali tarafından verilmeğe başlandığından âyân nasb edilenler, verdikleri parayı salyane defterine ilave etmek suretiyle, kaza halkından fazlasıyla çıkarmağa çalışmışlardı. Bundan dolayı kaza halkı çok ızdırıp çekmişti. Üstelik ayânın bu durumunu gören gaddar kimseler dahi fukaradan menfaat sağlamak gayesiyle, ayan aleyhinde kadı ve naiplerden arzlar almak suretiyle ayanlığı ele geçirmeğe çalışmışlardı. Bu yüzden ayanlık müessesesi kazalarda çeşitli kavgaların zuhuruna ve fukaranın terk-i evtân etmelerine sebep olmuştu³³.

Göç frekansı yüksek bölgelerde tekalif konusunda göçe yol açan bir etken olarak öncelikle gücü yeten hemen herkesin çeşitli gerekçelere sığınarak yükümlü olduğu vergiyi ödememesi ve böylece bunların hisselerinin de diğerlerinden talep edilmesi üzerinde durulmaktadır. Söz gelimi Eğin’de, seferiyye ve hazeriyye vergilerinde muaf, muaf olmayan ayrımı yapılmadığı ve vergiye tabi emlak ve arazileri olduğu halde askeri zümre mensuplarının bu mensubiyetlerini ileri sürerek ödeme yapmaya yanaşmadıkları görülmektedir ³⁴.

1.4.2.1. İmdadı Seferiyye ve Hazeriyyenin Göçe Neden Olması

XVIII. yüzyılda, devlet düzeninin merkezîyetçilikten çok uzaklaşmış bulunması, taşraları kontrol edemez hale gelmesi nedeni ile salyane defterlerine sık sık kanun dışı fazla akçeler yüklenmeye başlanmıştır. Ehl-i örf mensupları salyane defterlerine kendi çıkarlarına uygun akçeler eklemeye başlamışlar ve halk bu durumda bunlardan şikayet eder hale gelmiştir ³⁵. Bu durum göçe yol açan birinci boyuttur.

Göçe yol açan bir etken olarak tekalif meselesinin ikinci boyutu imdâd-ı seferiyye ve hazeriyyenin kapsam ve miktarının belirsizliğinden kaynaklanmaktadır. Bu konuda reaya tarafından dile getirilen tekalif tevzi organizasyonunu denetleyenler tarafından kanunun öngördüğü miktara ilaveler yapıldığı yönündeki şikayetler aslında tekâlîf-i şakka kapsamında değerlendirilebilir. Eğin Voyvodası hakkında Reaya

³² Cengiz Şeker, *İstanbul Ahkâm ve Atik Şikâyet Defterlerine Göre 18. Yüzyılda İstanbul’a Yönelik Göçlerin Tasvir ve Tahlili*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2007, s. 62.

³³ Yuzo Nagata, *Muhsin-zâde Mehmed Paşa ve Âyanlık Müessesesi*, Study of Languages & Cultures of Asia & Africa Monograph Series no. 6, 1976, s. 3.

³⁴ Cengiz Şeker, *İstanbul Ahkâm ve Atik Şikâyet Defterlerine Göre 18. Yüzyılda İstanbul’a Yönelik Göçlerin Tasvir ve Tahlili*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2007, s. 65-66.

³⁵ Yücel Özkaya, “ XVIII. Yüzyılın Sonlarında Tevzi’ Defterlerinin Kontrolü”, Selçuk Üniversitesi, *EFD*, S. 1, Konya, 1981, s. 135

tarafından dile getirilen şikayetlere bakıldığında Voyvodanın zahire baha, devr, selamiyye, kaftan baha ve mübaşiriyye vs. adlar altında reayadan tahsilat yaptığı anlaşılmaktadır. Eğin Voyvodası'nın bu uygulamasının kanun dışı olduğu vurgulanmaktadır. Voyvoda ve Mütesellimlerin Eğindekine benzer şekilde Arapkir kazasından da kudumiyye, zahire baha, kaftan baha, nal baha, mefruşat akçesi adı altında *tekâlif-i şakka* topladıkları görülmektedir ³⁶.

1.5. Tevzi ve Ayan

18. yüzyıl öncesinde devletin özellikle askeri alanda yaşadığı sıkıntılı durumlar neticesinde zaman zaman kontrolü kaybetmiş olması, işsiz ve topraksız köylülerin artmasına sebep olmuş, buda ayanların özellikle 18. yüzyılda bu kişileri sahiplenerek kendilerine askeri bir güç oluşturmalarına vesile olmuştur. Ayrıca, âyanların sahip olduğu bu silahlı güç, levendat eşkıyasına karşı devlet ve halk için hem bir güvence olmuş hem de özellikle menfaatlerin ağır bastığı durumlarda ciddi bir tehdit aracı olmuştur. Bu durum, yüzyılın özellikle ikinci yarısında devletin kontrolü ele alıp, ayanlığın güç kaybetmeye başlamasına kadar devam etmiştir ³⁷.

Âyan ve eşraf diye tanımlanan ve toplumun çeşitli kesimlerinin seçkinlerinin oluşturduğu bir gurup olarak görülen bu kişiler, eskiden beri; fakat 18. yüzyılda daha büyük oranda, iltizam işleri, salyane toplanması, savaş zamanlarında asker derlenmesi ve ordunun gereksinimlerinin karşılanması, kredi ve faiz muamelelerinden kâr sağlanması ve çiftlikler kurma gibi yollara başvuran eşraf ve ayan zümresini, 18. yüzyıldaki gelişmeler oldukça belirgin bir duruma getirmiştir. Yukarıda belirtilen bu özelliklerden azami derecede faydalanmak ve kendilerine yarar sağlamak isteyen bu kişiler, köklü ailesel güçlerinin de yardımıyla Anadolu ve Rumeli'de sıkı bir âyanlık mücadelesi içine girmişlerdir ³⁸.

XVIII. asrın ortalarında kaza idaresinde kendini göstermeye başlayan ayanlık müessesesi, 1768 savaşı devrinde önemini büsbütün arttırmış ve savaş sonrası devirde ise, Rumeli'nin bazı büyük kazaları ayanları devlet otoritesini sarsacak kadar nüfuzlarını kazanmışlardır ³⁹. Âyanlık müessesesi, genel olarak ayan ve derebeyi

³⁶ Cengiz Şeker, *İstanbul Ahkâm ve Atik Şikâyet Defterlerine Göre 18. Yüzyılda İstanbul'a Yönelik Göçlerin Tasvir ve Tahlihi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2007, s. 67.

³⁷ Mustafa Kaya, *18. Yüzyılda Ankara'da Ayânlık ve Ayan Aileleri*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2008, s. 55-56.

³⁸ Mustafa Kaya, *18. Yüzyılda Ankara'da Ayânlık ve Ayan Aileleri*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2008, s.97.

³⁹ Yuzo Nagata, *Muhsin-zâde Mehmed Paşa ve Ayânlık Müessesesi*, Study of Languages & Cultures of Asia & Africa Monograph Series no. 6, 1976, s.2.

zümresinin taşra hayatında nüfuz kazanması olayının siyasi bir tezahürü olmak üzere meydana gelen yeni bir müessesesi olduğundan, XVI. asrın son senelerinden beri görülmeye başlayan klasik osmanlı rejiminin bozuluşu ile paralel olarak gelişen yeni durumların, XVII. asrın son senelerinde artık kati bir şekil alması, ayanlık müessesesinin kurulmasında asıl sebep olmuştur ⁴⁰.

Her şehirde ve kasabada ahali tarafından seçilen bir ayan bulunuyordu. Ülkenin düzeni, disiplini ve güveni, vali, mutasarrıf, mütesellimler ve voyvodalar, hukuk işlerini, yiyeceklere narh koymak, şer'î hâkimlere (yani kadılara) ait olduğu gibi, görevlere atanmalar (mürettebat-ı emiriyeye) ve bölgenin ihtiyaçları için alınacak paraların salınması ve toplanması ve defterlerinin düzenlenmesi ve yazılması hususlarında valiler ve kadılara karşı sorumlu ayanlar vardı. Bu ayanlar, bu işleri memleketin büyükleri (eşraf-ı memleket) ile toplanarak birlikte düzenleyip yoluna korlardı. Bu bakımdan ayanlar, ahalinin vekili ve kadılarla ahali arasında aracı demek olurdu. Bu ayanlar, memleketlerinin zenginlerinden, onurlu ve etkili kişilerinden olduklarından, valilere ve mutasarrıflara umduklarından çok paralar sağlayarak, mütesellimlikleri ve voyvodalıkları elde etmeye başladılar. Bunların içlerinden becerikli ve yetenekli olanlar, hem valileri hem de kadıları memnun etmekle, zenginliklerini ve görkemlerini artırıp kol kanat atarak, kendileri öldükten sonra, soyundan ya da yakınlarından yetenekli bir kişi, onun yerine geçerd ⁴¹.

Umumiyetle, ayanların çok kısa zaman için mevkilerini muhafaza edebildikleri görüldüğü gibi, bazı ayanların yirmi otuz sene bu vazifede kaldığı ve kaza halkına defter tevzi' ettikleri de görülmüştür. Hülâsası, her ayan kazalarında nüfuzlarını muhafaza edebildiği müddetçe ayan bulmuşlardır ⁴². Başlangıçta iyi niyetle kurulan ayanlık zamanla kötü işleyen ve toplumda karışıklıklara sebep olan ve devleti uzun zaman uğraştıran bir kurum olarak göze çarpmış ve zaman zaman tedbirler alınması lüzumu doğmuştur. Bu tedbirler özellikle vergi toplanması esnasında tevzi' defterlerine âyânın, kadı ve sancakbeyi ya da naip ile anlaşip fazla akçe yükleyip bunu halktan almaması yönünde olmaktadır. Verilerin ayan ve vilayet ileri gelenlerinin önünde tevzi olunması lazımdı ama buna pek riayet olduğu da görülmüyordu ⁴³.

⁴⁰ Yuzo Nagata, *Muhsin-zâde Mehmed Paşa ve Âyanlık Müessesesi*, Study of Languages & Cultures of Asia & Africa Monograph Series no. 6, 1976, s. 4.

⁴¹ Mustafa Nuri Paşa, *Netayic ül-Vukuat*, C. III-IV, (Sad. Neşet Çağatay), Ankara, 1979, s.283.

⁴² Yuzo Nagata, *Muhsin-zâde Mehmed Paşa ve Âyanlık Müessesesi*, Study of Languages & Cultures of Asia & Africa Monograph Series no. 6, 1976, s.5.

⁴³ Yücel Özkaya, *Osmanlı İmparatorluğunda Ayanlık*, Ankara, 1994, s.171.

Ayanlar, tevzi‘ defterlerine ekledikleri paralarla hem maiyetlerinin masraflarını karşılamakta, hem de kolay zengin olma yoluna gitmekteydiler. Bunu da tabii ki ellerinde olan kuvvete borçluydular ⁴⁴.

Ayanlar, devletin yahut Sancakbeyinin istediği vergileri toplarken çeşitli suistimaller yapmaktaydılar, bunlar kendileri için ayâniye “ayanlık ücreti” ya da “ayan caizesi” adı ile kendileri adına para topladıkları gibi “tevzi defterlerine” kendileri için vergi eklemekteydiler. Bu şekilde deftere istenilenden fazla vergi yazıp, fazla olarak yazdıkları bu paraları sonradan kendilerine ayırıp, kendi çıkarları için harcadıklarından halk tarafından şikayete uğramakta idiler ⁴⁵.

Vergi konusunda kazaların hissesine düşen tevzi pusulası ayâna verilirdi. Pusulada ki miktara ayân iki misli ya da daha fazla zam yapar ve öyle toplardı. Zorla toplana bu paralar halk tarafından sonra geriye istenir; fakat bunların geriye alınması senelerce uzardı, bazen de hiç geriye alınmazdı ⁴⁶.

Salyane defterinin düzenlenmesinde vilayet âyanının büyük çıkarı vardı. Vilayet âyanları kendi çıkarları için defterlerin sık sık düzenlenmesine izin vermekteydiler. Bilindiği üzere halkın üzerine vergi salınacağı zaman, halkın temsilcisi durumunda ki vilayet ileri gelenlerinin fikri alınırdı. 1784 ortalarında Hamit Sancağı ve Isparta Kazası görevlilerine yazılan hükümde, valilerin seferiyye ve hazeriyyeler ile yetinmediklerinden tekâlif-i şâkka toplamaya devam ettikleri, müsvedde ile fakir halkın üzerine bölük gönderdikleri, vilayet âyanlarının herkesin tahammülüne göre vergi düzenlemedikleri, kadıların kendileri için defterlere akçeler koydukları hususları tekrarlanmaktadır ⁴⁷.

Devletin ayânlara ve diğer memurlara maaş verememesi, özellikle kuvvetli ailelerin kendi istek ve çıkarlarına göre, halktan fazla para toplamaları ve salyane defterlerine kendileri için fazla vergi koymaları, onların daha çok ve çabuk zenginleşmesine, halkın ise o nisbette fakirleşmesine sebep oluyordu. Devlet mali yönden ayanlar ve diğer devlet memurlarına para ödeyemediğinden onları halk ile karşı karşıya bırakmakta bu durumda geçimini halkın sırtından çıkarmak zorunda kalan bu kişiler halkı soyarak çok çabuk zengin olmaktaydılar ⁴⁸.

⁴⁴ Yücel Özkaya, *Osmanlı İmparatorluğunda Ayanlık*, Ankara, 1994, s. 7.

⁴⁵ Yücel Özkaya, *Osmanlı İmparatorluğunda Ayanlık*, Ankara, 1994, s. 147.

⁴⁶ Yücel Özkaya, *Osmanlı İmparatorluğunda Ayanlık*, Ankara, 1994, s.173.

⁴⁷ Yücel Özkaya, “XVIII. Yüzyılın Sonlarında Tevzi’ Defterlerinin Kontrolü”, Selçuk Üniversitesi, *EFD*, S. 1, Konya, 1981, s. 142.

⁴⁸ Yücel Özkaya, *Osmanlı İmparatorluğunda Ayanlık*, Ankara, 1994, s.149.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TEVZİAT VE VERGİ

2.1. Osmanlı Vergi Toplama Düzeni Ve Genel Değişim

Osmanlı devleti vergi toplama sistemini iki prensip üzerinde inşa etmiştir. Bunlardan birincisi İslam hukuku diğeri ise örf hukukudur. Tekâlif-i şeriyye vergi gurubu (cizye, zekat, öşür, haraç) tamamen islam hukuku esaslarına göre belirlenmiştir. Tekâlif-i örfiyye vergi gurubu (imdadiye-i seferiye, imdadiye-i hazeriye, avarız akçesi, bedel-i nüzul, zahire baha, kürekçi bedeli, kaftan baha, menzil malı v.s.) ise tamamen geleneklere bağlı kalınarak reaya üzerine yükümlenmiştir ⁴⁹.

Tekâlif-i Şer'iyye gurubunda olan zekat, öşür, cizye, haraç gibi vergiler devletin mevcut harcamalarını karşılamaktan uzak olunca devlet de örfi vergiler adı altında yeni vergileri uygulamaya koymuştur. Bu uygulama tarım alanlarının güçlü toprak sahiplerinin ortaya çıkmasına neden olacak şekilde tek elde toplanmasını ya da vergi tahsilini güçleştirecek şekilde parçalanmasını engelleyecek bir yöntemle çiftçilere dağıtılmasını ve arazilerin de bu yapıyı bozmayacak şekilde düzenlenmesini gerektirmiştir. Geniş bir coğrafyaya yayılmış bulunan devlette sükûnet ve asayişin güçlüğüle sağlanması ağır bir ceza politikasını, devletin ekonomik darlık içinde bulunduğu dönemlerde para cezalarının, donanmada ki kürekçiye ihtiyaç bulunduğu dönemlerde de kürek cezalarının ağırlık kazanmasını gerekli kılmış devlet de ihtiyaca dayalı olarak bu düzenlemeleri yapmaktan geri kalmamıştır ⁵⁰.

Gittikçe artan kapıkulu askerleri ve kısmen büyüyen sarıca ve sekban guruplarının maaşlarının hazineden ödenmesi hükümeti, toplanan ve ödenen gelirin gecikme olmadan düzenli bir şekilde verilmesi konusunda ilgili hale getirmiştir. Başka bir deyişle, hükümet değişen zamanlara göre devlet finansını yeniden organize etmek zorunda kalmıştır. Vergi sistemindeki değişimin bir başka önemli sebebi ise akçenin değer kaybederek tımar gelirlerinde düşüş olmasıydı. Hükümet gerçekleştirebilecek sosyo

⁴⁹ Levent Küçük, *Osmanlı Vergi Hukukunda Avarız Kavramı ve Avarızın İdaredeki Rolü*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2007, s. 27.

⁵⁰ Levent Küçük, *Osmanlı Vergi Hukukunda Avarız Kavramı ve Avarızın İdaredeki Rolü*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2007, s. 29-30.

politik karşılıktan korktuğu için, geleneksel vergilerde de artırıma gitmek istemiyordu. Buna ek olarak böyle bir vergi artırımını reaya için büyük ölçüde zararlı olacak, tımarlılar bundan fayda sağlayacak fakat devlet hazinesi zarara uğrayacaktı. Devlet, ilk olarak artan hesap açığı ile mücadeleye başlamış ve iki sıra dışı ödeme çeşidi olan “*Avarız-ı Divaniye*” ve “*Tekâlif*” devlet gelirinin düzenli kaynağı haline dönüştürülmüştür. İkinci önlem olarak, “İmdadiye” adı verilen yeni vergiler getirilmiştir. Üçüncü olarak tımar toprakları, “Mukataa” olarak devlet hazinesine dönüştürülmüş ve son olarak da “maktu” sistem getirilmiştir⁵¹.

2.2. Tekâlif-i Örfiyye

Osmanlılarda şer’i vergi (sonraları arta arta) otuz neviden seksene kadar çıkmıştır ve bunların bir kısmı zamanla ilave edilmek üzere bir de tekâlif-i örfiyye ismi altında ki vergiler vardı; lüzumu halinde bunun da nev’i artmıştı. Bu örfi tekalif esasen muvakkat olarak fevkalade ahval dolayısıyla tarh edilmişlerse de sonradan muharebelerin devamı ve ihtiyacın artması üzerine daimi bir şekil almışlardır. Anadolu ve Rumeli’de tatbik edilmiş olan tekâlif-i örfiyye her sene vali, mütesellim ve voyvodalar tarafından şer’i mahkemelerde her kazanın hanesi başına tarh edilirdi. Bu vergi hükümetin son asırlardaki zayıf zamanlarında ayan ve voyvodaların tagallübü yüzünden halka pek ağır gelmişti⁵².

Tekalif, aslen ve esasen ikiye taksim olunup biri meşru diğeri gayri meşru ad olunmuş, meşru olan kısmına tekalif-i şer’iyye, gayri meşru olan kısmına tekalif-i örfiyye denilmiştir⁵³. Tekalifin asıl düzenlenmesine bakınca, her sene Vali, Mütesellim ve Voyvodalar tarafından vücut ve ayân-ı memleket ve şer’ şerif ma’refetiyle verginin dağıtıldığı yerin erkek nüfusuna veya haneler üzerine dağıtılarak Ruz-ı Hızır ve Ruz-ı Kasım itibariye iki taksit ile alınmak üzere Tevzi Defterleri düzenlenir ve bu defterler mahkemelerde sicillerin mahfuz bölümüne kayd edilirdi⁵⁴. Tekâlif-i örfiyye aslında esas itibariyle geçici ve olağan dışı durumlarda dış savaşlar ve iç sorunların çözülmesi için bir teklif olarak konulmuş bir vergi gurubudur. Ancak bu tekliflerin daha sonra “tekâlif kavaidine” aykırı olarak halka yüklenmesi ile birlikte artık bu vergiler “şakka” olarak

⁵¹ Mustafa Kaya, *18. Yüzyılda Ankara’da Ayanlık ve Ayan Aileleri*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2008, s. 44-45.

⁵² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Ankara, 1988, s. 321.

⁵³ Süleyman Sûdî, *Osmanlı Vergi Düzeni (Defter-i Muktesid)*, (Yayına Hz. Mehmet Ali Ünal) Isparta, 2008, s. 19.

⁵⁴ Abdurrahman Vefik, *Tekalif Kavaidi*, C.1, Dersaadet, 1328, s. 70-71.

anlam bulmuştur. Özellikle 17. Yüzyıldan itibaren bu çeşit vergilerin ortaya çıktığı ve hükümdarların da bu çeşit vergilerin reaya üzerine yüklenmesini engellemek için adaletnameler yayınladıklarını görmekteyiz. Ayrıca tekâlif-i şakka'yı eyalet, liva ve kazalarda hizmet eden idarecilerin halktan aldıkları kanunsuz teklif olarak değerlendiren araştırmacılar bu verginin muaf olan yer ve kişilerden alınıyor olmasının şakka türü olarak algılandığını vurgulamışlardır. Bu çeşit vergilerin sayılarının artmasında devlet idaresinin zayıflamasını ve de paranın dönemin ekonomik göstergelerine bağlı olarak değer kaybetmesini gerekçeler arasında sayabiliriz ⁵⁵.

2.3. Kanun Dışı Alınan Vergiler

Seferle görevlendirilen valiler ve mutasarrıflar, yönetim bölgeleri içinde yaşayan halka “seferiye” adı ile bir vergi salıp topladıklarından başka, kış ve yaz tertibatı olarak her bölgeden yazılan Türk birliklerinin savaş araç ve gereçleri ve altı aylık ulufelerini karşılayacak paralar yine o bölgeler ahalisine salınıp toplana geldiğinden, tımar ve zeamet sahipleri de zaten dirlik gelirleri ile geçinmekte olduklarından bunlar, devlet hazinesinden verilen paranın dışındadır ⁵⁶.

Salma çizelgeleri (tevziat defterleri) İstanbul'a gelmek ve burada özel bir komisyonda incelenerek saptanıp onaylandığını bildiren Padişah fermanı yazılması yasa gereği idi ise de, valiler, mütesellimler ve voyvodalar bu çizelgelere sonradan, fermanda olmayan pek çok şeyler ilave ederlerdi⁵⁷.

Taşralarda, tevzi' defterlerinde pek çok yasa dışı vergilerin toplandığı görülmektedir. Örneğin, devlet tarafından yollanan görevliler için “kahve parası” kaydının bulunduğu, ayrıca “zahire baha”, “hediye baha”, “konak masrafı” gibi masrafların ağırlık kazandığı görülmektedir ⁵⁸.

Tevzi defterlerine kadılar, ayan ve kocabaşılar akçeler eklemekteydiler. Tırhala kazasında bir seferde tevzi' olan defterden kadılar 13.000 kese akçe imzası aldıkları gibi, ayan ve kocabaşılar da deftere kendileri için akçe yüklemeleriyle halkı rahatsız etmişlerdi. Kadılar, ölen kimse için mahkemeden tezkere alınmayınca gömülmesine izin vermezlerdi. Bazı derebeyler ve arabozucu ayanlar birer ikişer yalancı şahitleri ve

⁵⁵ Levent Küçük, *Osmanlı Vergi Hukukunda Avarız Kavramı ve Avarızın İdaredeki Rolü*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2007, s. 33-34.

⁵⁶ Mustafa Nuri Paşa, *Netayic ül-Vukuat*, C. III-IV, (Sad. Neşet Çağatay), Ankara, 1979, s.302.

⁵⁷ Mustafa Nuri Paşa, *Netayic ül-Vukuat*, C. III-IV, (Sad. Neşet Çağatay), Ankara, 1979, s. 290.

⁵⁸ Yücel Özkaya, “ XVIII. Yüzyılın Sonlarında Tevzi' Defterlerinin Kontrolü”, Selçuk Üniversitesi, *EFD*, S. 1, Konya, 1981, s. 141.

kethüdaları ile gelip gidip, kapu çukadarları gibi sabahtan akşama kadar mahkemeden ayrılmamaktaydılar ⁵⁹.

18. yüzyılda reayanın üzerindeki ekonomik yükün bir diğer kaynağı taşrada ki otoritelerin kanuna aykırı topladıkları vergilerdi. Ehl-i örf ve ehl-i şer ile ayandan oluşan bu güçlerin zorla topladığı vergilerin başında tekâlif-i şakka geliyordu. Tekâlif-i şakka Beylerbeyleri ve sancak mutasarrıfları tarafından nal baha, kaftan baha, selâmiye, devriye vb. adlarla toplanan vergilerdir. Bu tür zorlamalar daha önceki dönemlerde de görülmekteydi, ancak 17. Yüzyılda ve 18. Yüzyılda tekâlif-i şakka (salgunlar) ve diğer usulsüz vergi tahsilleri toplum için bir “afet” halini almıştır. Devlet bunlara karşı çıkarak ve toplanmasını önlemek için tedbirler almışsa da uygulayamamıştır. Bu durum taşrada ki yerelleşmenin bir sonucu olduğu gibi, aynı zamanda devrin olumsuz ekonomik koşullarının “memurlar” üzerindeki bir etkisidir ⁶⁰.

Tevzi defterlerine daha birçok usulsüz vergilerin eklenmekte olduğunu, çeşitli tarih ve kentlere ait birçok defterin incelenmesiyle açıkça görüyoruz. Ne var ki bu tür vergilendirmede yapılan yolsuzluklar bununla bitmiyordu. “aralık tevzii” denilen ve altı ay dolmadan, arada halktan vergi istenmekte idi. Yöneticiler, herhangi bir gideri bahane ederek kendi çıkarları için halktan para toplamakta idiler. Aralık tevzi yapılmaması için kadı ve diğer ilgililere sık sık emirler gönderilmiş, halktan “aralık tevzii namiyle bilâ irâde bir akçe ve bir habbe alındığı ihbar olunur ise” yalnız tenbih ve te’kid ile yetinilmeyip “hesap eden ve ruhsat verenlerin” de af edilmeksizin te’dip edilecekleri ihtar ediliyordu. Ne var ki bu yöntemle olumlu sonuç almak mümkün olmuyordu ⁶¹.

Büyük harp masrafları tamamı ile reaya tarafından ödeniyordu. Seferler için halktan alınan vergileri iki kısımda toplamak lazımdır: Birisi “Tekâlif-i Divâniye” , yahut “Avarız” vergileridir ki, bu sınıfa dahil olanları devlet kendisi tahsil ediyordu. Diğeri ise, dirlik erbabının, kendilerine verilmiş olan dirlik sahalarından (tımar, zeamet, has), kanun gereğince almaları adet olan vergilerdir ki, bunlar uzun seferler sırasında kanunî miktarlarını aşarak halkın zararına çok vakit birkaç misli alına gelmişlerdir ⁶².

⁵⁹ Yücel Özkaya , *18. Yüzyılda Osmanlı Toplumunu*, İstanbul, 2010, s.217.

⁶⁰ Nilüfer Alkan Günay, *18. yüzyılda Osmanlı Taşra Yönetim Düzeninin Sosyo-Kültürel Yapıya etkileri*, (Bursa Örneği) , Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Bursa, 2010, s. 177.

⁶¹ Musa Çadırcı, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Ankara, 1997, s. 169.

⁶² Mustafa Akdağ, “ Celali Fetreti ”, *DTCFD*, C.16, S. 1.2, Ankara, 1958, s.54.

1787 de başlayan seferlerin uzaması sebebiyle askerin gereksinimlerini sağlamak ve sefer nedeni ile çeşitli vergilerin kazalara dağıtılıp, toplanması sonucunda halk perişan olmuştu. Savaş sırasında fırsatı ganimet bilenler birçok masraflarını halka yükledikleri gibi kendileri için de pek çok vergiler dağıtıp, toplamışlardı. Seferlerin sonuçlanması nedeni ile sefer vergilerinden halkın kurtulması gerekirken, bu soyguna alışan görevliler alıştikları adetlerini terketmiyorlar, halka yine kendileri için vergiler yüklüyorlardı. Anadolu’da ve Rumeli de ki kazalar halkının ekserisine zalimler bir sürü vergiler yüklüyor, fukaradan aldıkları “ceraim”den başka, senede birkaç defa ismi ve yeri belli olmayan hususlar için diledikleri gibi defterler düzenliyorlardı. Bu çeşit zulümlere kadılar ve naipler de iştirak edip, kadılar “harc-ı imza ve defter akçesi”, voyvodalar “mukataa zararı”, “ayanlar “ayaniye” adıyla, iş erleri ve kocabaşlar da kendileri için defterlere pek çok para koyup toplamaktaydılar ⁶³.

2.3.1. Tekâlif-i Şakka

Osmanlıların yayılma devirlerinde, ganimetlerin bol olması dolayısıyla, “peşkeşlere” pek önem verilmemiş ve hele bu kelime sanki unutulmuş ise de, parasızlığın gelip çattığı XVI. yüzyıldan itibaren, “âdet” adı altında, küçüklerden ve halktan büyüklere, hem de riayeti zorunlu olmak üzere, hediye sunulması, eskisi kadar olmasa da yine canlandırılmıştır. Bu yüzyılın ortalarından sonra, artık dirlik ve düzenliğin çökmeye başlamasıyla birlikte alıp yürüyen “tekâlif-i şakka” denilen salma usulü kullanılarak halkın hükümet adamları tarafından soyulması biçiminde, idareyi adeta bir devlet zulmü haline getiren bu önemli ve kanun dışı davranışa “ehl-i örf” bu yoldan, yani resmi vergiler dışında “âdet” olarak para toplama geleneğinden girmişlerdir ⁶⁴.

Tekâlif-i şakka; eyalet, liva ve kazalarda hizmet eden idarecilerin halktan aldıkları kanunsuz tekliflerdir. Ayrıca muaf olan kişilerden ve yerlerden alınan vergiler de muaf olduğu halde alındığından dolayı tekâlif-i şakka olarak adlandırılabilir. Bu çeşit vergilere nal baha, tavuk baha, devriye baha ve konak akçesi gibilerini örnek gösterebiliriz ⁶⁵.

⁶³ Yücel Özkaya, “ XVIII. Yüzyılın Sonlarında Tevzi’ Defterlerinin Kontrolü”, Selçuk Üniversitesi, *EFD*, S. 1, Konya, 1981, s. 147.

⁶⁴ Mustafa Akdağ, *Türkiye’nin İktisadî ve İçtimai Tarihi*, İstanbul, 2010, s. 551.

⁶⁵ Levent Küçük, *Osmanlı Vergi Hukukunda Avarız Kavramı ve Avarızın İdaredeki Rolü*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2007, s. 10.

Valiler tayin olunurlerken yüksek derecede ödedikleri hediyelerin tutarını geri almak, kapı halklarının gereksinimlerini sağlamak için tekâlif-i şakka toplamalarının ilk nedeni, tayin olunurken ödedikleri paraları geri almak, gereksinimlerini sağlamak, kısa bir süre görevde kalacakları için bu tarihler arasında mümkün olduğu kadar çok gelir sağlamaktır. Giderlerini, “imâd-ı hazeriyye” ,”imâd-ı seferiyye” ile ve diğer gelirlerle sağlayamayan valiler ister istemez tekâlif-i şakka toplama yoluna gitmişlerdir. Tekâlif-i şakkanın sürekli olmasının bir ikinci nedeni de 1695 ten itibaren yavaş yavaş vezirlerin has ve mukataalarının alınmış olması ve buna bağlı olarak gelirlerinin azalmış bulunmasıdır⁶⁶.

Halk en çok “ zahire baha”, “nal baha” ve diğer adlarla toplanan şakka türünden vergilerin defterlere sık sık konması ve bunların senede iki defa yerine çok sık tevzi’ defterinde yer almasından şikayetçi idi. Valilerin dışında artık mütegalibeler de toplanacak salyanelere karışır olmuşlar ve kendi adlarına vergi toplar hale gelmişlerdir⁶⁷.

Köylülerin en çok şikayet ettikleri hususlar, normal vergilerini ödedikleri halde, kendilerinden zorla “tekâlif-i şakka” alınmasıydı. Çankırı, Çerkeş yöresinde Kasım Bey vakfına bağlı Gökçeözü, Sarıkaya, Yakalu, Çakırlar, Yediçay, Davudlar, Çiftçiler, Akça, Saray Çukurviran, Kızılsin köyleri halkı İstanbul’a gönderdikleri dilekçelerinde bâd-i heva, yaylak vergilerini ödediklerini, bu yüzden Çankırı Mutasarrıfı tarafından kendilerine karışılmaması gerekirken mütesellim tarafından kanunsuz olarak kendilerine tekâlif-i şakka yüklendiğini belirtmişlerdi⁶⁸.

2.4. İmdadiye Vergileri

İmdadiye vergileri temel olarak devletin yetişemediği askeri masraflara katkı olması amacıyla çıkarılan vergilerdir. Ancak 18. yüzyıldan itibaren doğrudan Vali ve Sancakbeylerinin ihtiyaçları gerekçesiyle toplanmışlardır. Özellikle askeri

⁶⁶ Yücel Özkaya, “ XVIII. Yüzyılın Sonlarında Tevzi’ Defterlerinin Kontrolü”, Selçuk Üniversitesi, *EFD*, S. 1, Konya, 1981, s. 136.

⁶⁷ Yücel Özkaya, “ XVIII. Yüzyılın Sonlarında Tevzi’ Defterlerinin Kontrolü”, Selçuk Üniversitesi, *EFD*, S. 1, Konya, 1981, s. 136.

⁶⁸ Yücel Özkaya, “ XVIII. Yüzyılın Sonlarında Tevzi’ Defterlerinin Kontrolü”, Selçuk Üniversitesi, *EFD*, S. 1, Konya, 1981, s. 136.

yükümlülüklerini yerine getirmek için maddi kaynaklarının yetersiz kalması devletin onlar için bir ek gelir kaynağı aramasına neden olmuştur ⁶⁹.

İmdâd-ı seferiyye 16. yüzyılın sonlarında savaş harcamalarına ve mevacib (yeniçerilerin ulufeleri) ödemelerine katkı sağlamak amacıyla toplanıp, sonra ödenecek bir borç olarak çıkarılmıştır. Ancak çok geçmeden bir vergiye dönüştürülmüştür. 1699'dan sonra bir süre toplanmamıştır, ancak 1711 Prut seferi dolayısıyla yeniden bu ad altında vergi toplanması emredilmiştir. İleri sürülen gerekçe de eyalet ve sancak mutasarrıflarının gelir ve giderlerinde ki eksiklik nedeniyle “mükemmel kapı halkı” beslemekten aciz olmalarıdır. 18. yüzyıl boyunca dönem dönem toplanmıştır. Düzenli bir vergi niteliği taşımamasına rağmen, süre gelen savaşlar imdâd-ı seferiyyenin de sık toplanmasına neden olmuştur. İmdâd-ı seferiyyenin ilk düzenlemelerinde her bir yönetici, bu gelirin her 70 gurûşu ile birer asker beslemekle yükümlü tutulmuştur. Ancak kapı halkı sayısı ile vergi miktarı arasında genel olarak uyum görülmemiştir ⁷⁰.

Önceleri devletin savaş için topladığı imdadiyeleri XVIII. yüzyılda Beylerbeyleri ve Sancakbeyleri kendi kapı halkları için toplar olmuşlardır. Bu vergilerin toplanması konusunda valiler tarafından çavuşlar kethüdası görevlendirilmekteydi. Çavuşlar Kethüdası kadıya başvurur, kadı da mahallere ve köylere bunu tevzi ve taksiminden sonra defter gereğince toplanmağa başlanırdı. Bunun için her kazanın kadısına hitaben buyrulduklar yollanırdı. Sancaklarında bulunmayan Beylerbeyleri ve Sancakbeyleri buyruldu göndererek imdad-ı seferiye yerlerinin toplatılmasını mütesellimlere ve kadılara emreder yahut Padişah vasıtasıyla ferman yazdırarak toplattırılırdı, Kaza kadısı kazanın ayân ve ihtiyarlarını meclis-i şer'e davet ederek gönderilen fermanı veya buyrulduyu toplantıya çağrılan kurulun önünde okur, kazaya düşen hisse toplantıdakiler tarafından hanelere taksim edilir ve deftere işlenirdi ⁷¹.

İmdâdiyelerin yöneticilere ne için tahsis olunduğu, toplanan bu paraların hangi giderlerin finansmanında kullanılması gerektiği sorusu üzerinde duracak olursak toplanan imdâdiyenin yarısının levendlerin maaş, iaşe vs. giderleri, diğer yarısının da Paşaların besledikleri kapu halkı için harcanması gerektiğini ifade eden bilgilere

⁶⁹ Nilüfer Alkan Günay, *18. yüzyılda Osmanlı Taşra Yönetim Düzeninin Sosyo-Kültürel Yapıya etkileri*, (Bursa Örneği), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Bursa, 2010, s. 151.

⁷⁰ Nilüfer Alkan Günay, *18. yüzyılda Osmanlı Taşra Yönetim Düzeninin Sosyo-Kültürel Yapıya etkileri*, (Bursa Örneği), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Bursa, 2010, s. 152.

⁷¹ Yücel Özkaya, *Osmanlı İmparatorluğunda Ayânlık*, Ankara, 1994, s. 48-49.

rastlıyoruz. Hazariyyelerin savaşız yıllarda tahsil edilmesi gereken imdâdiye düzeyini ifade ettiği ve bunların Paşaların daire giderlerini karşılamada kullanılmak üzere kendilerine tahsis olunduğunu netleştiren arşiv belgesi mevcuttur. Çağatay Uluçay'ın Hazariyye Defterlerinden faydalanarak hazırladığı imdâd-ı seferiyye ve hazariyyelerin çeşitli yıllardaki miktarlarını gösterir tablo incelenecek olursa mahalli idarecilerin büyük bir yük altında oldukları ileri sürülebilir ⁷².

2.4.1. İmdadiyenin Toplanmasına Dair Düzenleme

İmdad-ı seferiyyenin savaşın getirdiği olağan üstü giderlere katkı olarak konmuş bir varlık vergisi gibi yorumlanması bir defalık oluşundan ileri gelir. Nitekim 1699'dan sonra bir süre için unutulmuştur. Ancak 1711 Prut Seferi dolayısıyla yeniden bu ad altında vergi toplanmıştır. Yükümlülüğe 1717-1718 de yeni bir düzenleme getirilmek istenmiş, önceki yıllarda toplanan imdâd-ı seferiyye ortalaması esas alınarak eyalet başına belli bir meblağ tarh edilerek sancaklara pay edilmiş ve sancaklardan da kazalara bunların imkanları oranında dağıtılmıştı. Bu son uygulamalarda imdâd-ı seferiyye eyalet ve sancak mutasarrıflarına tahsis edilen bir gelir haline dönüşmüştü ⁷³.

Burada vurgulanan esaslardan birisi yılda iki defa imdad-ı seferiyye toplanmasının yasaklanmış olmasıdır. Bir diğer vurgu bu verginin Vali ve Sancakbeylerine toptan olarak bir defada verilecek olmasıdır. Ayrıca Vali ve Sancakbeylerinin görev mahallerinin değişmesi esasları göz önüne alınarak, buna bağlı olarak bölge kadılıkları devir teslimler ile ilgili olarak yetkili olmuşlardır. Bunun yanı sıra eğer vali ve mutasarrıflar merkezi hükümet tarafından sefer için memur kılınmamışlarsa imdad-ı seferiyye toplamaları da yasaklanmıştı ⁷⁴.

Râşid Tarihinden; “*Tanzim-i imdâd-ı seferiyye ve hazariyye*” başlığı altında toplanan düzenlemeye göre:

1. Bundan böyle her eyalet ve sancağın ne miktar imdad-ı seferiyye ile yükümlü olduğu saptanacak. Bu yapılırken eyalet ve sancağın kaldırabileceği miktarlar göz önünde bulundurulacak.

⁷² Filiz Mandacı, *III. Selim Dönemi Osmanlı Maliyesinde Islahat Hareketleri*, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne, 2007, s.20.

⁷³ Ahmet Tabakoğlu, *Gerileme Dönemine Girerken Osmanlı Maliyesi*, İstanbul, 1985, s.267-268.

⁷⁴ Levent Küçük, *Osmanlı Vergi Hukukunda Avarız Kavramı ve Avarızın İdaredeki Rolü*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2007, s. 116-117.

2. Vali ve Sancak Beyleri artık keyfi olarak halktan mecnanen para, yem, yiyecek toplama yoluna gitmeyecek ve merkezce belirlenmiş miktarlara kanaat edecekler.
3. Topladıkları imdâdiyelerin yarısını kendi daire giderlerine ayıracak, diğer yarısı ile de adam başına yetmiş guruş hesabıyla silahlı ve mükemmel kapu halkı besleyecekler.
4. Senede iki defa imdâd-ı seferiyye toplanması yasaktır.
5. İmdâd-ı seferiyye savaş zamanında eyalet ve elviye mutasarrıflarına bir defada toptan verilmelidir.
6. Mansıb değiştirme, azil veya ölüm hallerinde halef-selef arasındaki hesapların görülmesinde yetkili mahalli kadılıklara aittir.
7. Verginin tevzi'i cümle ayan, ahali ve mahkeme marifetiyle yapılmalıdır.
8. Eyalet Valileri eğer merkezce sefer çıkmaya veya bir işe memur kılınmamışlarsa imdâd-ı seferiyye toplamaları yasaktır ⁷⁵.

2.4.2. İmdad-ı Seferiye:

Osmanlı devletinin savaş harcamalarına karşılık olmak üzere halktan aldığı örfi vergilere imdâd-ı seferiye adı verilmektedir. Bu vergi başlangıçta savaş harcamalarına ve mevacic ödemelerine katkı sağlamak üzere, sonra geri ödemek kaydıyla ödünç olarak isteniyordu. Defterdar Sarı Mehmet Paşanın deyimiyile bu yeni uygulama bir çeşit borçlanma şeklindedir. Hazine veya doğrudan sefere memur olan Vali ve Sancakbeyleri savaş harcamaları için reayadan katkılar istemişlerdir. İlk olarak 1687 tarihinde borç olarak devlet adamlarından, esnaf ve tüccar birliklerinden ve bazı sancaklardan alınmıştır. Ancak daha sonra bu verginin sadece borç olarak alınabileceği ifadesi kaldırıldığından dolayı yeni bir vergi olarak literatüre girdiğini görüyoruz ⁷⁶.

Halktan alınan bu imdad-ı seferiye bazen hazineye gönderilir, bazen de doğrudan doğruya ordu işleri ile görevlendirilen vezirlere ve komutanlara verilirdi. Bunun miktarı bazen fermanlarla azaltılıp çoğaltılır ve her komutana verilecek imdadiye-i seferiye, fermanda açıklanırdı. Bu vergi salınırken sâdat (Peygamber

⁷⁵ Filiz Mandacı, *III. Selim Dönemi Osmanlı Maliyesinde Islahat Hareketleri*, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne, 2007, s.19-20.

⁷⁶ Levent Küçük, *Osmanlı Vergi Hukukunda Avarız Kavramı ve Avarızın İdarededeki Rolü*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2007, s. 113.

soyundan olanlar), imamlar, hatipler, rahipler, fakirler, vergi dışı bırakılırlardı⁷⁷. Bunlardan başka bir nevi askerlik demek olan köprücülük ve derbentçilik ve su yolculuğu hizmetleriyle görevli bulunan ve başka bölgelere kereste, zahire ve kendir gibi ayniyat taşımakla mükellef tutulan kura ahaliside tevzi defterine dahil edilmezdi⁷⁸.

18. yüzyıldan itibaren Vali ve Sancakbeyi hasları malikane uygulamasının içine çekilmektedir. Bu durum taşradaki üst düzey yöneticilerin gelirlerinde önemli bir düşüşe işaret etmektedir. Osmanlı Devleti, yöneticilerinin bu mali sıkıntılarına çözüm üretmek aracılığıyla yeni gelir kaynakları bulma yoluna gitmiştir. Bu amaçla imdâd-ı seferiye ve hazariye adında yeni vergiler ihdas edilerek, Vali ve Sancakbeylerinin çeşitli yükümlülüklerinden kaynaklanan giderlerine karşılık olmak üzere kendilerine tahsis olunmuştur. Eyalet yöneticileri de bu vergileri sancak ve kazalara ödeme güçlerine göre taksim ederek belli bir esasa kavuşturmuşlardır. Bu yeni durum ile birlikte imdadı seferiye vergileri artık eyalet ve sancak mutasarrıflarının gelirleri haline dönüşmüştür. Bu vergi türü Tevzi' Defterleri aracılığı ile yükümlü kılınan reaya taifesi üzerinden alındığı gibi bazen de devlet adamları dahi bu uygulamaya katkıda bulunmaya zorlanabiliyordu⁷⁹.

2.4.3. İmdad-ı Hazeriyye

Bu vergide imdad-ı seferiyye ile aynı tarzda konulmuş bir vergi türüdür. Bu verginin reaya üzerine konulması, yükümlülerinin *tevzi' defterlerine* yazılması ve tahsil edilmesi usulleri seferiye ile aynı esaslara dayanır. Bu iki vergi türü arasında ki en önemli fark birinin sefer zamanında diğersinin de barış zamanında toplanıyor olmasıdır⁸⁰. Bu şekilde imdadiye türünde ki vergiler savaş ve barış yıllarına yayılan, birbirini tamamlayan vergiler olmuştur. Şu var ki hazariyenin miktarı seferiyyeye oranla daha hafiftir ve iki ya da üç taksitte toplanıyordu. Bu vergi kazalara toplu bir meblağ olarak tarh ediliyor, sonra avarız hanesi itibariyle kaza halkına dağıtılıyordu. 1717-1718 yılı Anadolu imdâd-ı seferiye tutarı 330 kese (16 500 000 akçe) idi. 1750 yılında aynı eyalete imdâd-ı hazariye 62 504 guruş (7 500 240 akçe) olarak takdir edilmişti. Aradaki

⁷⁷ Mustafa Nuri Paşa, *Netayic ül-Vukuat*, C. I-II, (Sad. Neşet Çağatay), Ankara, 1979, s. 344.

⁷⁸ Abdurrahman Vefik, *Tekalif Kavaidi*, C.1, Dersaadet, 1328, s. 95.

⁷⁹ Levent Küçük, *Osmanlı Vergi Hukukunda Avarız Kavramı ve Avarızın İdaredeki Rolü*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2007, s. 114-115.

⁸⁰ Levent Küçük, *Osmanlı Vergi Hukukunda Avarız Kavramı ve Avarızın İdaredeki Rolü*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2007, s. 117.

zaman farkına rağmen vergilerin aynı seviyede tutulmuş olduğu kabul edilirse hazariyyenin yaklaşık olarak seferiyyenin yarısı dolaylarında olduğu anlaşılır⁸¹.

Hızır ve kasım olmak üzere iki taksite bağlanması, şer'iyye mahkemesince düzenlenen deftere yazılması, hazineye ya da komutanlara tanzimatla birlikte düzenli vergi konumuna sokulması gibi hususlar tamamen "ımdadı seferiye" gibi yürümüştür. Hatta bazı vilayet defterlerinde seferiyye mi? hazeriyye mi? olduğu ayırt edilmeden sadece "kasım taksiti" ya da "Ruz-u Hızır taksiti" veya "ımdadiye" adı ile yazılır ki bu, iki verginin nitelik ve nicelik bakımlarından aynı olduğunu gösterir⁸².

Valilerin savaş olmayan zamanlarda ki giderlerinin bir kısmını karşılamak için ayrılmış olan bu vergi önceleri yalnız lüzumu halinde yükümlü kılınırken, zamanla sürekli ve düzenli olarak toplanmaya başlanmıştır. Halkın en çok şikayet ettiği vergi türlerinden birisi olan hazeriye vergileri, toplanacağı vergi gurubunun belirlenmesi ve toplanması sırasında yasadışı uygulamalara kaynaklık etmiştir⁸³.

Bu verginin dikkat çeken özelliklerinden birisi kent ve köy ayrımı yapılmaksızın her yıl düzenli olarak Muharrem ve Recep aylarında iki eşit taksitte alınıyor olmasıdır. İmdad-ı hazeriye vergisi seferiye vergisine oranla daha hafiftir. İki ya da üç taksitte toplanabilmektedir. Bu vergi kazalara toplu bir meblağ olarak yükümlü kılınıyor, ardından avarız hanesi vergi birimleri üzerinden bölge halkına dağıtımı yapılıyor ve bu esaslar çerçevesinde toplanıyordu⁸⁴.

İmdad-ı hazariyye taksitleri, şehir kethüdası, çavuşlar emini, ayan ve mübaşirler aracılığıyla toplanmış ve bu kişilere de ücretler ödenmiştir. Bu ücretler vesikalara *harc-ı bab, ilam harcı ve mübaşiriye* adıyla yansımıştır. Mübaşiriye ücretleri 1161 ile 1178 yılları arasında 25,5, 20, 25, 15 kuruş arasında değişmekte iken, bu ücretin 1182'de 211 kuruş, 1198'de 60 ve 75 kuruş, 1199'da ise 69,5 kuruş olması halkın, bir taraftan imdad-ı hazariyye taksitlerini öderken, vergiyi toplayan mübaşirler tarafından da maddi baskı altına alındığını göstermesi açısından önemlidir. 1201 yılında Anadolu Valisine ödenen 1. Taksitte ise vergiyi toplayan mübaşir daha önceki dönemlerde olduğu gibi 25,5 kuruş "*mübaşiriyye*" almıştır⁸⁵.

⁸¹ Ahmet Tabakoğlu, *Gerileme Dönemine Girenken Osmanlı Maliyesi*, İstanbul, 1985, s.269.

⁸² Mustafa Nuri Paşa, *Netayic ül-Vukuat*, C. I-II, (Sad. Neşet Çağatay), Ankara, 1979, s.344.

⁸³ Levent Küçük, *Osmanlı Vergi Hukukunda Avarız Kavramı ve Avarızın İdaredeki Rolü*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2007, s. 118.

⁸⁴ Levent Küçük, *Osmanlı Vergi Hukukunda Avarız Kavramı ve Avarızın İdaredeki Rolü*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2007, s. 118.

⁸⁵ Zeynel Özlü, "Göynük'e (Bolu) Ait Bazı Gelir ve Giderlerin Tahlihi: Avâız Vergisi", *OTAM*, S. 19, Ankara, s. 387.

2.5. Tevzi Defteri Nedir?

Tevzi Defteri halkın ödemekle mükellef oldukları örfi vergiyi gösteren müfredatlı hesap hakkında kullanılır bir tabirdir. Buna “salyane defteri” de denilirdi ⁸⁶. Sancak, kaza, nahiye ve köylere düşen imdâd-ı seferiyye, imdâd-ı hazeriyye, avarız, nüzul, sürsat, kürekçi bedeli, bedel-i beldar, yaylakıye, kışlakiye, tekâlif-i örfiyye, menzil ücretleri, paşalar için harcanan paralar, emr-i ali ile görevlendirilen kişilere verilen zahire, aşçı, konak ücretleri, teftiş için gelen görevlilere, şehir kethüdalarına, kadınlara, naiplere, mimar başılara, mübaşirlere, menzil beygirlerine, kaza halkı tarafından görevlendirilen kişilere, muhızır başılara, muhızırlara, mahkeme katipleriyle hademelere, mukayyitlere, sekbanbaşılara, sekbanlara, ordu için temin edilen hayvanlara verilen ücretlerle kazalara düşen diğer giderleri gösteren deftere “salyane” ya da “tevzi defteri” denilirdi. Masraf, sancağın kazalarının ve nahiyelerinin mahallelerine, köylerine dağıtılır ve toplanırdı ⁸⁷.

Masraflar tevzi’ defterine yazıldıktan sonra kaza merkezi mahallelerinden sonra nahiyelere ve köylere salınırdı. Bu masraflar, “menzil imdadiyesi”, “menzil bargirleri ücreti”, “zahire baha”, “imdad-ı hazeriye”, “imdad-ı seferiye” ve diğerleri idi. Bu defterlerden nahiyelerin kaç haneden oluştuğunu tespit etmek de mümkün olabilmekte ve hanelere düşen masraflar da ortaya çıkmaktadır ⁸⁸.

XVII. yüzyılda düzenlendiği çok az görülen tevzi’ defterleri XVIII. yüzyılda sık sık düzenlenir olmuşlardır⁸⁹. XVIII. yüzyıl başlarından itibaren eyaletlerin mahalli masrafları için toplanacak vergiler, her bölgenin kadısı ile hak mümessillerince müştereken tespit olunarak devlet merkezince bildirilir ve merkez tarafından tetkik ve tashih olunduktan sonra yürürlüğe girerdi. Bu vergiler, senede iki defa, Kasım ve Hıdırellez de defterleri hazırlanarak buna göre tahsil olunurdu. Bu defterler mucibince alınan vergiler eyaletin idari masrafları, gelip geçen memur, Ulak vesaire masrafları, Vali, Mütesellim, Voyvoda, ve Köy muhtarları masrafları, miri bina, yol, köprü, su yolu inşaa ve tamirlerine ait masraflar için kullanılırdı. Bunlar haricinde idari amirler tarafından ve ekseriya keyfi vergiler için tertip olunan defterlere ise aralık tevzii denirdi ki, 1830 yılında bir fermanla kat’i suretle ilga ve men olunmuştur⁹⁰.

⁸⁶ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, C. III, İstanbul, 1993, s. 485.

⁸⁷ Yücel Özkaya, “ XVIII. Yüzyılın Sonlarında Tevzi’ Defterlerinin Kontrolü”, Selçuk Üniversitesi, *EFD*, S. 1, Konya, 1981, s. 135.

⁸⁸ Yücel Özkaya, *18. Yüzyılda Osmanlı Toplumunu*, İstanbul, 2010, s. 30.

⁸⁹ Yücel Özkaya, *18. Yüzyılda Osmanlı Toplumunu*, İstanbul, 2010, s. 196.

⁹⁰ Mithat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lügati*, İstanbul, 1986, s. 337.

2.6. Tevzi Defterinde Yer Alan Vergi Kalemleri

Yavuz Cezar'ın ifadesiyle Osmanlı maliyesinde yeni ve ayrı bir sektör olacak kadar önemli olan taşra maliyesi; Osmanlı'nın tımar sahalarıyla örtüşen klasik taşrasından farklı, vilayet masrafı adı verilen uygulamaları içine alan, 18.-19. yüzyıllara has yeni bir mali sektördür. Bu sektördeki mali yükümlülükler klasik vergilerden önemli farklılıklar gösterirken, yöre halkından yapılan tahsilatlar vergiden ziyade katılım payı niteliği taşır. Bu katılım payları, Kâdı'nın denetimi altında yerel ayan ve eşrafın öncülüğünde hazırlanıp uygulamaya konulan ve Kadı Sicillerine kaydedilen Tevzi Defterleri (Salyane Defterleri) vasıtasıyla toplanırdı. Tevzi defterlerinde yer alan vergi kalemlerinin arasında; bölge yöneticilerine tahsis edilen imdâd-ı hazariyye ve seferiyye başta olmak üzere Kadı, Mütesellim, Âyan, Mübaşir, Kethüda gibi görevliler için yapılan yöresel harcamalar, bölge valilerine ve maiyetine yapılan ödemeler, şehirde bulunan resmi binaların tamir, tefrişat ve benzeri masrafları tevzi defterlerinde yer alan vilayet masraflarından bazılarıdır. Bunların yanı sıra avâriz-ı divâniyye türü vergiler çoğu zaman tevzi defterlerinin dışında bırakılırken; vilayet masrafları yükümlülüğüne tabi tutulmanın temel koşulu avâriz ve nüzül mükellefiyetlerinde olduğu gibi emlak ve arazi sahibi olmak yeterliydi. Tevzi Defterlerinde yer alan vilayet masraflarının üzerinde durulması gereken bir başka yönüde, vergi mükelleflerinin ödedikleri vergiler ve bunun şehir ve köyler üzerindeki yüküdür. Tevzi Defterlerindeki harcama kalemleri ayı zamanda şehrin vergi yükününde kabaca bir göstergesidir ⁹¹.

2.7. Tevzi Defterlerindeki Yolsuzluğu Gidermek İçin Alınan Tedbirler

Halkın üzerine salınan vergilerin çok sayıda olması ve halkın bunu ödeyememesi ve bölge yöneticilerinin baskı ve zulümlerinden dolayı halk, İstanbul'a çok sayıda şikayette bulunmaktaydı, halka zulüm ve fazla vergi alınmaması konusunda fermanlar çıkmasına rağmen buna uyan olmuyordu. Tevzi Defterlerine isteğe göre devamlı tekalif-i şakka vergileri eklenip duruluyordu.

Tevzi Defterlerinin kontrolü hususu ancak III. Selim zamanında gerçekleşebilmiştir. III. Selim layihaların hazırlanmasını emrettiği zaman memleketin ekonomik yönden sağlam bir şekilde düzenlenmesini hesaplamıştı. Layiha verenlerden, Tatarcıklı Abdullah Efendi kasaba ve köylerin tahrirleriyle gelirlerin kontrol edileceği

⁹¹ Hüseyin Çınar, *18. Yüzyılın İlk Yarısında Ayıntap Şehrinin Sosyal ve Ekonomik Durumu*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2000, s. 307.

ve devlet hazinesinin artacağı hususunu ortaya koymuşsa da, zaman kısa olduğundan, kaza defterlerinin her altı ayda bir defa İstanbul'a getirilmesi, memurlar önünde kontrolü uygun bulunmuş ve III. Selim bu konuda ferman buyurmuştu. Bunun tatbiki içinde 1792 Aralığı ortalarında her yere "evamir-i şerif" ler gönderilmiş, mübaşirler tayin olunmuştur⁹². Bundan sonra her kazanın salyane defterleri tevzi yapıldıktan sonra kaza hakimlerinden birer sureti çıkarılarak İstanbul'a getirilecekti. Defterlerin birinde büyük bir yanlışlık görülürse o defteri imza eden hakimden ve tevzi eden ayan ve iş erlerinden açıkları zorla kapatılıp sahiplerine geri verildikten başka o gibi hakimler mesleklerinden silinip çıkarılarak süresiz sürgün edileceklerdi. Diğer böyle zulüm edenlerinde idam edilecekleri bu emirlerde yazılıp açıklanmıştır⁹³.

Kısaca alınan tedbirleri şöylece sıralamak mümkündür:

1. Defterler altı ayda bir, yani senede iki defa düzenlenecek, ayrıca defter düzenlenmeyecek.
2. İsmi ve yeri belli olmayan masraflar kazalara dağıtılmayacak.
3. Altı ay içinde her ne kadar masraf olursa isim ve yeri yazılıp İstanbul'a yollanacak.
4. Bundan sonra her kazanın salyane defterleri tevzi' edildikten sonra kazaların mahkemesinden bir sureti çıkarılıp, İstanbul'a yollanacak.
5. Defterlerde fazla ücret olduğu görülürse, defteri imzalayan hakim ve vergi dağıtan ayan ile iş erlerinden bu miktar zorla geri alınacak ve sahibine verildikten başka, bu işe başvuran hakimin ismi defterden silinecek, yani görevi geri alınacak ve kendisi kazadan sürülecek, diğer zalimlerde cezalandırılacaktır.
6. Defterler İstanbul'da görevli kişilerce incelenecek⁹⁴.

1792 yılında tekâlif defterlerinin kontrolü karara bağlanmış ise de defterler ancak 1793 de gönderilmiş olup, bunlarda 1792 senesinin hesapları mevcuttur⁹⁵. Salyane Defterleri ne kadar istenirse istensin, çoğu kazalar buna uymamış, bu isteğe ancak birkaç kaza cevap vermiştir; ama defterlerin senede iki defa düzenlenmesi,

⁹² Yücel Özkaya, " XVIII. Yüzyılın Sonlarında Tevzi' Defterlerinin Kontrolü", Selçuk Üniversitesi, *EFD*, S. 1, Konya, 1981, s. 144-145.

⁹³ Ahmed Cevdet Paşa, *Tarih-i Cevdet*, Osmanlı Tarihi, C. 3, İstanbul, 1994, s.1461.

⁹⁴ Yücel Özkaya, " XVIII. Yüzyılın Sonlarında Tevzi' Defterlerinin Kontrolü", Selçuk Üniversitesi, *EFD*, S. 1, Konya, 1981, s. 145.

⁹⁵ Yücel Özkaya, " XVIII. Yüzyılın Sonlarında Tevzi' Defterlerinin Kontrolü", Selçuk Üniversitesi, *EFD*, S. 1, Konya, 1981, s. 147.

İstanbul'a yollanması, hile yoluna sapılması tekrarlanıp durmuştur. Her kazanın altı ayda bir salyane defterini İstanbul'a göndermesi işlevi yürüyememiştir. İstanbul'a ancak beş-on kazanın tevziat defteri gelmiş, diğer kazalardan gelmemiştir. Gelenlerinde artık bir seneden, hatta daha fazla zamandan beri defterleri İstanbul'a gelmiyordu. Bu devlete karşı gelmeye cesaret ve itaatsizlikti. Görülüyor ki, 1792 Aralığında alınan tedbirler bir türlü yürüyememiştir. Devlet açık açık bunun devlete karşı gelmek olduğunu belirtmekte; ama yalnızca fermanlarda bu tip hareketleri yapanları cezalandıracağını bildirmekten başka bir şey yapamamaktadır. 1797 de yayınladığı fermanında, devlet bizzat, iki üç seneden beri tevzi' defterlerinin İstanbul'a yollanmadığını kabul etmek ve bunu dile getirmek zorunda kalmıştır. Demek oluyor ki tevzi defterleri 1795 ten beri İstanbul'a yollanmamaktadır. Gelenler ise birkaç sene gecikme ile gelmişti⁹⁶.

Tanzimat dönemine gelince, geçen bölümlerde anlatıldığı üzere, verginin konduğu şeylerden valiler ve mutasarrıflar, hazeriye ve seferiye vergileri dağıtma listelerini onayladıkları için, kadılara verilen imza harcı ve gelip giden mübaşirlere verilen mübaşirlik ücretleri ve konuk evleri giderleri gibi şeyler toptan kaldırıldı. Çünkü tanzimat dolayısı ile, büyük küçük bütün memurlara aylık bağlanmış olduğundan hepsi, yaptıkları masrafları, kendi aylıklarından ödemek ve hiç kimseden bir akça ve bir dane istememek ve almamak, tanzimatın koşullarından biri idi. Yine vergiden ödene gelen hükümet konağı, köprü ve kaldırım gibi şeylerin yapım ve onarım giderleri ve menzilhane giderlerinin, devlet hazinesinden ödeneceği duyuruldu. Bu nedenle her kazanın tahsildarı, her yıl halka salınan vergi paralarının ne tuttuğunu araştırmaya kalkıştı. Kimileri de, şimdiye dek haklarında ferman çıkarılmış olmadan salınmış olan vergi tutarlarını devlet, buna cesaret edenlerden geri alacaktır diye, memleket ileri gelenlerini kandırarak eski salma tutarını kapattılar. Bu tutumları ile sözde devlete hizmet etmiş oldular⁹⁷.

⁹⁶ Yücel Özkaya, " XVIII. Yüzyılın Sonlarında Tevzi' Defterlerinin Kontrolü", Selçuk Üniversitesi, EFD, S. 1, Konya, 1981, s. 150.

⁹⁷ Mustafa Nuri Paşa, *Netayic ül-Vukuat*, C. III-IV, (Sad. Neşet Çağatay), Ankara, 1979, s. 290.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BELGE ÖZETLERİ VE METİN TRANSKRİPSİYONU

3.1. ÖZETLER

S.1- Ek 1: Ballıbadra, Vestenice, Kalavrite kazâlarından fazladan imdadiye ve i'ane alındığının tesbit edilmesi üzerine alınan vergilerin alınmamasına ve bundan sonra tesbit edilecek vergi miktarlarının yarısının Zilhicce defterine bir diğer yarısında Receb defterine yazılmasına ve halka fazladan vergi yükletilmemesine dair 1794 yılına ait fermân.

S.2-3 / B.1 : Vidin reayası üzerlerine tekalif, salyane ve Ağrıboz masrafı olarak halktan fazladan alınan ücretler ile ilgili hüküm.

S.3-4 / B.2 : Vidin muhafazası için belirlene kırk dokuz bin yüz gurûşun bir defada alınmaması ve miktarın altı aylık dönemlerde alınmasına ve halka fazladan vergi yükletilmemesine dair 1793 yılına ait hüküm.

S.4 / B.3 : Niğbolu Sancağında, Vidin muhafızlarının belirlenen miktarın dışında fazladan hazeriye ve ikramiye aldıkları ve bınların alınmamasına dair 1793 yılına ait hüküm.

S.5 / B.4 : Vidin'de seksen beş bin sekiz yüz yetmiş dokuz buçuk gurûşdan fazla vergi alınmaması ve deftere bargıran, salyane adıyla vergiler ekletilmemesine dair hüküm.

S.5 / B.5 : Vidin'e muhafız geldiği esnada saray tefrişatı denilerek halkın üzerine vergi salınması ve tahsilin de zulüm yapıldığına dair hüküm.

S.6 / B.6 : Menzil masrafı, voyvoda, âyâniye adları altında vergiler toplandığı, deftere âyaniye namıyla bir akçe dahi eklenmemesine dair hüküm.

S.6-7 / B.7: Dupniçe Kazâsında menzilhanenin ihaleye verilmesi ve burada meydana gelen yolsuzluklara dair hüküm.

S.8 / B.8 : Yalakabad Kazâsında dört kıt'a ilama iki yüz gurûş haraç yazıldığı ve İznikmid Mutasarrıfının halktan haraç, yiyecek ve döşeme bahanesiyle fazladan vergi aldığına dair hüküm.

S.9 / B.9 : Ankara Kazâsı'nın menzil, hazeriye ve sekban ücreti ve masrafları ile ilgili hüküm.

S.9-10 / B.10 : Akhisar Geyve'de Kocaili Sancağı Mutasarrıfı'nın adamları tarafından tevzî' defterine konak masrafı, mübaşiriye masrafı adında vergiler eklediklerine dair hüküm.

S.10 / B.11 : Himaye, mübaşiriye, bargiran masrafları adı altında deftere fazladan vergi eklendiğine dair Kocaili Sancağı Mutasarrıfı'na gönderilen hüküm.

S.11 / B.12 : Kocaili Sancağı Mutasarrıfı'na gönderilen hükümle tevzî' defterlerine fazladan vergi eklenmemesi, eklendiği takdirde mutasarrıfdan alınacağına dair 1793 yılına ait fermân.

S.11 / B.13: Urmiye Kazâsı reayasının İstanbul'a yaptığı şikayetde Urmiye Voyvodasının, Şehir Kethüdasıyla birlikte emredilenin dışında iki defa tevzî' yaptıklarına ve otuz dört bin gurûş topladıklarına dair hüküm.

S. 12 / B.14 : Karahisar'da bölgenin ileri gelenlerinden Hasan Beg ve Tırtıh oğlu Abdil ve Yafeli oğlu Hacı Abdullah ve Kapucu oğlu Monla Mustafa ve Budak oğlu Emir Hüseyin nâm beş neferin halka zulm edip deftere hariçten vergi eklediklerine ve bunlarla yapılan mücadele neticesinde Abdil'in kardeşi Kızılıcı oğlu Mustafa'nın Magosa'da hapis olması ve alınan vergilerin tahkikatı üzerine hüküm.

S.12 / B.14 (a) : Magosa'da hapisde bulunan Kızılıcı oğlu Mustafa'nın Asitaneye gönderildiğine dair sûret.

S.12 / B.14 (b) : Anadolu Valisi El-hac Ali Paşaya zahire baha yazıldığına dair sûret.

S.13 / B.15 : Eğridere Kadısına gönderilen hükümle tevzîat defterinin İstanbul'a gönderilmesini, emre uymayıp defterin gönderilmemesi halinde kadının mesul olacağına dair hüküm.

S.14 / B.16 : Eğridere Palankası Kadısının tevzî defterine harc-ı imzâ namıyla on iki kise akçe zam etmesi ve halkın bıktırıldığına dair hüküm.

S.14 / B.17 : Vezir ve mübaşirlerin konak masrafları, Bölük Başı ve Sekban ücreti, Bosna Valisi Vezir Hüsameddin Paşa'nın mekari, matbah, ecnâs-ı zehair masraflarıyla ilgili Kratove kadısına gönderilen hüküm.

S.14 / B.17 (a) : Mübaşir masrafı, konak ücretleri nelerdir, bargir ücretleri ne kadar verilmiştir, bunların incelenmesi için Kratova Naibine gönderilen hüküm.

S.15 / B.17 (b) : Mübaşirane hizmeti olarak bin dokuz yüz yetmiş yedi gurûş ve âyân konağına nüzul eden mübaşiran masrafı olarak, tevzî defterine bin iki yüz elli gurûş fazladan mikdar eklendiğine dair hüküm.

S.15 / B.17 (c) : Tahsildariye adıyla ve Bosna Valisi Vezir Hüsameddin Paşa'nın mekari bargirleri ve aidat masrafı denilerek bin beş yüz gurûşun deftere eklendiğine dair sûret.

S.15 / B.18 : Gemlik Kazâsına bağlı Armudlu nam karyede ahalinin şikayeti üzerine yapılan incelemeyle burada bulunan İbrahim ve kardeşi Ali'nin eşkıya ile bir olup halka zulüm etmesi ve deftere fazladan vergi eklediklerine dair hüküm.

S.15-16 / B.19 : Yenişehir Fener Kazâsında Kapûcubaşı Mehmet ve Kethüdası Kavukçu Oğlu Osman Paşa'nın kendi zimmetlerine para geçirdiklerine ve bunların geri alınmasına dair hüküm.

S.17 / B.20 : Çatalca Kazâsı tevzî defterinin incelenmesi için İstanbul'a gönderilmesi ve ayanıye, harc-ı defter, zahire adlarıyla halktan vergi alınmamasına dair hüküm.

S.18 / B.21: Saray Vize Kazâsı defterinin incelenmesi sonucu herhangi bir usulsüzlüğün yapılmadığına dair hüküm.

S.18-19 / B.22 : Ruscuk Kazâsında Kuş Zade tarafından kırk beş bin dokuz yüz on dokuz gurûş toplam vergi toplanmış ve bunun on altı bin dört yüz yetmiş iki gurûşu merkeze gönderilmiş ve yirmi dokuz bin dört yüz kırk yedi gurûşuda Vezir Ali Paşa ve Ruscuk Muhafızı sâbık Mehmet Paşa'nın masrafı olduğu bildirilmiş ve yapılan tahkikatla beş bin altmış gurûşun fazladan alınması üzerine Kuş zadedden tahsil edilmesine dair hüküm.

S.19 / B.23 : Karaferye Kazâsı defterinin İstanbul'a gönderilmemesi ve hariçten defter yapılıp fukaradan yüz bin akçe toplanıldığına dair şikayetlerin artması üzerine Karaferye Kazâsı tevzî defterinin İstanbul'a gönderilmesine dair hüküm.

S.20 / B.24 : Zanta 'da Mehmed Durdum Bey'in tevziat defterine akçe zam eklemeyeceğini söylemiş olmasına rağmen Voyvodasını yanına katıp aşar ve rüsumat üzerine bir kat daha vergi eklemiş ve mart ayında alınacak vergiyi iki katına çıkarınca halkın yerini yurdunu terk etmesi ve perişan olmaları üzerine Zanta âyanının eşkıya ile mücadelesine dair hüküm.

S.20-21 / B.25 : Edirne ve Kazâsı kuralarından mürûr ve ubur eden Vüzera ve Mir-miran masrafı ve menzilin Kirko adlı zimmiye otuz beş bin üç yüz elli gurûşa bir yıllığına verildiğine dair hüküm.

S.21 / B.26 : Mizistre mukataasında Ebubekirin Voyvoda olduğu iki yüz dört, beş ve altı senelerinde fazladan vergi topladığına dair soruşturma açıldığına dair hüküm.

S.22 / B. 27 : Seferihisar Kazâsında vekil konağı masrafı, süvari asker bayramiyesi ve kazâ borcu denilerek deftere fazladan vergi eklendiğine dair hüküm.

S.23 / B.28 : Keşan Kadısına gönderilen hükümlerle Edirne Bostancıbaşısının zahire fermânı, dağlı eşkıyasını teftiş için mübaşir masrafı adı altında alınan iki bin iki yüz yetmiş iki gurûşun deftere eklenmesi üzerine yapılan tahkikata ait 1793 yılına ait hüküm.

S.23 / B.29 : Tokat Kazâsı muzafatından Tutaklı nahiyesinde ayânlık iddiasında bulunan Ağacık İbrahim'in etrafına topladığı adamlarla Tokat ve Sivas taraflarına sarf olunan meblağın on katının halka tevzî edilmesiyle yapılan şikayetler sonucu Sadrazam Çukadarının mübaşir tayin edilmesine dair hüküm.

S.24 / B.30 : Bergos Kazâsı defterinin incelenmesi sonucunda naibin ve âyânın İstanbul'a çağrılmasına dair hüküm.

S.24-25 / B.31 : Edirne Bostancıbaşısı tarafından tevarüd iden mübaşiran masrafı ve ol taraftan mürûr eden Halil Paşa, El-hac Abdi Paşa ve bir mikdar kisvet masrafı, dağlı eşkıyası üzerine memur olan Vezir Ahmed Paşa, iki yüz nefer sekbanın altı aylık ulufeleri, katık baha ücretlerine dair hüküm.

S.25-26 / B.32 : Asâkir, zehair, mekari masrafı, dağlı eşkıyası ile uğraşan Silistre Valisi ve Çirmen Sancağı Mutasarrıfı Vezir Hasan Paşa maiyetindeki askerinin cephane ve zahire masrafından başka tevzî olunmasına dair ve hane başına ne miktarda vergi düştüğüne dair hüküm.

S.26-27 / B.33 : Mürûr ve ubur eden Vüzera masrafı, Çirmen Sancağı Mutasarrıfı Vezir Ahmed Paşa'nın hazer masrafı, Çirmen Kazâsının muhafazasında olan elli nefer sekban ve iki nefer kirabaşı mahiyeleri ve dağlı eşkıyası ile mücadele eden altmış nefer sekbanın kırk beş günlük ianeleri ve kazâ hakimi tarafına verilen harc-ı ilan, harc-ı hüccet, katibiye masrafları üzerine Çirmen'e mübaşir tayin edilmesine dair hüküm.

S.28 / B.34 : Mahiyye adı altında tevzî defterine üç yüz kuruş fazladan vergi eklendiğine dair Vize Kazâsı naibine gönderilen hüküm.

S.29 / B.35 : Samako Kazâsı naibine gönderilen hükümlerle dağılı eşkıyası, menzil masrafı, mürûr ve ubur eden Vüzera-i azam, Mir-miranı Kiram, zabıta, mübaşiran masrafları, her bir haneye düşen vergi miktarı ve kanun dışında vergi alınmamasına dair 1793 yılına ait hüküm.

S.30 / B.36 : Yenice-i Karasu Kazâsında Sekban ve Bölük Başlıkların ulufelerinin halka yükletilmemesi, hariçten memleket masrafı olarak deftere vergi yazılmaması ve fazladan alınan beş bin gurûşun geri ödenmesine dair hüküm.

S.31 / B.37 : Hayrabolu Kazâsında şehir kethüdalığı masrafı namıyla üç bin beş yüz gurûş deftere idhal olunmuş, Edirne Bostancıbaşısı tarafından gönderilen mübaşire bin yedi yüz otuz yedi buçuk mübaşiriye masrafı ve üç yüz gurûşluk katık ücreti ile toplam iki bin otuz bir buçuk deftere eklenmiş ve Bostancıbaşı tarafından deftere olur olmaz vergiler eklenmemesine ve vergilerin kanun-u kadim üzerine alınmasına dair hüküm.

S.32 / B.38 : Edirne Bostancıbaşısına gönderilen hükümlerle Hayrabolu kazâsında bin iki yüz altı ve yedi tarihinde alınan mübaşiran masrafı ve olur olmaz masraflar ekletilmemesi halka zulm edilmemesine dair hüküm.

3.2. Metin Transkripsiyonu

S.1 / Ek .1:

Battal tevzî‘

N (Ramazan) Sene 8

Mora Valisi Mustafa Paşa tarafından vârid olan tahrîrata hülâsa-i mefhûmundan cezire-i Mora'da vaki' Gördes Kazâ'sında menzil mesarîfine re'ayası tâb-ı umûr olmadıkları cihetden sâbıkları misüllü civar kazâlardan üç beş bin gurûş i'âne ve imdâd olunması bâbında vezir müşârûn-ileyhüma hitâben sâdır olan emr-i alışân mücebince Ballıbadra ve Vestenice ve Kalavrite Kazâlarının ahalileri beş bin gurûş beher sene imdâd ve i'âne eylemelerine râzılar olunub ancak imdâdiye-i merkûme kazâhâ-i mezkûrenin cizye ulaklarına göre tevzî‘ ve taksîm ve mimzâ defteriyle îsâinde emr-i alışân isdâr olunmasını müşârûn-ileyhe mektubunda ve Gördes ve Tripoliçe Kadıları dahi başka başka i'lamlarına tahrîr-i inhâ eylediklerine mebnî imdâdiye-i mezbûre kazâhâ-i selase-i mezkûrenin ahalileri razı olarak nizâm virildiği mefhûm tahriratdan müstebân olmağla inhâ olunduğu üzere evrâk-ı mukayyidelerine tevzî‘ ve taksim olunub her bir kazânın hissesine düşen imdâdiyenin ahzî bundan sonra mahallerince tertîb olunacağı Zi'l-hicce defterine ve nisf aheri dahi sene-i atiyenin Receb defterine ve tahsîl ve Gördes menzilhanelerine teslim olunmak üzere tanzîm-i inhâ olunmağla salîfû'z-zikr kazâhâ-i selâsedden Ballıbadra kazâsının iki bin yedi yüz yetmiş iki 'aded cizye evrakının beherine isabet eden elli üçer akçeden bin iki yüz yigirmi beş gurûş ve Vestenice (?) kazâsının bin dokuz yüz doksan beş 'aded cizye evrakının fî mezkûr üzere sekiz yüz seksen iki gurûş ve Kalavrite Kazâsının altı bin beş yüz on altı 'aded cizye evrakının fî mezkûr otuz iki bin sekiz yüz yetmiş sekiz gurûş müceddeden imdâdiye tertîb ve hesap olunduğu cizye muhasebesinden ve imdâdiye-i mezkûreden tertîb ve hesap olunmak üzere cizye evraklarının beherine isâbet iden elli üçer akçeden Ballıbadra Kazâsı re'ayalarından iktizâ iden bin altı yüz yigirmi beş ve Vestenice Kazâsından sekiz yüz seksen iki ve Kalavrite kazâsından iki bin sekiz yüz yetmiş sekiz gurûşun ber mantuk-i tahrirat istekleri bundan sonra mahallerine tertîb olunacak Zi'l-hicce Defterine ve nisf aherleri dâhi sene-i atiyeye Receb defterlerine idhâl ve tahsîl ve Gördes menzilhanelerine teslim olunmak üzere nizâm-ı mezkûr mevkûfane kayd olunub kazâhâ-i selase merkûme muhakemi sicilatına kayd vakt zamanıyla edâ için başka başka üç kıt'a ve ifâde halim manzûmu Gördes Kazâsı tarafına dahî bir kıt'a evâmîr-i

şerife tahrîr ve iktizâ iden mahallere ‘ilm ve haberleri i’tâsı iktizâ eylediği ve dahi baş muhasebeden der kenar olunmağla mûcebince mevkûfane kayd olunub ve iktizâsına göre evâmir-i şerifesi ve ‘ilm ve haberi virilmek fermân buyrulmağın mûcebince mahaline kayd olunub iktizâ iden dört kıt’a evâmir-i şerifesi ve lazım gelen mahallere ‘ilm ve haberleri virilmekle Divân-ı Hümâyûn tarafına dahi iş bu ‘ilm ve haber kâ’imesi virildi

Fî 7 N (Ramazân) sene 1208

S. 2-3 / B. 1:

Bi İsmihu Subhânehu

Hazâ Kuyûd-u ahkâme umûr-u Mühimme-i Tevzî’at ve’l- tenkihât Der-zamân-ı Sadr Südüru’l- Vüzera Hazret-i Melik Mehmed Paşa yesru’l- lahi mâ-yeşâ ve mâ- yurîd ve fî iyân Re’isü’l- küttab Hazret-i Mehmed Raşid Efendi nâle mâ- yetemnâh

El-Vâki’ Fî- Evâsıt-ı Zi’l-ka’de Sene 1207

Vidin Muhafızı Vezire ve Dergâh-ı Muallam Kapûcubaşlarından sabıka Hassa Bostancıbaşı ve Tophane Nazırı olub husûs-u atıye mübaşir ta’yin olunan Mustafa dâme mecduhûya ve Vidin Kadısına hüküm ki

Vidin re’ayası üzerlerine evâmir-i şerifemle vârid olan tekâlîf ve salyâne defterlerine yahud Ağrıboz muhafaza mesârifi diyerek meblâğ-ı külliye ve kuyûd-u taksid için dahi külli akçe zam ve idhâl eyledikleri mukaddema semî’ hümâyûnum olmak olduğuna binâ’en mesârif defteri manzûr-u hümâyûnum oldukça tevzî’ ve tahsîl olunmayub geçen sene tesbit-i mesm olunan Salyâne Defterleri mukaddema sâdır olan emr-i şerif mûcebince seri’en bu tarafâ irsâl olunmak ve mesârif-i atıye defâtiri dahi nizâmı hâvî muvahiden Memâlik-i mahrûseme neşr olunan evâmir-i munifem mantuku üzere vakt ve zamaniyla ya’ni tevzî’ât senede iki def’aya tahsis-i berleRûz-ı Kasımdan Rûz-ı Hızıra ve Rûz-ı Hızırdan Rûz-ı Kasıma gelince sahîh mesârif her ne ise ism ve mahali ve ne mahale ne mikdar virildiği cümlenin ma’lûmu olarak bi’l- cümle vücûh-u memleket muvâchesinde beher altı ayda bir def’a tevzî’ ve iş bu sene-i mübareke Rûz-ı Hızır’ından bu minvâl üzere tertîb ve mahzâ sûret-i defteri sicilatından lazım tesyîr kılınmak için bundan akdem te’kidi hâvî başka ve Vidin Nezareti Mukata’atı üzere mütemekkin re’ayanın mukaddema idâre-i mesarifleri zımnında yerlu fukaratdan

istirâne eylediler deyû mütâlebe olunan akçenin mikdar ve diyetlerinin isimleri ve nakdin umûra dahi sarf olunduğunun keyfiyeti tahkîk ve mü'temin üzere Der-'aliyyeme tahrîr olunmak için i'timâl-ı muhtevâ başka emr-i şerifem isdâr ve irsâl olunmuşdu bu def'a Vidin Kazâsının iki yüz altı senesi Ramazanı guresinden yedi senesi Rebi'ü'l-âhir gailine gelince sekiz mâh-ı zarfında mesârif yüz otuz sekiz bin beş yüz altmış bir buçuk gurûşa baliğ olunduğu ve yerlü fukaratın re'aya zimmetlerinde olacağı iki bin altı yüz dokuz kise idukine mübeyyin-i cend kat' defâtir vârid ve manzûr-u hümâyûnum olub mesârifat-ı mezkûr da'iren alındıktan haric olduğu ma'lum ve aşikâr olduğundan dercen tisyâr hat ve tenzîline ve Vidin Muhafızlarına dahi kadr-ı kifâye a'ıdat tahsîline irâde-i aliyyem ta'lluk kılınmaktan nâşi her bir maddenin sûret-i nizâmları şerhle işaret olunarak salîfû'z-zikr yüz otuz sekiz bin beş yüz altmış bir buçuk gurûşdan seksen beş bin sekiz yüz yetmiş dokuz buçuk gurûş tenkîh ve tenzîl ve ilgâ ve elli iki bin üç yüz seksen iki gurûş ilgâ olunmuş olmağla defter-i münifim mahalinde tescil-i berle rabitası virilmek ve yerlu fukarânın re'aya zimmetlerinde alacakları deyû defâtirde mestûr olan iki bin üç yüz bu kadar kise mahaliyenin ve ihyası idu ki ve beher sene re'ayâdan mahiye diyerek külli akçe alınmış olunub mevâd-ı tahkikeden olub bu sûretde murayaba nâmıyla alınan akçe fi'l-asl istidâne olunan meblâğ-ı mem ve teftîş-i berle tenzîl (s.3) ve taklîl ve tenkih ve bâkî diye sahihleri taksite rabita ve nizâmı bu tarafa bildirilmek mukteziyeden ve husûsât-ı merkûmenin tesviyesi için Der-'aliyyemden birinin ta'yin ve irsâl-i lazımeden olmağla ol-havale ahvaline vukûfu dergar ve mustakim ve mahallibü'l- evtâr olan Kapûcubaşı mûmâ- ileyh bi'l- intihâb ta'biyet ve manzum defterin bir 'aynı tesyîr kılınmağla sen ki vezir müşâr ve mevlânâ-i mûmâ-ileyhimsiz defter-i mezkûr semmiyle kayd ve aher vechile nizâma bend ile ifâ olunan marû'z- zikr elli iki bin üç yüz seksen iki gurûş muftekin ve Kapûcubaşı mûmâ- ileyh ma'refetiyle tevzî' ve tahsîl olunub kar ve nihâde olunan meblağdan bir akçe ve bir habbe idhâl ve tahsîl olmamak ve yerlü fukarâtın id'âları olan meblağ-ı mezkûr bi'l- muvâcehe tekmil ve lede't-tahkîk olunmağın aher deynlerinden ziyâdesi kar ve nihâde ve tenzîl ve bâkîsi taksite rabta ve sûret-i nizam Der-'aliyyeme tahrîrve bundan sonra beher sene vaki' olacak mesârifatın defteri ve nizâmı hâvî sâdır olan emr-i şerifim mazmûnu üzere tertîb ve tanzîm ve zuhurat makulesi olub mesârif-i müfsireden olmayan mevâd bi-gayet taklîl olunarak defter-i tertîb ve manzûr-u hümâyûn olmak için Der-'aliyyeme tesyîr ve bu def'a ve bundan böyle fukarâ-i re'ayanın refah ve rahatlarına müceb olan vesâ'irenin efsâline takdim olunan fermânı olmağın ifade ve tenbihe hâvî iş bu emr-i şerifim isdâr

ve Kapûcubaşı mûmâ-ileyh ile irsâl olunmuşdu imdi defter-i mezkûrde mestûr olduğu üzere ve Vidin muhafızlarına ma‘aş olarak senede kırk dokuz bin gurûş î‘rat ma‘iyete iktizâ idub ancak muhafızın irâdının yüz elli kiseye iblâğı müzminker hüsn-ü şâhânem olduğu ve bâlâda beyan olduğu üzere kâr ve nihâde olunan meblağdan defter-i tevzî‘e bir akçe zammına veyâhud aher veçhile tekrar tevzî‘ata ve fukara dan bir vakitte mükerrer tahmiline ve hudamiye mübaşiriye tarhına mesâğı hüsrevânem olmadığı ve maksûd-u fukarânın refah ve rahatlarını müceb halatın isteğı idu ki ve yerlü fukarânın matlûb olan meblâğ-ı mezkûrun teslimi ve tenzîli ve sahih diyetleri her ne mikdara bâliğ olur ise bilinmesi Vidin seheminin taksite rabt ile tanzîmi matlûb-u şâhânem olduğu ve bundan sonra hilâf ve tenbihât-ı şâhânem dergâne mütesir olanlara mustelzim-i vehâmet olacak ma‘lûmunuz oldukda ber-minvâl-ı muharrer defter-i merkum sicile kayd ve Kapucubaşı mûmâ-ileyh ile bi‘l-ittifâk ihsana vechile nizâma bend ile dâ‘i-i mer‘î tutulması ve sâ‘ilini istihsâl-i mübâderet ve yerlu fukarânın id‘aları olan meblağı dahi ol-tarafa bi‘l-ittifâk tashîh ve ne mahallere sarf olunmuşdur ve kimlerin yedleriyle ve el-yevm deynleri kimlerdir gereğı gibi tahrîrve tahkik ve bir minvâle muharrer tenzîl ve bâkîsi taksit-i rabita ve sûret-i nizâmı Der-‘aliyeme tahrîrve i‘lam-ı müsare‘et ve mefhûm emr-i şerifime muğâyir olunan halat ve dikkat vukû‘unu tecviz itmekden ve ittirmekden ve defter manzûr-u hümâyûnum oldukça fukarâya tevzî‘ ve tahsilinden mücânebet ve sen ki Kapûcubaşı mûmâ-ileyhsin senin meyânen emsâlınden intihâb ile husûs-u mezkûre mübaşir tayin olunmaktan maksûd iş bu emri şerifimin mantûk-u munifi ki olacağa ed‘aya sâ‘ir mevâd-ı kelam itmeğın kaziyyesi olmağla tenbihâta değın şahânemin bir seniye edna mertebe kusur itmek ve fukarâdan bir akçe almak ihlâk olur ise cevaba kâdir olamayub mazhar-ı gaib-i şedide olacak mukarrer olmağla ona göre müceb emr-i şerifim ‘amel ve dikkat ve hilâfından kemâl-i tehâşî ve mücânebet eylemek bâbında

Fî Evâsıt-ı ZA (Zi‘l-ka‘de) Sene 1207

S. 3-4 / B. 2:

Vidin Muhâfızı vezire ve Dergâh-ı Muâllam Kapûcubaşlarından Vidine me‘mur Mustafa dâme mecdehûya ve Vidin Kadısına ve vücûh-u memlekete hüküm ki

Fukarâ ve re‘ayanın virgü ve mesârifleri tahkîkiyle terfî ve tanzimleri murâd-ı ‘adaled i‘tiyâd-ı şehr-i yarânem olacak ve serhâd-ı ‘azimeden olan Vidin Muhafızı ibrâzının senevi yüz elli kiseye iblâğ itmekde yahud lazım idub diğır sâdır olan emr-i

şerifim mefhûmunda ma'lûm ve gönderilen sekiz aylık mesârif tanzimi defterinde irâd ve tevârüd ve serhile beyân olunarak muhafızına Vidine ta'biye olunan kırk dokuz bin yüz gurûş kezâlik sâ'ire tahsîs kılınan meblağ bir senede alınacak ve bir senede olan mesârif iki def'aya tahsîs-i berle beher altı ayda bir def'a tevzî' olunacağı her takrirde mecrûm ise dâhi zikr olunan defterde muharrer meblağ-ı mahfuz bir senelik olduğu ve yakinen ma'lum ve mecmû'u defâten tahsîl olunmamak ya'ni nısfı altı ayda ve nısf aheri diğer altı ayda vâkî' olacak tevzî' defterine idhâl olunmak ve fi-mâ-ba'd tahsîl kılınan akçeden gayrı hatır ve kibâh ve şa'ir vesâ'ir hiçbir akçenin şayen Vidin re'ayasından almamak ve re'âyadan virilmemek matlub ve mültezim-i şâhânem olmağla tenbihen ve izâhen ve senevî Vidinin muhafızına tahsîs kılınan bâlâda muharrer kırk dokuz bin yüz gurûş üzerine zam ve ilâve ile kısmı olan yüz elli kiseye iblâğı yirmi beş bin dokuz yüz gurûşa merkûme olunduğundan ve Vidin Muhafızlarına Niğbolu Sancağından eğerçi hisse verile gelüb lakin mikdarı bu tarzda ma'lum olmadığından sicilatdan yoklanûb beher kazâdan ne mikdar virile gelmiş ise ma'lûm olduğdan sonra mikdâr-ı mezkûre iblâğ olunan iradesiyle ol-emirde isti'lâmı hâvî evâmîr-i 'aliyyemde kâin kazâların kuzât ve nüvvâbına hitâben emr-i şerifim imrar olunmağla i'lanan ve efhemen iş bu emr-i şerif dâhi isdâr ve tisyâr olunmuşdur imdi defter-i mersûl natık olduğu üzere Vidinin gerek muhafızına ve gerek sâ'ire tahsîs kılınân meblağ ve bir senelik idu ki ve ber-minvâl-ı muharrer beher altı ayda (s.4) munassaf vechile tahsîl olunan murâd-ı şâhânem olduğu ve bundan sonra fukarâ ve re'âyadan bir senede mükerrer mizanda bir akçe ve saman ve arpa vesâ'ir bir habbe alındığına ve virildiğine rızâ-i Padişâhânem olmadığı ve her kim alır ve verir ise led'et-tahkîk hakkında esir-i te'dib ile mu'âmele olunacağı ve isti'lâmı hâvî emr-i merkûmun cevab vürûdunda muhafızının irâdı yüz elli kiseye iblâğı içeren şürûtu ve iktizâsı üzere evâmîr-i şerifem takdir kılınacak sen ki vezirim ve Kapûcubaşısı vesâ'ir mûmâ-ileyhimsin ma'lûmunuz olduğca iş bu emri şerifim ve diğer sâdır olan evâmîr-i munifem mûceb ve mesarifleri üzere 'amel ve hareket ve mefhumu fermân-ı 'alişânımdan iktizâ idende dahi ifade ve tefhime mübâderet ve hilâf-ı vâzî' ve halat vükû'unu tecvîz itmekden ve ittirmekden mübâ'edet eylemeniz bâbında

Fî Evâhir-i ZA (Zi'l-ka'de)sene 207

S. 4 / B. 3:

Niğbolu Sancâğında vâki' bi'l-cümle kazâların Kuzât ve Nüvvâbına hüküm ki Livâ-ı mezbûrde vaki' kazâlardan mutasarrıf için senede üç taksit ile tertîb olunan imdâd-ı hazeriye müfredat üzere olmayup sefersiz vakitlerde i'tidâl üzere virile gelen hazeriye tahsîl oluna deyu Divân-ı Hümâyûnumda Evâmir-i şerife virile geldiğinden mikdarı bu tarafda ma'lûm olduğuna binâ'en ve mahallerinde sicilatdâ ma'lûm olduğuna ve Vidin muhafızları ol- tarafda güzerân itdiği esnada hazeriye ve ikramiye nâmıyla kat-ı vâki' akçe aldıkları rivâyet olduğuna binâ'en hazeriyenin mikdarı bilinmesine ve mûhafızların hin-i mürûr ve müddet ikâmetlerinde ziyâde bir akçe almamak üzere bir hüsn-ü sûret virilmesine irâde-i 'aliyyem ta'alluk itmekle livâ-i mezbûr kazâlarının hazariyeleri mikdarı ol-emrin bi'l-isti'lâm keyfiyeti lazımeden olduğunâ binâ'en kazâhâ-i merkûmeden livâ-i mezbûr mutasarrıfı ve Vidin muhafızı tarafına beher sene ne mikdar hazeriye virile gelmiş ise sıhhatı üzere sicilatdan ihrac ve başka başka mimzâ defteri seri'en Der-'aliyyeme irsâl olunmak fermânım olmağın isti'lâmı havî iş bu emr-i şerifim isdâr ve irsâl olunmuşdur imdi sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhimsiz ber minvâl-ı muharrer kazâlarınızdan livâ-i mezbûr mutasarrıfı ve Vidin muhafızı tarafına senede hazariye akçesi olarak ne mikdar akçe virile gelmiş ise bir akçe noksan ve ziyâde tahrîrolunmayarak her biriniz sicilat-ı muhakemetden sah üzere ihrâç ve imzâ idub seri'en defterin Der-sa'âdetime irsâli mübaderet ve aghâz ve rehavet ve ziyâde ve noksan tahririne cesaretle mes'ul ve me'âbir olmakdan cümlemiz ittifak ve mücânebet eylemeniz bâbında

Fî evâsıt-ı ZA (Zi'l-ka'de)sene 1207

S. 5 / B. 4:

Dergâh-ı Muallam Kapûcubaşlarından sâbıka Hassa Bostancıbâşı ve Tophane Nazırı Mustafa dâme mecduhûya hüküm ki

Bir müddetden beru ve Divutlu taraflarında mesârif ve salyâne nâmıyla Vidin re'âyasına tarh ve tevzî' olunan akçelerden iktizâ ve yerlü fukarâtının re'âya zimmetlerinde hediye nâmıyla id'âları olan meblağ dahi kat-i kemâ olmakla mukaddem ve mu'ahîr sâdır olan evâmir-i 'aliyyem mûciblerince tevzî'at defterleri getürdülüb iktizâsına göre tenkîh ve haricden ittisâf ve hakkaniye olanları hat ve tenzîl olunub tenkîh olunan defter-i mentûketce tevzî' ve tahsîl ve yerlü re'âya zimmetlerinde olan alacaklarının tashîh ve tahkîkî ve ziyâdesinin kâr ve nihâde ve tenzîl ve rabt-ı hüsnüye

rabt ve re'âyanın refah hallerini müstelzim halvetinin istihsâli zımmında diğerk emr-i şerifim isdâr olub emr-i mezkûrde mûnderic mevâdın tesviyesine muktedir ve kâr-güzâr ve mustekih ve sadakatgar birinin bu esnada Vidine me'muriyeti lazım geldiğine ve sen ki Kapûcubaşı mûmâ-ileyhsin ikrârının beyninde hamiyet ve istikamet ve karu işıyı ve uluniyet ile şöhret-şî'ar ve hakikâdde mustekih ve mücerrebü'l-etvâr ve ol-havale ahvâtı vukûf ve itlağın derkâr olduğuna binâ'en memuriyet-i mezkûreye ki külli intihâb ve istihvâb olunub ol-bâbda Hatt-ı Hümâyûn-ı şevket makrûnum şerefriz sudûr olduğucihetden seri'en hareket ve Vidin'e varub ittikâz emr-i şerifime ikdâm ve ihtimâm eylemek matlûb-u hümâyûnum olmağla me'muriyetini hâvî iş bu emr-i şerifim isdâr ve yedine i'tâ olunmuşdur imdi iş bu me'muriyetin Kariçe : sice : Cihândârânemden ve sana hüsn-ü i'tikâd ve i'timâl mulukanemden iktizâ eylediği ve bu arada der- maksûd re'âya fukarâsının mübtela oldukları bargiran mesârifatının tahkîkîyle mezâyikedir her tehlişleri ve refah ve rahatları istihsâl diğerk tam'e i mir ve rağbet ile tenbih-i şahâneme muğâyir hâlde ve hareket vukû'unu tecvîr itmek ittirmek mesellü vazî' cüretten tahkîk olunmak lazım gelür ise özr ve cevâbın karye ihfâ olmayub hakkında olan hüsn-i zann mülükânem hilâfına mübeddel olunub vehâmet 'azimesini müşâhede ideceğinin ma'lûm oldukda seri'en bu tarikden hareket ve Vidin'e lede'l-vüsûl diğerk isdâr ve yedine i'tâ olunan emr-i şerifimin takdim olduğuc üzerer defter-i münifimce sicil-i mahfuza ba'de'l-mukayyid almak vechi üzere rabıtaya kayd olunarak defter-i mezkûrde beyân olduğuc vechile ifâ olunan amel iki bin altı yüz seksen iki gurûşun ma'refetinin ve ma'refet-i şer' ve Vidin Muhafızı Vezir Es-Seyyid Ali Paşa iclâlenin inzimâm re'yiyle tahsîl olunmasına ve siyânete'l-fukarâ kâr ve nihâde olunan seksen beş bin sekiz yüz yetmiş dokuz buçuk gurûşdan bir akçe dahi ve tevzî' olunmamasına ve fukarâdan bir vakitte mükerrer tahsil itdirilmeyecek ve her hale fukarâtın terfî ve tanzimleri müceb olacak vesâ'ir ve halatın istihsaline ikdâm ve vakt ve yerlu neferatının re'âya zimmetlerinden alacakları deyu vârid olan defterde mestûr akçeyi dahi ol-tarafda gereği gibi tahsîs ve lede't-tahkik ziyâdesi tenzîl ve bâkîsi taksite rabt ve sûrete nizâmı Der'aliyyeme tahrîrve inhâ ve'l-hâsıl diğerk emr-i şerifimde munderic tenbihat kemâ-huve-hakkîha ücret ile irâde-i mulûkanemin ve emr-i memurenin hüsn-ü intâcına vasi' ve lıyâkate ve serimu hilafından hazer ve mücânebet eylemek bâbında

Fî evâhir-i ZA (Zi'l-ka'de) sene 1207

S. 5 / B. 5 :

Vidin Muhafızı vezire ve Dergâh-ı Mu'allam Kapûcubaşlarından sâbika Hassa Bostancıbaşı ve Tophane Nazırı olup diğere sâdır olan evâmîr-i 'aliyyemle ol-cânibe me'mur Mustafa dâme mecduhûya hüküm kî

Vidin kazâsının vârid olan Mesârifat Defterinde külli meblağ sarfıyla Vidin muhâfızı sarayı ferş olmuş olduğu muharrer ve mezkûr olduğuna binâ'en mefruşat-ı mezkûrenin halefen an selef teslim ve tevdi' olunarak telef ve serefdan siyâneti ve sekine memleket zarar ve hâsardan vekâyeti husûsunun bir taht-ı rabıtaya idhâli lazım geldiğine ibtinâz olan Vidin Muhafaza sarayında mevcûd ne mikdar mefruşat var ise ma'refet-i şer' ve Kapûcubaşı mûmâ-ileyh ma'refetiyle ba'de't-tahriri tescil ve halefen an selef teslim olunmak husûsuna irâde-i 'aliyyem ta'alluk itmekle mahsûsen iş bu emri-i şerifim isdâr ve irsâl olunmuşdur imdi Vidin'e muhâfız geldikçe saray döşemesi diyerek defter-i tevzi'e meblağ-ı külliye tarh ve tahsil fukarâya bir nev' mezâlim mevcûd idu ki umûr-u vâziheden olduğu ve hâlâ Vidin sarayında ferş olunan eşya ne mikdar ise ma'refet-i şer' ile defter ve tescil olunup muhafızının hîn-i'l- kazâsında gerek kendüsü ve gerek etbâ'isi bir helâle vazî'yed eylemeyüb ma'refet-i şer'le olan tahrîrve tescil olunan deftere tatbik olunarak muhafaza alacak tarafına teslîm ve dâ'imen bu minval üzere 'amel olarak mefruşatın telef ve serefdan siyâneti ve fukarâ-i ra'iyeti zarar ve hasardan himayeti matlûb ve mûrad-ı şâhanem idu ki ma'lûmunuz oldukda ber minval-ı muharrer Kapûcubaşı mûmâ-ileyh ma'refeti ve ma'refet-i şer'le saray-ı mezkûr de el-yevm ne mikdar mefrûşat var ise yegân yegân tahrîrve bir haralı (?) geruye ve mektûm kalmayarak defter ve sicil-i mahfuza sıhhati üzere sabit ve kayd ve halefen an selef teslîm olunmak üzere taht-ı rabıtaya idhâl olunmasını emri-i nizamına ihtimam ve dikkat ve bir haralı zâyî' ve telef itmekden ve ittirmekden ve hilaf-ı rızâ-ı 'aliyyem hareketden bigâyet ve hazre ve mücânebet ve sûret-i nizâmını ve tescil olunduğunu Der- 'aliyyeme tahrîrve mübaderet olunmak bâbında

Fî evâhir-i ZA (Zi'l-ka'de) sene 207

S.6 / B. 6 :

Cisr-i Ergene Nâ'ibi'ne hüküm ki

Memâlik-i mahrûsemde kâ'in kazâ ve kura ahâlilerine seferler takribiyle ismi ve mahali na- ma'lûm olarak meblâğ-ı vâfire tevzi' olunduğundan bi'l-cümle ehli fukarâ mübtela-i envâ' hisar oldukları cihetden fî- mâ- ba'd her bir kazâda olunan mesârif

beher altı ayda bir def'a tevzî' olunup ismi ve mahali nefer behiyle tevzî' defterlerinin Der-' aliyyeme irsâli bâbında bundan akdem Rum İli ve Anadolu câniblerine taraf taraf evâmîr-i şerifem neşriyle cümleye tenbih olunmuşdu el- hâletü- hazîhi sen ki mevlânâ-i mûmâ- ileyhsin Cîsr-i Ergene kazâsının sene-i Zi'l-ka'de'sinin yigirmi birinci gününden ve iki yüz yedi senesi Şevvalü'l mûkerreminin on dördüncü gününe gelince vâki' olan mesârif defterinin sicilatdan bir sûreti ihraç ve i'lâmınla Der-'aliyyeme irsâl olduğundan imrâr-ı nazar tevfiik olundukta ber- mûceb müfredât-ı min haysü'l-mecmû' yigirmi yedi bin altıyüz yetmiş dört buçuk gurûşa baliğ olmuş olduğu eğerçi yed yarar olup külli defter-i mezkûrun zir ve balasına gereği gibi dikkat olundukda menzil mesârifine dâ'ir bir akçe tahrîr olunmayub bu sûret yine aralık aralık mesârif-i menzil diyerek pusulalar ile fukarâdan akçe tahsiline ibtidar olunacağını iş'âr idub şimdiye kadar olunan ikdâm ve ihtimâm nazaren ehli fukarâyı mezalimden rehâb olamayacakları aşikâr ve bu halde necâm rızâ-i meyâmın iktizâ-i padişâhânemin külliyyen mugayiri olduğu yed yarar olmakdan nâşî ba'd izn bâlâda muharrer emr-i şerifde beyan olduğu veçhile senede iki def'a olunacak tevzî' defterinin yekûnune nazaren gurûşda birer pare harc-ı defter ve imza olarak tevzî' defterine idhâl olunup bundan ma'ada bir pare ve bir akçe idhâli olmamak husûsuna irâde-i kat' dilâveranem mûte'allik olmakla tenbihen ve i'lâmen iş bu emr-i şerifim isdâr ve (Boş) ile irsâl olunmuşdur imdi sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin her altı ayda bir def'a vâki' olacak tevzî' defterinin yekununa nazaren harc-ı defter ve imza nâmıyla gurûşda birer pare dikkatde idhâl olunup bundan ma'ada defter-i mezkûre şudur budur diyerek bir akçe idhâl olunmasına rızâ-i dilâveranem olmadığı ve Cîsr-i Ergene Kazâsı Voyvodalık olup kazâ-i sâ'ire mûte'allik â'yâniye nâmıyla deftere bir akçe idhâl olunmamak matlûb-u kat'i mülûkânem idu ki ma'lûmunuz oldukda ber-vechi meşrûh 'amel ve hareket ile fî-mâ- ba'd hâfî ve hal ehli fukarâsından bir akçe ve bir habbe tahsil olunmamak husûsuna dikkat ve sene-i atiyeye kazâ-i mezkûr mesârif-i kemâl-i ikdam olunarak iş bu defterden noksan olmasına se'yi ve gayret ve hilâf rızâ-i hümâyûnum olacak halatdan mücânebet-i berle fukarâ-i ra'iyetden taraf-ı Padişâhânem için Divân-ı Hayriye celbine vesile olacak etvâre mübâderet eylemek bâbında

S. 6-7 / B. / 7

Dupniçe kazâsı Nâ'ibi'ne hüküm kî

Memâlik-i mahrûsemde vâki' beher kazânın mesârifat tevzî'atı senede iki def'aya tahsîs olunmak ve aralıkda başka defter tertîb ve tevzî' olunmamak ya'ni Rûz-ı Hızırdan Rûz-ı Kasıma ve Rûz-ı Kasımdan Rûz-ı Hızıra gelince altı ayda bir def'a mesarif defteri ismi ve mahali ve ne mahale ne kadar virildiği cümlenin ma'lûmu olarak mesârif-i sahihe bi'l-cümle vücûh-u memleket müvâcehesinde ve iş bu sene-i mübareke Rûz-ı Hızırından bu minvâl üzere tertîb ve ba'de't- tevzî' sûret-i defteri sicilatdan ihrac ve Der-'aliyyeme tesyîr kılınmak için tenbihata hâvî mukaddema evâmîr-i şerîfem isdâr ve tesyâr olunmuşdu bu def'a Dupniçe Kazâsının iş bu iki yüz yedi senesi Rûz-ı Kasım'ı i'tibariyle mâh-ı Rebi'ü'l-evvelinin birinci gününden sene-i merkûm martı ibtidâsına gelince mesârif yigirmi yedi bin yedi yüz seksen bir gurûş hurde pareye bâliğ olduğunu mübeyyen bir kıt'a defter vârid ve manzûr-u hümâyûnum olub ancak sene-i merkûme martı ibtidâsının Şa'bân gayetine gelince idare eylemek şartıyla kazâ-i mezkûrenin menzili yigirmi beş bin gurûşa ber-vechi maktûen on iki bin kiseye ihâle olunmuş olduğu diğer takdim olunan defterden ma'lûm hüsrevânem olduğu ve bunun emr-i şerayeden tatar elinde irade-i vekâyetden ve müstelziminden tutmaları olduğundan gayri menzilhaneye nüzûllerinde şunu bunu zanim ve kiseler nemime fehva vâzi' itdik diyerek dilediklerini ittirdiklerinden sonra ücret nâmıyla bir akçe virmeyüb ve istedikleri menzilhanelerde virilmediği sûrette hayvanatlarını sürüp esnâ-i râhîde ehven itmek 'adet itmiş oldukları tashih olduğundan emr-i şer' iden tataran yan yana tutma olmamak ve şunu bunu isterüz deyû nesne taleb itmemek ve yedlerinde olan menzil emrini hakim ve menzilciye ibrâz itmeksizin bargir virilmemek ve kasde binâ'en hayvanatını sürüp ehven itmemek ve eğer kasden ehven abidi olur ise Der-âliyyeye ism ve şöhretlerine i'lâm olunub ehven olunan hayvanatın bahası menzilciye red ve beş bin gurûş tenzil ile kazâ-i mezbûr idare olunan ve taraf-ı vilayetden menzilhaneye maktû' virilüb defter-i mezkûre idhâl olunan zahire ve ulaklar için bargir ücreti olan üçyüz doksan dokuz menzilci-i sabık merkumdan tahsil ve fukarâya red itdirilmek ve tevârüd iden mübaşiran defter-i mezkûrde âle'l-inhiraz beyan olunmayarak mübazat ve bakkalat ve mumciyan varoş hancı ve konak ücreti dinilerek beş bin altıyüz doksan sekiz buçuk gurûş ve kezalik müfredat üzere ya'ni mahal beyan olunmayarak Şehir Kethüdası ma'refetiyle ve irâde-i sabıkın defter-i mezkûrde altı bin yetmiş altı buçuk gurûş idhâl olunmuş olmağla salifü'z-zikr altı bin yetmiş altı buçuk gurûş fukarâya red oluna ve

bundan böyle tevârüd idecek mübaşiranın ba'zı mahallerde evvelkilerin vechi üzere süvarisine yevmi otuz beş ve nihayet kırkar ve piyadelerine on beş ve nihayet (s.7) yigirmişer pareye kayd maktû'en virilub ve fi-mâ-ba'd mübaşiran-ı mütevâridenin efradı ve me'muriyetleri ve ism ve şöretleri beyanıyla süvar ve piyadesi ne kadar idu ki ve ne vakte tevârid ve ne mikdar ikâmet eyledikleri ma'refet-i şer' ve â'yân ve Voyvodası ve Şehir Kethüdâsı ma'refeti karar ve takrîh olunarak hizmet-i tevzî'e olarak deftere idhâl olunan ve makbul olan mesârif-i sahihenin beher gurûş başına 'ale'l-'umûm hitame birer pare virilmek ve â'yân üzerine kaste dahi umûr varmış sadakat üzere rû'yet eylemek için bir senede ne kadar meblağ ile kendüyü idâre idebülür ise ma'refet-i şer' ve cümle ma'refetiyle ceyblerinden ba'de't- tanzim tahsil olunmaksızın mikdarı beyanıyla keyfiyet Der-'aliyyeme inhâ ve ba'dehu ne miktara ruhsat virilur ise ilanı havî sâdır olacak emr-i şerifde vech-i tahsil olunması husûsuna bu def'a irâde-i 'aliyyem ta'alluk itmekle efhemen ve mukaddema nizama havî emr-i şerifimi te'kiden ve atıye mesârif-i bigayet bundan nizamat olmasına ihtimam olmasını tenbihen iş bu emr-i şerifim isdâr ve irsâl olunmuşdur imdi bu def'a hakime gurûş başına birer pare tahsîs ve â'yâna kendüyü idare edebilecek kadar akçe virilmesine ruhsat kılınması umûr-u memleket tertîb olduğun ve fukarâdan ziyâde alınmamak irâdesine mebni olmağla fukarâ ve re'ayanın mübtela oldukları mesârif-i kırânın taklîlî ile istihmal ise işleri ve kazâ-i mezbûr hazerinin ber-minval-ı muharrer irâdesi ve bâlada mahal etvâre tasaddî iden ulakların hareket-ı mezkûreden men'î menzilci ve Voyvoda-i sabıktan meblağ-ı mezkûrenin ahz ve tea'diyeye ruy-ı matlûb olmağla ber vechi muharrer altı yüz doksan dokuz gurûş menzilci-i sabıktan ve altı bin yetmiş altı buçuk gurûş Voyvoda-i sabıktan ma'refet-i şer'le tahsil ve nihân fukarâya red ve teslim üzere ve menzil-i aher kat' olunan yigirmi beş bin gurûşdan beş bin gurûş tenzil ile idare eylemek ve katre ulakların te'hirini ve mezatın taktilini tahrîreylememek üzere menzilci-i merkum tenbih ve bâlada mestur irâde-i şâhâneme mugayir harekete cesaret itmemek husûsunu dahi ulaklara tenbih ve te'kide ve mütenebbih olmayanların ism ve resm ve töhmetleri beyânıyla keyfiyet bu tarafâ tahrîre mübâderet ve mesârif-i atıye defterinin bundan nizamat olunması ve tevârüd iden mübaşirinin yukarıda beyân olunduğu vechile beyân ve vâridesine meblağ virilerek ve i'tâ olunan her ne ve her kim ise 'ala vechi ittifakiyle vârid deftere tahriri olunmasını ve i'lâmı havî şeref sudûr olup sicilde mukayyed olan emr-i munifimin bu def'a ve bundan böyle hilafına hareket olunmamasını dahi iktizâ idende gereği gibi tenbîh ve te'kide dikkat ve bundan sonra

mesârif-i sahihenin her bir gurusuna kazâ-i mezkûr hakimi için birer pare deftere idhal olunmayub bundan ziyâde harc-ı imza ve defter nâmı ve nâm aher ile bir akçe almayub virilmeyub ve â'yân dahi idâre edecek mertebe cümle ma'refetiyle bir mikdar şeyi ta'yin velev ki tahsil olunmayub bu tarafa inhâ ve ba'dehu idhale emr-i şerifim sâdır olur ise rıza-i kesret 'amel ve hareket olunmasına mübâderet ve hülâsa emr ve irâde-i sâdat ve hareket vukû'unu tecviz ile mazhar-ı mülâhaza ve 'itibar olmakdan müca'nebet eylemek bâbında

Fî evâ'il-i Z (Zi'l-hicce) sene 207

S.8 / B.8 :

Yalakâbâd Kadısına Hüküm ki

Bundan akdem memâlik-i mahrûsemde neşr olunan evâmir-i şerife nâtık olduğu ve ianet mesarifi defterinin sûreti sicilatdan ihrâc ve Der-sa'âdetime irsâl olunması tenbih olunmuş olduğuna binâ'en Yalakâbâd Kazâsının bir kıt'a mesârif defteri sûreti sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin i'lamına metviyyen bu def'â vârid itmekle defter-i mezkûre sâbika bâş defterdarım olub Anadolu Kazâlarından mütevârid mesarif defâteri tenhikine me'mur Şerif Mehmed dâme mecduhû el-nazar iki yüz altı senesi Rûz-ı Hızırından iki yüz yedi senesi Zi'l-ka'de şerifesinin üçüncü gününe gelince Yalakâbâd kazâsının mecmû' mesarifi altı bin dörtyüz doksan gurûşa bâliğ olmuş olduğu ve müfredatına haric ez-hedde i'anet masrafı olmadığı ve ancak tarafından virilen dört kıt'a i'lame ellişer gurûşdan iki yüz gurûş harac yazılmış idukene ve ehl-i vukûfdan lede's-suâl i'lama bir miktar kadimi ellişer gurûş harac virile geldiği tahkik olduğu beyân-ı berle beher kazânın fi-mâ-ba'd mesârifât-ı sahihesinin gurûş başına hakimesine birer pare virilmesine bu def'a irâde-i aliyyem müte'allık olmakdan naşî tarafından fa'ide-i kadime memleket olduğu üzere harç-ı i'lam için altı gurûşdan ziyâde olduğunun sabık aldığımız iki yüz gurûşunun yirmi dört gurûşundan mâ'dası ber minvâl-ı muharrer hitâme tahsis olunarak gurûş başına birer pare harc-ı deftere mahsûb olunmak ve İznikmid Mutasarrıfı istikbâli harac bahanesiyle idasından salub ve yiyecek mesarifi nâmıyla kazâ-ı mezbûre karyeleri beş bin gurûşa karib masrafâ giriftâr eylediği defterde beyan olduğundan gayri mu'tâz olan hazeriyesinden mâ'ada döşeme bahanesiyle vesâ'ir vechile kazâ-i mezbûreden bir kaç yüz gurûş almış olmakla ba'de'l-yevm bu makûle hilâf-ı rızâ harekete cesaretden tevkî eyleyub mu'tad ve mefanen olandan mâ'adâ bir akçe almamak ve taleb iderler ise virilmemek ve haber ve ilhâk iderler ise derhal bu

tarafıta ihbâr olunmak ve mevâd-ı mahsûsa için aralıktan başka tevzî‘ yapılmamak ve ‘ale’l-hesâb akçe tevzî‘ ve tahsil olunmamak ve defter-i tevzî‘ başka dürlü virilen yaftalar ve pusulalar başka dürlü olmamak ve mahalinde tevzî‘ defteri başka olub evâmîr-i ‘aliyeme başkası gönderilmemek husûsatı tenbih ve te’kîd kılınması mûmâ-ileyh ba-takrîr ifâde itmekle tenbihe hâvî işbu emr-i şerîf isdâr ve irsâl olunmuşdur imdi iş bu tenbihatın hilâf-ı hareket olunmak lazım gelur ise kasabada derce müdahil olanlara izn ve zaman virilmeyecek ve salyane defterlerinin İstanbul’a gelip gitmesi â’yân ve Levend ve iş erleri bir nev’i zulme vesile ittihâz itmeleri melhûz ve mesmû‘ olmakla iş bu defter ve sa’ir bi’l-cümle defâtirin İstanbul’a gelip gitmesine şimdi ve bundan sonra bir akçe masraf olmadığı ve olmayacağı ve iş bu teklifin mücerred-ü hemâbet re‘a ve i‘mar-ı memleket zımnında hasbiyete’l vech olunmak ihtibar olunmuş bir emr mensûb olduğu ve fî-mâ-ba’d ber mûceb defter-i tevzî‘ mahkemeden verilen yaftalar ve hakim-i beldenin natık mührüyle temhir olunması ve irsal olunacak defterde muharrer akçenin hem rakamisi ve terkibisi yazılıp mahkûk ve meşkûk olmamasını mültezim idu ki ve mukaddema sâdır olan emr-i şerîf mentûki üzere mesârif defterlerinin isticlâbı fukarâdan ziyâdesini alınmamak ve olur ise istirdâd olunmak irâdesini mebni idu ki ve umûr-u memleket natık olunmamak için â’yân olan kimesne dahi umûr ve rûyeti ber-vechi sadakat ru’yet eylemek üzere bir senede ne mikdar meblağ ile kenduyu idare edebilir ise cümle ma‘refetiyle beynlerinde ba‘de’t-tanzim tahsîl olunmaktan keyfiyet mikdarı beyânıyla bu tarafa inhâ ve ba‘dehu ne mikdara ruhsat virilur ise tevzî‘ ve tahsîl için emr-i şerîfim isdâr kılınacağı sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin ma‘lûmun oldukda bu bâbda mukaddema hâlâ sâdırolan emr-i şerîfim mazmûnu üzere ‘amel ve harekete ve sağır ve kebire i‘lam ve irade ve hilâf-ı emr ve rıza halat ve hareket vukû‘unu tecvîz itmekden ve ittirmekden mücânebet-i berletaraf-ı şahânem için isticlâb ve da‘vat-ı fukarâya ihtimâm ve gayret eylemek bâbında

Fî evâhir-i ZA (Zi’l-ka‘de)Sene 1207

S.9/ B.9 :

Ankara Sancağı’nın tevzî‘leri imdâd-ı hazeriyeleri minhâ olup ve tevzî‘ler Muharrem ve Receb’e tahsîs olunmuş olmakla iş bu sene-i mübareke Receb Şerifinde Nefs-i Ankara kazâsına isâbet iden imdâd-ı hazerîye vesâ’ir mesaref cümle ittifakiyle tevzî‘ ve bundan böyle ba‘de’l mukayyed şûreti şa’ban guresine irsal olmuş olduğuna mübeyyen Ankara Na’ibi’nin vârid olan i‘lâmının mefhûmu bâ-fermân-ı ‘âlî şerh virildi.

Fî 25 Z (Zi’l-hicce) Sene7

Ankara Nâ'ibi'ne Hüküm ki

Her bir kazânın mesârifat-ı sahihe defterleri manzûr olmak için Der-'aliyyeme irsâl olunması husûsu bundan akdem memâlik-i mahrûseme neşr-i ahkâm-ı celilemle tenbih ve te'kid olduğuna binâ'en Ankara Kazâsı'nın iki yüz yedi senesi muharrem guresinden sene-i merkûme hitâmına değin bir senenin menzil ve hazeriye ve sekban ücreti ve mesârefat-ı sa'ire için min-haysu'l-mecmû' üç bin sekiz yüz elli beş gurûş tevzî' olunmuş olduğuna mübeyyen sen ki Na'ib mûmâ-ileyhsin bu def'a tarafından i'lam ve defter vürûd itmekle Anadolu'da kâ'in bi'l-cümle kazâların mesârifat defterleri tenkihine Baş Defterdar Sabık Şerif Mehmed dâme mecduhû me'mur olduğuna ibtinâ'en vârid olan defter ve i'lam-ı mezkûre mûmâ-ileyh ba'de'n-nazar Ankara Sancağı'nın tevzî'î hazeriyeye tabi' olub sene-i kameriye hesâbıyla Muharrem ve Receb'e tahsîs kılınmış olmağla iş bu yedi senesi Receb Şerifinde Ankara Kazâsı'nın imdâd-ı hazeriye ve mesârifat-ı sâ'iresi cümle ittifakıyla tevzî' olduğu musarrah iduken iş bu tevzî' ma'zul görüldüğü mûmâ-ileyh bir kıt'a takririyle inhâ itmekle ve fi-mâ-bâ'd makbûl olan mesârifât-ı sahihenin beher gurûş başına hakimü's-şer'e birer pare virilmesine ruhsat virilmekle i'lama ve yemine taallut muharrem tevzî'î dahi iş bu defterin kıyas olunacağı emr-i şerifim isdâr ve irsal olunmuşdur imdi salyane defterlerinin Der-'aliyyeme gelub gitmesi â'yân ve iş erleri fukarâya bir nev'î zulme vesile ittihâz itmeleri melhûz ve mesmû' şâhânem olub iş bu defterin vesâ'ir bi'l-cümle defatirin İstanbul'a gelub gitmesin de şimdi ve bundan sonra bir akçe masraf olmadığı ve olmayacağına ve iş bu teklifat-ı mücerred himayet re'aya ve i'mâr-ı memleket zımnında hasbet-en-lillah ihtibar olunmuş bir emr mustahak olduğu ve fi-mâ-bâ'd ber mûceb defter-i tevzî' mahkmeden virilen yaftalar hâkim-i beldenin tatbîk mührüyle temhir olunması ve hâkim-i belde olanlara mesârifat-ı sahiheden gurûş başına birer pare tahsisinden arz ana kağıt şudur budur diyerek defter tevzî'e bir akçe zam ve idhâl itmemek irâdesine mebni idu ki ve â'yân olan kimesne dahi umûr-u ve rayetî rû'yet itmek bir senede ne mikdar meblağ ile kenduyu idâre ide bulur ise beynlerinde ba'de't-tanzim tahsîl olunmaksızın mikdarı beyânıyla keyfiyet Der-'aliyye ve inhâ ve ba'dehu ne mikdara ruhsat virilur ise ruhsatı hâvî emr-i şerifim isdâr kılınacağı ve mesârif-i sahihe memleket üzerine bu def'aya irâde-i 'aliyyem tahsîs olunan gurûş başına birer pâreden ziyâde defter harcı olarak bir akçe zam olunduğu tahkîk olunur ise nefyi ile iktifâ olunmayub cesaret iden hükmü sürülmek olacağı sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin ma'lûmun oldukda ber minvâl-i muharrer mesârifât-ı sahiheden ve tahsis kılınan bir

pareden ziyâde bir akçe zam itmekden ve iş bu Muharrem ve Receb tevzî'lerinden mâ'dâ mevâd-ı mahfûze için aralıktan başka tevzî' ve 'ale'l-hesab bir akçe tahsîl olunmaktan ve mahkemeden virilen ve defter-i tevzî' başka dürlü virilen yaftalar ve pusulalar başka dürlü olmakdan nef ve mahkemeden virilen sahih yafta ve pusula sonradan tebdilden ve bir karye mahmî olub misli olan karyeye gadr itmekden ve mahalinde tevzî' defteri başka olub evâmîr-i 'aliyyeme başkası gönderilmemekden begâyet-i ittifâ ve mübâ'ret ve iş bu tenbihât-ı şâhânemin hilâf-ı hareket olunmak lazım gelir ise faside derce müdahil olanlara aman ve zaman virilmeyecek mukarrer ve muhakkaktır ana göre hareket ve mezmûn emr-i munifim cümle muvâcehesinde feth ve kırâ'at ve bu kadar teklifat-ı mücerred ve himayet-i re'âya ve i'mâr-ı memleket zımnında hasbet-en-lillah te'ala ihtibâr olunmuş olduğuna sağır ve kebire i'lan ve işâ'bet ve taraf-ı vazihü's-şerif hüsrevânem için ve divân-ı hayriyeleri isticlabına dikkat ve fi-mâ-bâ'd irsâl olunacak defterde akçenin hem rakamisi ve hem terkişisi yazılıb mahkûk ve meşkûk olmamasına ve'l-hasıl tenbih ve irâde-i şâhânemin müceb ve muktezâsıyla hareket olunmasına sarf-ı mekinet zinhar ve zinhâr muhalif halâte erâ'et-i ruhsat ve takribden tevkî ve mucânebet eylemek bâbında

Fî Evâhir-i ZA (Zi'l-ka'de) Sene 1207

S. 9-10 / B.10 :

Akhisar Geyve Kâdısına ve vücûh-u ahaliye hüküm ki

Memâlik-i mahrûsemde vâki' kazâların tevzî'atı bir senede iki def'aya tahsîs kılınmak ve ne mahale ve ne mikdar virildiği ma'lûm olmak ve her i'timalden haric akçe tenzîl ve tenkîh olunmak irâdesine mebni sûret-i defâtir Der-sa'âdetime gönderecek husûs bundan akdem neşr-i evâmîr ile tenbih olduğuna binâ'en Akhisar-ı Geyve Kazâsının bu def'a mesârif defteri vârid olub husûs mezbûr Anadolu canibinden tevârüd idecek tevzî'at defâtiri tenkihine me'mur sabıka Baş Defterdarım Şerif Mehmed dâme mecduhûya lede'l-havâle iş bu iki yüz yedi senesi Rûz-ı Kasımında Rûz-ı Hızırına gelince altı ay müddet tevzî' ve tahsîl olunan yigirmi dokuz kise seksen beş gurûşdan on kisesini istikabâl-i cem şera'e bahanesiyle ve mevedât ile Kocaili Sancağı mutasarrıfı ve adamları ahz itmiş olduktan ve yedi kise mikdarı dahi konak mesârifî nâmıyla müceddeden idhal-i defter olunmaktan nâşî kusur on iki kisesi mesarif-i sahihe mümkün görüldüğü ve anın dâhi içinde tımar teftişine me'mur hocagane olacaktır ve Hacı Bekr maddesine kalan mübaşire dört yüz otuz gurûş hizmet-i mübaşiriye yazılmış

olduğunu ve bu makule mübaşirlerin hizmetlerini fukarâdan çekmek câ'iz olmadığını beyân-ı berleve fî-mâ-bâ'd Kocaili mutasarrıfları bu makûle mezalimden ve â'yân ve hakimi ve vücûh-u ahâli-i dahi mecaşat ile fukarâyı rehine dar itmekden men'-i şedid ile men' olunub hilâf-ı rıza bundan böyle dahi bir akçe alındığı ve verildiği tefhim olunmağa lazım gelir ise livâ-i mezbûr mutasarrıf ve hakimi ve â'yân ve iş erleri ale's-sevî te'dib olunacağı ve ana konak mesarifi nâmıyla vesâ'ir bahane ile bir akçe bundan sonra deftere idhâl olunur ise tutulmayub tevzî'î ve tahsil idenlerden ve hakimden zâbden tahsîl ve fukarâya red olunacak ve mübaşirden lüzumâne virilen hizmet mahalinin ve fukarânın vezayifine hali olunan işler için ba'd zaman hizmet virilirse ve deftere idhâl olunur ise o makule hizmeti olan ve irât bi-eyyü hal te'dib olunacak derciyle size hitâben emr-i şerifim sûdûrunu Defterdar sabık mûmâ-ileyhe bâ-takrir ifâde itmekle ve defter-i mezkûrde kuralara konak masrafı nâmıyla bir mikdar şey'in tevzî'ini ya'ni üç bin altı yüz altmış dokuz gurûş tevzî' defterine idhâl olunmuş olmak için şimdiden tahkîk olunduguna göre bin iki yüz iki buçuk gurûş kurâ ahilisine virilub ma'dâsı â'yân Abdi ekliyesi olmağla tenziline ve fî-mâ-ba'd hücac istikadı için Kocaili Sancağı mutasarrıflarına virilecek (S.10) akçe ve mesârif-i sa'ire bir her-mubine tahsîs ve mikdarı i'lâm olunmasına ve mesârif-i sahihenin beher gurûş başına hakime birer pare virilmesine irâde-i 'aliyem müteallik olmakla i'lâmen ve itirafen iş bu emr-i şerifim isdâr ve irsâl olunmuşdur imdi hücac istikadı ve sâ'ir güne kendünün ve adamlarının me'hûzi her ne ise mikdarı nasr ile Der-'aliyyeme tehir eylesün sabıka Kocaili Sancağı Mutasarrıfına bu def'a başka emr-i şerifim sâdırolunub ve ba'de'l-isti'lam ya'ni bu defa tahsîs olunacak meblağdan ziyâdesi mutasarrıf zımmetine geçmiş ise andan yahûd â'yân zımmetinden kalmış ise â'yândan hasılı lazım gelenlerden red ittirilecek ve bu sûretde ba'de'l-yevm istikbali hücac için İznikmid mutasarrıflarına virilmek üzere akçe ve mesaref-i sa'ire olarak ve ziyâde ve noksan olmayarak cümle muvafakiyetli bir tasrif-i berle mikdarı seri'en i'lâm olunması matlûb idu ki ve hakkı için gurûş başına birer parden ziyâde ve gayri için bir akçe deftere idhâl olunmamak müzemmin olduğu ve umûr-u memlekete mûktil olmamak için â'yân olan kimesneye dahi umûr ve edâyet ber vechi sedafet-i rû'yet eylemek üzere bir senede ne mikdar meblağ ile kendüyü idâre idebülür ise cümle marefetiyle beynlerine ba'de't-tanzim tahsîl olunmaktan mikdarı beyânıyla keyfiyeti dahi bu zahire inhâ olunub ba'dehu ne mikdara ruhsat virilur ise tevzî' ve tahsilden emr-î şerifim isdâr kılınacak ve mevâd-ı mahsûse için aralıkda başka tevzî' yapılmamak ve ale'l-hesâb akçe tevzî' ve tahsîl

olunmamak ve defter tevzî' dürlü virilen yaftalar ve pusulalar başka dürlü olmamak ve mahkemeden virilen sahih yafta ve pusulalar sonradan tebdîl olmamak bir karye mahmî olub misli olan karye ma'zûr olmamak ve mahalinde başka olub Evâmir-i 'aliyyeme başkası gönderilmemek ve iş bu tenbihâtın hilafına degin bulunmamak lazım gelur ise vaziyede derece müdahil olanlara aman ve zaman virilmeyeceği ve salyane defterlerinin İstanbul'a gelub gitmesini â'yân ve iş erleri bir nev vesile-i enamlar nemleri melhûz ve mesmû' olmakla iş bu defterin vesâ'ir bi'l-cümle defatirin Âsitâneye gelub gitmesinde şimdi ve bundan sonra bir akçe mesarif olmadığı ve olmayacağı ve iş bu teklifat mecid-i himâye re'aya ve i'mâr-ı memleket zımnına hasbeten olduğu ihtibâr olunmuş bir emr meshen olacak ve ber mûceb defter tevzî' mahkemeden virilen yaftalar hakim-i beldenin tatbih mihrüyle tehîr oluna ve irsâl olunan defterde muharrer akçenin hem rakamisi ve hem terkibi yazılıb mahkûk ve meşkûk olmamak matlûb idu ki sen ki mevlânâ ve vücûh-u ahali mûmâ-ileyhimsiz malûmunuz oldûkda bâlâda beyan olduğu üzere matlûb olan i'lâmları serien bu tarafa irsâle alakam ve'l-hâsıl tenbihât-ı şâhânem üzere 'amel ve harekete iktam ve ağmasun ve rehâvetden ve duhûle gayri tahrirden alenen nâm ve mefhûm emr-i şerifim sağır ve kebire i'lân ve ezime ve mesâref-i atiyenin taklil-i ve fukâranın tanzimleriyle dâ'imen taraf-ı şâhânem için isticlâb divân-ı hayriyeye semiramla kelâm eylemeniz bâbında

Fî -evâhir-i ZA (Zi'l-ka'de) Sene 1207

S.10 / B.11 :

Sabıka Kocaili Sancağı Mutasarrıfı (boş) dâme ikbaleye hüküm ki

Memâlik-i mahrûsemde kâ'in kazâların tevzî'atı bir senede iki def'aya tahsîs kılınmak ve ne mahale ve ne mikdar virildiği bilinmek ve her minvâlden hariç olan tenzîl ve tenkîh olmak için sûret-i defteri Der-sa'âdetime gönderilmek husûsunu bundan akdem neşr-i evâmir ile cümleye tenbih olunmakda nâşî bu def'a Akhisar Geyve kazâsının iş bu bin iki yüz yedi senesi Rûz-ı Kasımından Rûz-ı Hızırına gelince altı ay zarfında sarf olunup tevzî' ve tahsîl olunan akçe yirmi dokuz kise seksen beş gurûşa bâliğ olmağın mübeyyen bir kıt'a mesârif defteri vürûd idub defter-i mezkûrde Kocaili Sancağı mutasarrıfının himaye istikbali vesâ'ir güne masrafı diyerek ve tarafından mübaşiriye denilerek kat-i defter meblağ idhal olmuş olmakla fi-mâ-bâ'd himaye istikbali için İznikmid mutasarrıflarına virilen akçe ve mesârif-i sâ'ire bir hizmete tahsîs ve mikdarı i'lâm olunmak için kazâ-i mezbûr kadısına hitaben başka

emr-i şerifim kezalik sâdırolup lakin tarafından alınan akçenin mikdarı tahkik olunmak husûsuna irâde-i ‘aliyyem müteallik itmekle isti‘lamı hâvî iş bu emr-i şerifim isdâr ve irsâl olunmuşdur imdi mukaddema evâmir-i şerifle mesârif defterlerinin isticlâbı husûsundan yerli fukarânın bargiran mesarifinden telhîsleri fekiyesi idu ki ma‘lum olan halatdan iken ber minvâl-ı muharrer tarafından defter-i mezkûre meblağ-ı vafire idhâl rızâ-ı hümayûnumun hilâfı idu ki ve bu def‘a Kocaili Sancağı mutasarrıflarına bâlâda beyan olduğu vechile tahsîs oluna her ne ise andan ziyâde alınan icâb idenlerden red olunmak matlûb ve deftere idhâl olunan meblağ tarafına ve adamlarına tamamen tenkîh olunmuşdur bu def‘a âyân makûlesi zımmetinde men kılınmışdur sahihe bilinmek mültezim olduğu ma‘lumun oldukda kazâ-i mezbûrden me’hûzet olan her ne ise ser’ien ve sahihen Der-‘aliyyeme inhâya müsare‘et ve noksan tahririyle mes’ul ve mûnib olunmaktan mücânebet eylemek bâbında

S.11 / B.12 :

Halâ Kocaili Sancağı Mutasarrıfı Hüseyin dâme ikbâleye hüküm ki

Memâlik-i mahrûsemde vâki‘ kazâların tevzî‘atı bir senede iki def‘aya tahsîs kılınmak ve ne mahale ve ne mikdar virildiği bilinmek ve her i‘timâlden haric olan akçe tenzîl ve tenkîh olunmak irâdesine mebni sûret-i defâtir Der-sa‘âdetime gönderilmek husûsu bundan akdem neşr-i evâmir ile cümleye tenbîh ve te’kîd olduğuna binâ’en bu def‘a Akhisar Geyve kazâsının iş bu yedi senesi Rûz-ı Kasımından Rûz-ı Hızırına gelince altı ay zarfında sarf olup tevzî‘ olunan bir kıt‘a mesârif defteri vürûd idub defter-i mezkûrde Kocaili Sancağı mutasarrıflarına harc-ı inkiyâd diyerek fena vâfir meblağ idhâl olmuş olduğundan nâşî fî-mâ-bâ‘d harcı inkiyâd için İznikmid Mutasarrıflarına virilecek akçe ve mesârif-i sâ’ireye bir her me‘ine tahsîs ve mikdar i‘lâm olunmasına irâde-i ‘aliyyem ta‘alluk itmekle i‘lâm ve isti‘lama hâvî bu def‘a kazâ-i mezbûr kadısına hitaben emr-i şerifim isdâr olmakla ufûmen ve neziresinden iş bu emr-i munifim akiddir ve tesbîr olmuşdur imdi gelecek defterlerde kayd-ı kifâyeye den ziyâde mukayyed tahsîs olacak her ne ise andan ziyâde alur isek senden tahsîl ve istirdâd olunacak peşince ma‘lumun olup ana göre müttefikane dikkat eylemek bâbında.

Fî-evâhir-i ZA (Zi’l-kâ‘de) Sene 207

S.11 / B.13 :

Urmiye Kadısına hüküm ki

Memâlik-i mahrûsemde kâ'in kazâlardan vaki' olacak mesârif senede iki def'aya tahsîs olunmak ve mukata'a zararı ve i'naniye nâmı ve nâm aher ile bir akçe mesârif defterine idhâl olunmayub ve aralıkda başka defter tertîb ve tevzî' olunmamak ya'ni Rûz-ı Hızırdan Rûz-ı Kasıma ve Rûz-ı Kasımdan Rûz-ı Hızıra gelince altı ayda bir def'a mesârif defteri ismi ve mahalli ve ne mahâle ne kadar virildiği cümlelerin ma'lûmu olarak mesârif-i sahihe bi'l-cümle vücûh-u memleket müvâcehesinde ve iş bu sene-i mübareke Rûz-ı Hızırından bu minvâl üzere tertîb ve ba'de't-tevzî' sûret-i defter sicilatdan ihrâc ve Der-'aliyyeye tesyîr kılınmak için tenbihe hâvî mukaddema isdâr ve tisyâr olunan fermân-ı alişânım müceb ve muktezasıyla 'amel ve hareket-i lazımeden iken Urmiye kazâsı ahalisinin bu def'a sütte-i saadetime takdim eyledikleri arzuhallerinde Voyvoda ile (boş) nam kimesne tamam hame tabiet-i berleiş bu bin iki yüz yedi senesine mahsûben fukarâdan şehir Kethüdası ma'refetiyle iki def'a tevzî' ile otuz dört bin gurûş tahsil ve 'amel ve bali' itmiş olduğu beyânıyla mimzâ defterinin bu tarafa isticlâbı husûsu istid'â olunmakla vechi meşrûh üzere iki def'ada eylediği tevzî' defteri ve tahsilatlarının mimzâ defteri şeri'en Asitâne-i sa'âdetime irsâl olunmak fermânım olmağın imdi ber minvâl-ı muharrer tevzî'atı ve tahsilat defterlerinin memhuren ve 'aceleten Der-sa'âdetime irsâli matlub olduğu ve defâtir-i matlûbenin te'hiri ve sûret-i ahere tahvîli husûsuna Rızâ-ı Hümâyûnum olmadığı ve bu bâbda betât itmek ve hilâf-ı rızâ merkeze cesaret eylemek ihtimallerin olur ise cevaba kadir olamayub mes'ul ve mu'atab olacağı mukarrer iduki sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin ma'lûmun oldukda Voyvoda-i merkûmenin Şehir Kethüdası ma'refetiyle ber-vechi meşrûh iki def'a tahsil eylediği tevzî' ve tahsilatı her ne ise sıhhatı mimzâ defterlerinin sûretini 'ale-eyyü-hal sicilatdan ihrâc ve seri'en ve acilen memhûren Der-sa'âdetime irsâle mübâderet ve ağmâz ve rehâvetden ve defâtirin tahvîl ve sûret-i ahere tebdiline ve ziyâde ve noksan tahririne cür'et itmekden hazer ve mucânebet eylemek bâbında

Fî-evâhir-i ZA (Zi'l-kâ'de) Sene 7

S.12 / B.14:

Karahisar Kâdısına ve Hocagan Divân-ı Hümâyûnumda olup zikr-î âtî kimesneleri irsâle mübaşir ta'yin olunan Ahmed İzzedi zîde mecduhûya hüküm ki

Bundan akdem sâdır olan emr-i şerifime mebni bu def'a Karahisâr-ı sâhib Kazâsının sicili vârid olmakdan nâşî Anadolu canibinden tevârüd idecek defâtir tenkihine me'mur sabıka Baş Defterdarım olan Mehmed Şerif dâme mecduhûya husûs-u tevzî'leri ol-havâle iki yüz üç senesi muharreminden yedi senesi muharremine değın sekiz def'ada olunub tevzî' olunan iki yük elli dört bin dokuz yüz yigirmi beş gurûşdan büyük iki bin yüz altı gurûş ahalinin mukayyid olmadığı sicil-i mezkûrde madde-i berle serhile şerh virilmiş olmağla tahkîki takdimen halden olduğuna binâ'en tevzî'at-ı mezkûreyi tanzîm ve tahsîl ittirdikten halâ Karahisar'da sakin Kumlu sabık tırtıh zâde Hasan Beg ve Tırtıh oğlu Abdil ve Yafeli oğlu Hacı Abdullah ve Kapucu oğlu Monla Mustafa ve Budak oğlu Emir Hüseyin nâm beş nefer kimesneler ile vücûh-u ahalinin büyüklerinden lazım hasme kadir bir nefer kimesne cümle ma'refetiyle intihâb ve Dersa'adetime ihzâr ve mezkûr Abdil'in karındaşı olup bu tarafda mahbus olan Salih kemâkân tevkif ve Magosaya menfî olan Kızılcı oğlu Mustafa dahi ba'id rûyete iltisâb yine mahal munifesine irsâl şartıyla Der-'aliyyeme celb ile yegân yegân muhabiseleri ru'yet ve zımmetlerinde tahkik iden hukuk-u takribatım üzere hisardan Asitaneye irsâl ve hafaza itdirilip kabul-u âmm olunan dört bin nefer 'akîk ve rehingar kimesne intihâb ve nazâr-ı ta'biyet-i berle fî-mâ-bâ'd memleket için bir masraf iktiza itdikde vücûh-u ahali rızâsıyla mehmur ve ma'muleye vasiye yazılıb evvela akçeden ifrâz ve sarf olduktan sonra ve isimler nazar idenlerine talep defter-i tevzî' yazıldıkda evvela resimleri bana yazılıb haricden bir akçe zam almamak ve ba'de't-tahsîl yine ziyâdesine vazî ve hafaza berle yed bir akçe memlekete sermaye olmak ve bu def'a vârid olan defâtirin her birine on onbeş kise ve iyice yazılmış olmakla ba'de'l-yevm fukarâ ehli böylesinden kurtulmak ve meblağ-ı mezbûr ekil ve belli iden bâlâda esir-i mestûr yedi nefer kimesne kendülerini muhabiseden tahlile için şimdiye değın kırk elli kise deftere ziyâde sarf idub gelecek mühimmet-i 'arendir üzere fukarâya tevzî' ve tahsîl olunub tahkîk olduğuna ibtinâ bu maddeler için bu def'a ve bundan sonra bir akçe tevzî' ve tahsîl olmakdan hazer olunmuş şimdiden cümle müvâcehesinden sicile kayd olunmak husûs-u mûlahâza ve ehl-i vukûf ile müzâkere olunmuş olduğu ve ahalinin kabul eylemedikleri meblâğ-ı mezkûrden ma'dâ güya kabul ve i'tilâf itdikleri yüz elli bin bu kadar gurûşun içinde resimle beş bin ve üç yüz kırk dört gurûş ve yine bâlâsıyla on bin yigirmi üç gurûş ve asker için bâ-tahrir on bin gurûş deyü memhûre yazılan üç maddenin ne makûle masraf olduğunu tahkîk zımnında iken her defter mikdarını isticlâb eylemeleri lazımeden idu ki beyanıyla olunan evâmîr-i şerifem sūdûrunu beyân-ı dikkat defterdâr-ı

sâbık mûmâ-ileyhe bâ-takrir ifâde itmekle vech-i meşrûh üzere mübaşir mûmâ-ileyh ma‘refetiyle ihzârı lazım gelenlerin ihzârı ve elli hisse kadar bi‘l-cümle ulûmun intihâb kerdesi olarak beri fikrin celb fermânı olmağın imdi tahkîk-i mevâd ve ru‘yet-i hesâb zımnında merkûmun ihzârı ve beri neferin irsâli matlûb olduğu ve fi‘îli halin bunlar ile hamiyе bulunması mülzem idu ki ve kabilde münfiyen ikâme üzere olan küsur Der-sa‘âdetime alametler için ikiyüz yedi senesi muharrem tevzîhinde Anadolu Vâlisine zahire baha deyu yazılmış olan on bir bin dokuz yüz yetmiş gurûşunun mühimmata tahrîreylemek üzere halâ Anadolu Vâlisine başka evâmir-i şerifem isdâr olunduğu sen ki mevlânâ-i mûmâ-ieyhsin ma‘lûmun ola ki mefhûm emr-i şerifim ahaliye ve iktizâ idenlere tefhîm ve bâlâda isimleri mestûr kimesneler ile lazım-ı hazer kalır cümlenin intihâb-ı gerde olan bir fikri mübaşir-i mûmâ-ileyh natık ve Der-sa‘âdetime seri‘en ihzâr ve tebire ve mevâd-ı salibe sûhûlen mezkûrenin müfredat defterini ma‘en irsâle mübaderet ve ağmaz ve müsâmeheden ve hizâme emr ve rızâ halde ve dikkat vukû‘unu tecvizden mücânebet ve sen kî mübaşir mûmâ-ileyhimsin mukarredatar me‘murinin üzere Karahisâra varub ber-minvâl-ı muharrer merkûmunu ve müfredat üzere defter-i matluba seri‘en isticlab ve Der-sa‘âdetime irsâle ekâli ve dikkat ve te‘hir-i tecvizden mübâ‘edet eylemek bâbında

Fî evâhir-i ZA (Zi‘l-kâ‘de) Sene 207

S.12 / B.14 (a):

Tashîh olunduğu vechile tebdîl olmuşdur.

Divân-ı Hümayûnum çavuşlarından (Boş) Zîde fazlühuya

Bir sûreti

Magosa Nâ‘ibi‘ne ve mukayyid olunan Karahisar sükkanından olup bâ-fermân-ı ‘âli Magosaya bundan akdem nef ve iclâ olunan Kızılcı oğlu Mustafa‘nın ba‘d ru‘yete iltihabına yine munifesine irsâl şartıyla rûyete taleb olunmak için fikri ga‘ilesi çekilmeyerek Âsitâneye irsâl ve isâli zımnında iktizâsına göre

S.12/ B.14 (b):

Bir sûreti

Halâ Anadolu Vâlisi Vezir El-hac Ali Paşâyâ Karahisardan gelen defterde yedi senesi muharrem tevzî‘ine vezir müşârûn-ileyh için on bir bin dokuz yüz yetmiş gurûş zahire baha yazılmış olduğu ve tashîh olduğuna göre müşârûn-ileyhin hazinesine vâsıl

olan cüz-ü yan merkûmesi olup kûsurun ve tamamun vekil ve tabh itmiş oldukları beyânıyla sıhhatini tahrîr eylemek üzere müşârûn-ileyhe çıkan emr-i şerif şerifeden defterdar mevlâ ile bâ-takrir ifâde itdikde istihsâli havî istikzâsına göre

S.13 / B.15 :

Eğridere Palankası Kâdısına hüküm ki

Beher kazâda vâki' olacak mesârifin senede iki def'aya tahsîs olunmak ve aralıktan başka defter tertîb ve tevzî' olmamak sîs olunmak ve aralıktan başka defter tertîb ve tevzî' olmamak ya'ni Rûz-ı Hızırından Rûz-ı Kasıma ve Rûz-ı Kasımdan Rûz-ı Hızıra gelince altı ayda bir def'a defterleri ism ve mahalleri tashîh olunarak tertîb ba'de't-tevzî' sûret-i defter Der-'aliyyeme tesyîr kılınmak üzere bundan akdem memâlik-i mahrûsama evâmîr-i 'aliyyem neşr olunmasından maksûd zahire defterlerinin mezâlîmeden vâreste olmaları iradesine mebni olduğuna binâ'en evâmîr-i 'aliyyem muzmin münifesi ve tenbihât-ı şahânem üzere memâlik-i mahrûsada vâki' kazâların mesarifâtı tevzî'ât defterleri Der-'aliyyeme vürûd itmekde olup ancak Eğridere Palankası'nın bin iki yüz altı senesi Rûz-ı Hızırından yedi senesi Rûz-ı Hızırına gelince vârid olan mesârifât defteri el-hâletü hazîhi vârid olmağla sen ki mavlânâ-i mûmâ-ileyhsin zikr olunan tevzî'at defterinin bu tarafa göndermek fermân olmağın imdi vechî meşrûh üzere defter-i merkûmu bir tarafa vâzi' ve memhûren Der-sa'âdetime irsâl ve tesyîr ki matlûb olduğu ve defterin tahvîl ve sûret-i ahire tebdîl husûsuna rızâ-ı hümâyûnum olmadığı defter matlûbu göndermekde mesabet itmek ve hilâf-ı rıza-i harekete cesaret eylemek ihtimalin olur ise cevaba kadir olmayub mes'ul ve mu'atab olacağın mukarrer idu kî ma'lûmun oldukda ber minvâl-ı muharrer mukaddema sâdır olan emr-i munifem ve tenbihât-ı şahânem üzere zikr olunan tevzî'at defterinin 'alâ-eyyi-hâl mesrûfen ve memhûren seri'en ve 'acelen Der-sa'âdetime irsâle mübâderet ve hilâf-ı emr ve tenbihâtı şahânem 'adm irsâlinden ve yahûd i'timât ve sermu gûne değin defterin tahvîl ve sûret-i ahire tebdiline cür'et itmekden ifâye hazer ve mücânebet olunması bâbında

Fî Evahir-i ZA (Zi'l-ka'de) Sene 1207

S.13 / B.16 :

Eğridere Palankası civârında vâkî' kazâların Kuzât ve Nüvvâbına hüküm ki Memâlik-i mahrûsemde vâkî' kazâlarda vâkî' olacak mesârifat senede iki def'aya tahsîs olmak ve hakimler harc-ı defter ve imzâ nâmıyla bir akçe almamak ve aralıkda başka defter tertîb ve tevzî' olunmamak ya'ni Rûz-ı Hızırdan Rûz-ı Kasıma ve Rûz-ı Kasımdan Rûz-ı Hızıra gelince altı ayda bir def'a defterleri ism ve mahalleri tashîh olunarak tertîb ve ba'de't-tevzî' sûret-i defter Der-'aliyyeme tesyîr kılınmak husûsu bundan akdem memâlik-i mahrûseme tesyîr olunan evâmîr-i 'aliyyemde derc ve iş'âr kılındığı ve tenbihat ve teksirat-ı şâhâneme nazaren hakim-i belde olanlar harc-ı defter nâmıyla defter tevzî'e bir akçe zam ve idhâl ve tahsîlden mübâ'deret eylemek lazım iken Eğridere Palankası kadısı emr-i munifeme ve tenbihât-ı şâhâneme menafi Rûz-ı Hızır tevzî'î defterine harc-ı imzâ nâmıyla on iki kise akçe zam ve tahrîr tahsîs eylediğinden mâ'adâ ehli fukarâyı bıktıracak tahrîre cesâret eylediği bil-ihbâr mesmû' Padişâhânem olmakdan nâşî siz ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhimsiz husûs-u mezbûr inhâ olunduğu üzere bedel gereği gibi tahkîk ve keyfiyet vukû'u üzere Der-'aliyyeme 'arıza ve i'lâme mübâderet eylemeniz fermânım olmağın imdi balâda mezkûr evâmîr-i 'aliyyemin memâlik-i şâhâneme neşr ve tisyârından maksûd ve merâm ehli fukarânın o misillü mezâlimden vâreste ve masun olmaları irâdesine mebni idu ki ve kâdı-ı merkûmun inhâ olunduğu vechile harc-ı defter nâmıyla akçe aldığı vak'a mutabıkmıdır bi't-tahrîr tashîh ve tahkîkine irâde-i şâhânem ta'alluk eylediği ma'lumunuz oldukda ber minvâl-ı muharrer kâdı-ı merkûmun ol-vechile harc-ı defter nâmıyla akçe aldığı ve zulm ve te'addisi vâkî'midir erbâb-ı vukûfdan gereği gibi su'âl ve tashîh ve tahkîk ve keyfiyet hali vukû'u üzere seri'en Der-'aliyyeme 'arz ve i'lâma mübâderet ve bu bâbda taharrî ve tahkîkde kusur ve rehâvet veyâhûd akçeye tama'en ve hatır ve gönüle ri'âyete varmağın hilafeti tahrîrresellü harekete cür'et ve tasdiden bigayet-i atik ve mücânebet eylemeniz bâbında

Fî Evâhir-i ZA (Zi'l-ka'de) Sene 207

S.14 / B.17 :

Kratove Kazâsı Nâ'ibi'ne hüküm ki

Beher kazânın tevzî'âtı bir senede iki def'aya tahsîs kılınmak ve ne mahale ve ne mikdar virildiği bilinmek için sûret-i defâtir Der-sa'âdetime irsâl olunmak husûsu bundan akdem memâlik-i mahrûseme neşr-i evâmîr ile tenbih olunmuşdu isticlâb-ı

defatirden maksûd ve merâm fukarâ mesârifâtının taklîl ve mikat biladınâ terkiye ve tefimleri irâdesine mebni idu ki matlûb olan halatdan iken Kratova kazâsı muzâfatından Komature (?) nahiyesinin iş bu iki yüz yedi senesi Rûz-ı Kasımdan Rûz-ı Hızırına gelince mesarifatı olan dokuz bin altı yüz otuz iki buçuk gurûşa bâliğ olduğuna mübeyyen bir kıt'a mimzâ sûret-i defter vârid ve manzûr-u hüsrevânem olmakdan nâşî defter-i mezkûrde murûr ve 'ubûrlarının vüzerâ ve mübaşiran konak neferatına deyu bin altı yüz seksen sekiz buçuk gurûş mestûr olmakla mübaşir kaç 'adeddir ve kimlerdir ve ne makûle mübaşirdir ve ne maddeler ile gelmişdir ve her birine virilen ne mikdardır müfredatıyla beyân olunmasını kezâlik defter-i mezkûrde vilayet muhafazasına me'mur Bölükbaşı ve Sekban 'ulufesi olarak bin gurûş idhâl olmağla Bölükbaşı ve Sekban kaç 'adeddir ve mahiyye ne virilur bilinmesini Bosna Vâlisi Vezir Hüsameddin Paşa'nın hîn-i murûrunda mekkari ve matbah ve a'lâf ve ecnâs-ı zehâyir deyu muharrer olan sekiz yüz yirmi altı buçuk gurûşun müfredatıyla yazılmasını ve mübâya'a bedeli nizamiçün vürûd iden Gazi Ahmed Paşazade Abdullah Bey'in konak ve neferatına deyu üç yüz on sekiz buçuk gurûş tahrîr olunmağla izâh olunması icâb olunan nısf mal minhâ deyû idhâl olunan dokuz bin gurûş erbâb-ı vukûfun ifadesine göre bu masraf ziyâde olmağla sahîhayı tahrîr olmasına ve â'yân konağına nüzul iden vüzerâ masrafı vesâ'ir mesarifat ber-mûceb defter deyu yedi yüz elli gurûş tahrîrolmuş olmakla mesâref-i sâ'ire ne ise beyan olmasına irâde-i 'aliyyem ta'alluk itmekle tenbihen ve isti'lâmen iş bu emr-i şerifim isdâr ve irsâl olunmuşdur imdi tevzî'ât defâterinin Der-'aliyyeme celbi fûkara mesârifâtının taklîl ve tenkihiyle ehl-i vilayetin teneffüs ve refahiyetleri irâdesine mebni olduğu ve balâda muharrer maddelerin bilinmesi matlûb idu ki ve mukaddema nizâmi hâvî sâdir olan emr-i şerifimde harc-ı defter ve imza ve âyâniye nâmı ve nâm aher ile tevzî' defterine bir akçe zam olunmaması eğerçi münderic olub sakın ziyâde idhâl olmamak ve umûr-u memlekete te'hire kalmamak için fi-mâ-ba'd mesârifât-ı sahiheden gurûş başına hakimü's-şer'e birer pare virilmesine ve â'yân olan kimesneye umûr-u vilayete ber vechi sadakate ru'yet eylemedikte beher senede ne mikdar meblağ ile kendüyü idâre idebilir ise cümle ma'refetiyle beynlerine ba'de't-tanzim tevzî' ve tahsil olunmaksızın mikdarı beyanıla keyfiyet bu tarafa inhâ olunub ba'dehu ne mikdara tuhsat virilür ise tevzî'e idhâl olunmak için emr-i şerifim isdâr olunmasına 'ale'l-'umûm irâde-i 'aliyyem ta'alluk eylediği sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin ma'lûmun oldukda yukarıda mezkûr altı maddenin ve mevâd-ı sâ'irenin 'ala-vechi-sah

olan izâh-ı tahrîrve müfredat defterini irsâle mübâderet ve tenbihât-ı şâhâneme mugayir üzere vazi' ve hareket itmekden ve ittirmekten mücânebet eylemek bâbında.

Fî Evâhir-i ZA (Zi'l-ka'de) Sene 1207

S.14 / B.17 (a):

Bir sûreti

Kratova Nâ'ib'i Mevlâna-i Mûmâ-ileyhe (boş) Kratova ma' Kocane Kazâsının yedi senesi Rûz-ı Kasımından Rûz-ı Hızırına gelince vâki' olan mesârifî on altı bin dokuz yüz altmış altı buçuk gurûşa bâliğ olduğuna mübeyyen bir kıt'a defteri vârid olduğu defter-i mezkûrde tahsildariye deyû muharrer olan üç yüz elli gurûşun iki yüz gurûşu tenziline ve defter-i mezkûre Kratova Kazâsına bâ-emr-i 'ali ve buyruldu-i 'alî gelen mübaşirlerin konak neferatına deyu bin yüz bir gurûş ishâl olmuş olmağla gerek emr-i 'ali ve gerek buyruldu ile gelen kaç neferdir ve konal neferatı ne dimekdir izâh-ı veçhile beyân olmasına vilayet hirasetine me'mur iki nefer Bölükbaşı ücreti olarak bin dokuz yüz yigirmi iki gurûş Kocane â'yânı Abdullah'ın altı aylık konağına nüzul iden mübaşiran mesârifî denilerek altı yüz yigirmi gurûş ve bâ-emr-i 'alî ve buyruldu-u 'alî vurûd iden mübaşirlere hizmet olarak bin beş yüz otuz dört gurûş ve Kocane â'yânı ma'refetiyle umûr-u vilayete ve mübaşirane ve yerleri deyu beş yüz otuz dört buçuk gurûş vurûd iden ulaklara icâr olunan menzil bargiri ücreti deyu üç bin altı yüz seksen gurûş defter-i mezkûr de muharrer olmağla bunların dahi hakikati üzere 'ala vechi izâh bilinmesine irâde-i 'aliyyem ta'alluk eylediği beyanıyla mevâd-ı merkûmeyi izâh veçhile tahrîrve müfredat defterini tesyîre ve fûkara mesârifatı taklîl olunmasına ve tanzil olunandan bir akçe tahsîl olmamasına ihtimâm eylemek üzere ve tenbihât-ı sâ'ire derciyle

S. 14 / B.17 (b):

Bir sûreti

Radovişte Nâ'ibi'ne (Boş) Radovişte Kazâsının yedi senesi Rûz-ı Kasımından Rûz-ı Hızırına gelince altı aylık mesârifî on beş bin iki yüz gurûşa baliğ olduğu mübeyyen bir kıt'a tevzî' defteri sûreti vârid olup defter-i mezkûrde mürur ve ubûr iden mübaşirane deyu bin yedi yüz yigirmi beş gurûş veyâ fermân- ı 'alî ve buyruldu vârid olan mübaşirane hidmet olarak bin dokuz yüz yetmiş yedi gurûş ve â'yân konağına nüzul iden varan ve mübaşiran mesârifî olarak bin iki yüz elli gurûş idhâl olunmuş

olmağla bunların hakikatı üzere izâh-ı veçhile tahrîrve müfredatıyla defteri irsâl ve fûkara mesârifatının taklîle defter-i mezkûre menzil mesârifî olarak muharrer olan üç bin iki yüz elli gurûşdan bin iki yüz elli gurûşunun tenziline irâde-i ‘aliyyem ta‘alluk eylediği beyanıyla tenzîl olunan akçeden bir habbe tahsîl olmamasına ve bundan böyle fûkara-i ra‘iyet mesârif-i za‘ireden himayet olmasına dikkat olunmak için tenbihat-ı sa‘ire derciyle

S.15 / B.17 (c) :

Bir sûreti

Üsküb Kazâsı Nâ‘ibi’ne (Boş) Üsküb Kazâsının altı aylık menzil umuru için idâre olunacak meblağ ile mesârifat-ı sâ‘ireye yigirmi iki bin beş yüz seksen gurûş on pareye bâliğ olduğuna mübeyyen bu def‘a bir kıt‘a tevzî‘ defteri sûreti vârid olmağla defter-i mezkûre tahsildariye diyerek beş yüz gurûş idhâl olunmağla (Boş) gurûşunun tenziline defter-i mezkûrde Bosna Valisi Vezir Hüsameddin Paşa’nın hin-i mürurunda mekâri bargirleri ve ‘a‘idat ve mesârifat dinilerek bin beş yüz gurûş tahrîrolmağla müfredatıyla tahrîrolunmasına ve yine defter-i mezkûrde Rûz-ı Hızırdan Rûz-ı Kasıma değin altı aylık menzil idâresine deyu altı bin yedi yüz eli gurûş vâzî‘ olmağla bu husûsa dikkat olunarak ru‘yet itdirilmesiyle ve sâbıka Rum İli Valisi Abdi Paşa bakiyesiçün bâ-fermân-ı ‘alî me‘mur olan mübaşir ve Rum İli Valisi tarafından terfik olunan cev karare dokuz yüz gurûş ve bir ayın mestûr olmağla böyle iş ile varan mübaşire bu hizmet çok olup fî-mâ-ba‘d fûkaranın mesârif-i taklile husûsuna irâde-i aliyyem ta‘aaluk eylediği beyânıyla tertîb olunan akçeden bir habbe tahsîl olunmayub ve mevâd-ı merkûmenin müfredat üzere defteri irsâline ve fûkaranın mesârif-i tezâyideden himâyelerine ihtimam olunmak için aherde muharrer tenbihât-ı mezkûre derciyle

S.15 / B.18 :

Dergâh-ı muallâm Kapucubaşlarından olup hâlâ Gemlik’de aher husûsa me‘mur (Boş) dâme mecduhû ve Gemlik Kazâsı Nâ‘ibi’ne hüküm ki

Gemlik Kazâsına tabi‘ Armudlu nâm karye ahaliileri gelüb ne mikdar üzerlerine edâsı lazım gelen evâmir-i ‘aliyyemle vârid olan tekaliflerin emr-ü emir mevâcih cem‘ine me‘mure edâsı kusurları yoğiken yine karye memhûriyetlerinden İbrahim ve karındaşı Ali birbirleriyle yekda ve yekcihet ve bin iki yüz (Boş) senesinde yanlarına

kâ-i vâfir eşkıya cem‘ ve katl-i nüfus ve heng ve envâ-i fesadate ihtirâ eylediklerinden emr-i defterden ziyâde kendü nefisleri için on bir buçuk kise zam ve hemen tahsîl ve zorlu ve dürlü zulm ve te‘âdiye cesaret ve gadr eylediklerine sen ki Kapûcubaşı mûmâ-ileyhsin sana hitaben emr-i şerifim rehâ eylediklerine ecilden sen ki Kapûcubaşı mûmâ-ileyhsin merkûm İbrahim ve karındaşı Ali'nin hesabları şer‘ ile ru'yet ve zımmetlerinde muhakkak olan hakkın fakat istirdâd-ı berle ihkâk-ı hak olunmak için kazâ-i mezbûrun defter mesârifî tanzim ve o hak tarafından te‘ame olunan mübaşirine ismi Der‘aliyyeme ihzâr olunmaları fermânım olmağın imdi sen ki Kapûcubaşı mûmâ-ileyhsin merkûm İbrahim ve karındaşı Ali'nin hesabları şer‘ ile ru'yet ve defterlerinde muhakkak olan hakkın fakat istirdâd-ı berle ihkâk-ı hak olunmak ancak kazâ-i merkûmun bir senelik mesârifat defteri tanzim ve ma‘ evhinden müte‘allik mübaşir mûmâ-ileyhe teslimi merkûman Der‘aliyyeme ihzâr ve irsâl eyleyüb hilâf-ı hareket ve mu‘aberet olmağın tevki ve mübâ‘edet eylemeniz bâbında

Fî evâhir-i ZA (Zi'l-ka‘de) Sene 207

S.15-16 / B.19 :

Yenişehir Fener Mütevellisine ve Dergâh-ı muallam Kapucubaşlarından olup husûs-u atıye mübaşir ta‘yin olunan Gümrükçü ü Sahib Süleyman dâme mecduhûya hüküm ki

Memâlik-i mahrûsemde vâki‘ beher kazânın tevzî‘atı bir senede iki def‘aya tahsîs kılınmak ve ne mahale ne mikdar virildiği bilinmek için sûret-i defter Der-sa‘âdetime irsâl olunmak husûsu bundan akdemce neşr-i evâmîr-i şerifemle cümleye tenbîh olunmuşken isticlâb defâtirden ‘arz her i‘tidalden hariç olan meblağın tenzîl ve tenkihi ve mesârifatın taklîl ile ehl-i rüyetin terki ve teneffüsleri irâdesine mebni idu ki ma‘lum olan hilafdan olup bu def‘a Yenişehir Fener Kazâsının on beş aylık mesârifatı olmak üzere cend kıt‘a tevzî‘ defterleri tevârid ve tenkihine irâde-i ‘aliyyem ta‘alluk itmekle yekun tevzî‘atı üç kıt‘a defter natık olmak üzere iki yük doksan beş bin iki yüz altmış dört buçuk gurûş ve mesârifat-ı gayri ez muhimmet ve tenkihesi yüz seksen beş bin altmış iki gurûş olup mesârifât-ı memleket deyu defâtir-i mezkûreye idhâl olunan doksan altı bin on üç buçuk gurûşun muharrer sarfi mübhem olatak fûkaraya tahmil kılınmış olduğundan mahalleri ma‘lûm olan mesârifatdan on dört bin yüz seksen dokuz gurûş tenzîl ve tenkih olunup maddeleri beyân olmayan sâlifü’z-zikr doksan altı bin on üç buçuk gurûş Kapûcubaşı Mehmed’in ve Kethüdası Kavukçuoğlu Osman Paşa Zâde

zîde abdihunun vesâ'ir kendi zımmetlerinde idu ki ma'lûm olmakdan nâşî mahsûs mübaşir ta'yiniyle gerek tenzîl ve tenkih olunan bâlâda mezkûr on dört bin yüz seksen dokuz gurûş ve gerek doksan altı bin on üç buçuk gurûş Kapûcubaşı vesâ'iren iktizâ idenlerden tamamen tahsîl ve fûkaraya red ve teslimi lazımeden olduğuna binâ'en munifim ve mücerrebu'l-etvâr olan Kapûcubaşı mûmâ-ileyh biladını betâ'et ve manzum defterin (s.16) ve keزالik doksan altı bin on üç buçuk gurûş mübeyyen defterin birer 'aynı tesyîr kılınmağla sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin mezkûrun ve Kapûcubaşı mûmâ-ileyh ma'refetiyle meblâğ-ı mezûre lazım gelenlerden tamamen tahsîl ve fûkaraya red ve teslim olunmak fermânım olmağın efhemen ve tenbihen iş bu emr-i şerifim imrâz Kapûcubaşı mûmâ-ileyh ile irsâl olunmuşdur imdi tevzî'at defâtirinin Der-'aliyyeme celbi fûkara mesârifatının tenkihi ve ger i'tidalden hariç tahsîl olunan akçenin itirdâdı iradesine mebni olmadığı ve hizmet-i mübaşiriye ahzına mesağı hüsrevânem olmadığı ve bu def'a ve bundan sonra hilâf-ı emr ve tenbih-i harekete mütecâsir olanlara müstelzim-i vehâmet olacağı ve zikr olunan doksan altı bin bu kadar gurûşun sarf-ı mahalleri ma'lûm olmadığından Kapûcubaşı mîr mûmâ-ileyh vesâ'irleri zimmetine almış ve tenzîl olunan on dört bin yüz seksen dokuz gurûşun fûkaradan mukaddema tahsîl olunmuş olduğundan ber-minvâl-ı muharrer meblağ-ı merkûmenin icâb idenlerden tahsîl ve fûkaraya teslimi matlûb ve eğer ashâb-ı hukuk tamamen hakları vâsıl olamayacağı mutiket olur ise meblağ-ı mezbûr ba'de't-tahsîl ma'refet-i şer'le bezl-i sitâne vâzi' ve atiyede makbul olacak masraf defterlerine virilmek üzere tevkif va hafaza itdirilmesi lazımeden idu ki ve husûle çıkan Divân-ı Hümâyûnumdan olup geçen sene Bahr-i Sefidin Rum İli canibinden mertbe-i zehayir maddesine me'mur olan Yusuf Agah zîde mecduhûye gayri ez me'kulat ma' güzeşte deyu idhâl-i defter olunmuş olan on bin altı yüz seksen dört buçuk gurûş bu tarafda mûmâ-ileyhden su'al olundukda mesârif me'kulatı ber-vechi tahmile iki def'ada bin üç yüz gurûş ve ebnâ'isine virilen yüz gurûşun ve hala kendisine virilen üç bin gurûş olduğu ve ma'dasından nereye zımmet olunmuş olduğu ve nizâmı hâvî mukaddema sâdır olan emr-i şerifimde harc-ı defter ve imza ve â'yâniye nâmı ve nâm aher ile tevzî' defterine bir akçe zam olunmaması eğerçi mûnderiç olup sakın ziyâde idhal olmamak ve umûr-u memleketi te'hire kalmamak için fî-mâ-ba'd hakim ve kuzat olanlara sahih mesârifatdan gurûş başına birer pare virilmesine ve â'yân olam kimesneye umûr ve ru'yeti ber-vechi sadakta ru'yet eylemek üzere bir senede ne mikdar meblağ ile kendüyü idare edebilir ise cümle ma'refetiyle beynlerinde ba'de't-tanzim tevzî' ve tahsîl

olunmaksızın mikdarı beyânıyla keyfiyet bu tarafa inhâ olunup ne miktara ruhsat virilir ise tevzî'e idhâl ve tahsîl olunması için emr-i şerifim isdâr kılınmasına 'ale'l-'umûm irâde-i 'aliyyem müte'allik olduğu sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin ma'lûmun oldukda bâlâda beyân olduğu üzere gerek tenzîl olunan on dört bin yüz seksen dokuz gurûşun ve gerek doksan altı bin on üç buçuk guruûşun ma'refetinin ve Kapûcubaşı mûmâ-ileyhin ma'refetiyle lazım gelenlerden tamamen tahsîl ve fûkaraya red olunmasına ifrâh ve dikkat ve tenvihât-ı şâhânem mugayir olunması halinde ve hareket vukû'unu tahrîrimekten ve ittirmekden bigâyet hazer ve mücânebet ve sûret kaydını Der-'aliyyeme i'lâm ve inhaya müsâre'et ve atıye mesârifatının taklîl-i mazmûn emr-i şerifimin sağir ve kebire iş'arı ve bu halde fûkarânın teneffüs ve teneffü'leriyle dâ'imen taraf-ı şâhânem için isticlâb-ı divân-ı hayriyeye ihtirâm ve gayret ve sen ki Kapûcubaşı mûmâ-ileyhsin senin meyâne-i emsakından intihâb ile husûs-u mezkûre mübaşir ta'yin olunmaktan mefsûl ve merâm iş bu emr-i şerifimin mantûk-u munifi kemâ-huve hakke icraya mehemal kelam itmek nizâsı olup ebtal hakkın fûkaraya müdahil olur razı'î tahzîr itmekden ve fûkaradan bir akçe almak ve i'tızarı şâmil tahrirat göndermek ihtimalin olur ise ber-vechile cevaba kadir olamayub hazer-i 'adl şerir olunmağın mukarrer olmağla ana göre müceb emr-i şerifimle 'amel ve garat ve sadakane ve mütttekiyane ihfâ-i me'muriyete sarfe vâsi' ve liyakate ve hilafından tehâşi ve mücânebet eylemek bâbında

Fî evâ'il-i Z (Zi'l-hicce) Sene 207

S.17 /B.20 :

Tashîh olunduğu vechile tebdil olunmuşdur

Dergâh-ı muallâm Kapucubaşlarından olup husûs-u atıye mübaşir ta'yin olunan Gümrükçü ü sâbık Süleyman dâme mecduhûya ve Çatalca ve Yenişehir Fener kadısına hüküm ki

Memâlik-i mahrûsemde vâki' beher kazânın tevzî'atı bir senede iki def'aya tahsîs kılınmak ve ne mahale ve ne mikdar virildiği bilinmek için sûret-i defâtir Der-sa'âdetime irsâl olunması husûsu bundan akdemce neşr-i evâmîr-i şerifemle cümleye tenbih olunmuşdu isticlâb-ı defâtirden 'arza her i'tidalden hariç olan meblağın tenzîl ve tenkihiyle fûkara mesârifatının taklîl ve ehl-i vilayetin teneffiyeye ve teneffüsleri irâdesine mebni idu ki ma'lûmum olan halatdan olduğuna ve Çatalca Kazâsının bin iki yüz altı senesi evâ'il-i Ramazânından yedi senesi Şevval guresine gelince vâzi' mesârifat ve

tevzî'atına mebni beş kıt'a defâtir bu def'a vârid olu tenkihine irâde-i 'aliyyem ta'alluk eylediğine binâ'en defâtir-i mezkûreye edâ-i nazar olduğuna yekun tevzî'at olan yüz elli dört bin yüz yetmiş yedi buçuk gurûşa baliğ ve her i'tidalden hariç olduğundan yigirmi beş bin beş yüz altı buçuk gurûş tenzîl ve defâtir-i mezkûre ol-vechile tanzim olunup yüz otuz bin yedi yüz otuz sekiz buçuk gurûş yekun mesârifat olarak ifâ kılınmağla defterden iyice ma'lûm olunur ancak defter-i munifim mahallatdan tescil ve tanzim olunan meblağ-ı mezkûr emin-i yekden tahsîs için taraf-ı evâmir-i 'aliyyemden müstakim ve kâr-ı aşâyirinin ta'biyeti lazımeden olduğuna inbitat-ı müstakim ve mücerrebü'l-etvâr olan Kapûcubaşı mûmâ-ileyh bâlâda tenzîl-i ta'biyet ve manzum defterin bir 'aynisi tesyîr kılınmağla sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin ma'refetin ve Kapûcubaşı mûmâ-ileyh ma'refetiyle defâtir-i mezkûr sicile kayd olunup ve tarafıma sûret-i tanzim 'arz ittirmek ve tenzîl olunan meblağ yüz yigirmi beş bin beş yüz altı buçuk gurûş mir-ü zaruret tahsîl ve atî mesârifine sarf olunmak matlûbuna vâzi' ve Der-'aliyyeme i'lâm olmak fermânım olmağın umûmen ve tenbihen iş bu emr-i şerifim isdâr ve Kapûcubaşı mûmâ-ileyh ile irsâl olunmuşdur imdi tevzî'at defâtirinin Der-'aliyyeme celbi fûkara mesârifatının tenkihi ve her i'tidalden hariç tahsîl olunan akçenin ezdâ-i irâdesine mebni olmakdan nâşî tenzîl olunan yigirmi beş bin beş yüz altı buçuk gurûşun mir-ü zaruret tahsîl ve atiyede makbul olamayacak masraf fikirleriyle sâ'ir mahale vâzi'î matlûb olmak ve hizmet-i mübaşiriye ahzına hüsrevânem olmadığı ve bu def'a ve bundan sonra hilâf-ı emr ve tenbih-i harekete mütecâsir olanlar müstelzim-i vehâmet olacağı ve nizâmı hâvî sâdır olan emr-i şerifim de zahir defter ve imza ve â'yâniye nâm ve nâm aher ile tevzî' defterine bir akçe zam olmaması eğerçi munderiç olup sakın ziyâde idhâl olmamak ve umûr-u memleketi te'hire kalmamak için fî-mâ-ba'd sahih mesârifatdan gurûş başına hakimü's-şer' birer pare virilmesine ve â'yân olan kimesneye zahire umûe ve i'aniye ber-vechi sadakta ru'yet eylemek üzere beher senede ne mikdar meblağ ile kendüyü idâre idebilir ise himâye ma'refetiyle beynlerinde ba'de't-tanzîm tevzî' ve tahsîl olunmaksızın mikdarı beyanıla keyfiyet bu tarafâ inhâ olunup ba'dehu ne miktara ruhsat verilir ise tevzî'e idhâl ve tahsîl olunmak için emr-i şerifim isdâr kılınmasına 'ale'l-'umûm irâde-i 'aliyyem müte'allik olduğu sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin ma'lûmun oldukda bâlâda olunduğu üzere tenzîl olunan meblağdan bir akçenin te'hiri tecviz olunmayarak merkûmun ve Kapûcubaşı mûmâ-ileyh ma'refetiyle 'âlâ-eyyi-hâl mir-i zaruretden tahsîl ve mesârifat-ı atiyeye ba'id olmasından nizâmı olmak heman muharrer ve vâzi'î vehâmet olmasına i'lâm ve dikkat ve tenbihât-ı şâhâneme

mugayir oluna mertebe halde ve dikkat tecviz itmekden ve ittrmekden bigâyet hazer ve mücânebet ve atıye mesârifatından taklîl ve mazmûn emr-i şerifimden sağır ve kebire iş‘ar ve her halde fûkaranın teneffüs ve teneffü‘leriyle dâimen tarâf-ı şâhânem için isticlâb divân-ı hayriyeye ihtirâm ve gayret sen ki Kapûcubaşı mûmâ-ileyhsin senin meyâne-i emsâkıdan intihâb ile husûs-u mezkûre mübaşir ta‘yin olmakdan mefsûl ve merâm iş bu emr-i şerifimim mantûk-u munifi kemâ-huve-hakke idâreye sualimden kelâm eyleme kazıyyesi olmağla seri‘en bu taraftan hareket ve kâzâ-i mezbûr olup gerek iş bu emr-i şerifimin ve gerek Yenişehir Fener Kazâsına dâ‘ir diğere sâdırolan emr-i şerifimin tenfiz daiyesine munifimin sarf-ı vâsi‘ ve liyakat ve fûkaradan bir akçe almama ve ‘akd gayri munifeyi hâvî tahrirat irsâl eylemek ihtimâlin olur ise ber-vechile cevaba kadir olamayub mazhar-ı ‘inâb şedid olacağı mukarrer olmağla ana göre mûbcel emr-i şerifimle ‘amel ve hareket ve hilafından kemâl-ı tehâşî eylemek bâbında

Fî evâ’il-i Z (Zi’l-hice) Sene 207

S.18 / B.21:

İş bu emr-i ‘alî tatar yediyle lede’l-vüsûl mucibince mesârifat-ı atıye defteri irsâline fûkaranın himâyesine dikkat olunacağı husûsuna mazhar olduklarına kazâ-i mezbûr kadısının vârid olan i‘lâmının mefhumu bâ-fermân-ı ‘alî şerh virildi

Fî 5 M (Muharrem) Sene 8

Saray Vize Nâ‘ibi’ne hüküm ki

Memâlik-i mahrûsemde vâki‘ kazâların mesârifat-ı sahihe defterleri manzûr olmak ve her i‘tidalden hariç olan akçe tenzîl ve tenkih olmak için sûret-i defâtir Der-sa‘âdetime gönderilmek husûsuna bundan akdem neşr oluna evâmir-i şerifemle tenbîh ve te‘kid olunduğuna binâ‘en Saray Vize Kazâsının bin iki yüz yedi senesi Muharremi guresinden Şevval gâiline gelince on mah-ı zarfında mecmû‘ mesârif dokuz yüz yigirmi altı gurûşa baliğ olduğuna mübeyyen sen ki Nâ‘ib mûmâ-ileyh bu def‘a tarafından bir kıt‘a mimzâ sûret-i defter vürûd eylediğine ve Rum İlinde kâ‘in bi’l-cümle kazâların mesârif defterleri tenkihine süvari mukabelecisi Hüseyin Mîr Mustafa zîde mecduhû me‘mur kılındığına ibtinâ‘en defter-i mezkûre lede’n-nazar tenkih ve tenzîli lazım gelecek madde olmadığını mîr mûmâ-ileyh bâ-takrir ifâde itmekle defter-i mezkûre bir akçe ziyâde zam ve tevzî‘ ve tahsîl olmamak ve mesârif-i atıye dahi noksan olarak fakire hamiyet ve siyânet olmamak fermânım olmağın tenbihen ve efhemem iş bu emr-i şerifim isdâr ve irsâl olunmuşdur imdi tevzî‘at defatirinin Der-‘aliyyeme celbi

fûkara mesârifinin taklîl ve tenkih ile ehli vilayetin teneffüs ve refâhiyetleri irâdesine mebni olduğu ve mukaddema nizâmı hâvî sâdırolan emr-i şerifimde harç-ı defter ve imzâ ve â'yâniye nâmı ve nâm aher ile tevzî' defterine bir akçe zam olmaması eğerçi münderiç olup sakın idhâl olmamak ve umûr-u memleket te'hire kalmamak için bundan sonra mesârifat-ı sahihenin gurûş başına hakimü'ş-şer'e birer pare virilmesine ve â'yân olan kimesneye dahi umûr-u vilâyeti sadakat üzere ru'yet eylemek için bir senede ne mikdar meblağ ile kendüyü idare idebilir ise cümle ma'refetiyle beynlerinde ba'de't-tanzim tevzî' ve tahsîl olmaksızın mikdarı beyanıyla keyfiyet bu tarafa inhâ olup ba'dehu ne mikdara ruhsat virilir ise tevzî'e idhâl olunmak için emr-i şerifim isdâr olunmuşdur 'ale'l-'umûm irâde-i 'aliyyem ta'alluk eylediği sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin ma'lumun oldukda ber-minvâl-ı muharrer mesârifat-ı sahihesi mâ'ada bir akçe tevzî'den ve fî-mâ-ba'd tahsisat kılınan gurûş başına birer parden ziyâde akçe zımından ve aralıkda başka tevzî' ve tahsîl olunmaktan ve mahalinde tevzî' defteri başka olup Der-'aliyyeme başkası gönderilmekten ittikâ ve mücânebet ve mesârifat-ı atıye defterinin bundan noksan olmasıyla fûkaranın himâyet ve siyânetlerine ihtimâm ve dikkat ve tenbih-i şâhâneme mugayir halde ve hareket vukû'unu tecvîz ile mazharı tenzîl ve taklîb olmakdan mübâ'deret eylemek bâbında

Fî evâ'il-i Z (Zi'l-hicce) Sene 1207

S.18-19 / B.22:

Ruscuk Kadısına hüküm ki

Memâlik-i mahrûsemde vâki' beher kazânın tevzî'atı bir senede iki def'aya tahsîs kılınmak ve ne mahale ne mikdar virildiği bilinmek için sûret-i defâtir Der-sa'âdetime irsâl olunmak husûsu bundan akdemce neşr-i evâmir ile cümleye tenbih olunmuşdu isticlâb-ı defâtirden 'arza her i'tidalden hariç olan meblağın tenzîl ve tenkihiyle fûkara masrafının taklîl ve ehli fûkaranın refâhiyetleri irâdesine mebni idu ki ma'lûm olan halatdan olduğuna binâ'en Ruscuk Kazâsının bin iki yüz yedi senesi Saferi'nin on beşinci gününden Şa'ban gailisine gelince altı ay ve on beş gün zarfında ma'refet-i şer' ve Kuş zâde ma'refetiyle vâki' mesârif tevzî'âtına mübeyyen her bir kıt'a defâri bu def'a tevârid itmekle defâtir-i mezkûreye imrâr-ı nazar olundukda yekûn tevzî'at kırk beş bin dokuz yüz on dokuz gurûşa baliğ olup meblağ-ı mezkûrun on altı bin dört yüz yetmiş iki gurûşa umur ve idâyet ve umûr-u evâmir-i 'aliyyeye sarf olup küsuru yigirmi dokuz bin dört yüz kırk yedi gurûşa Vidin muhafızı Vezir Ali Paşa ve

Ruscuk Muhafızı sabık Mehmed Paşa ve Pirsinikli oğlu maddesi mesârifatından 'ibaret olup mesârifat-ı mezkûrenin tenkihi lazım geldiğinden beş bin altmış gurûşa tenzîl ve defâtir-i mezkûre ol-vechile tenkih olmağla sûret-i tenzîl şerh ile işaret olunarak bu def'a irsâl olunan defter-i munifimden eğerçi ma'lûm olur ancak tenzîl olunan meblağ-ı mezbûr beş bin altmış gurûş ma'refet-i şer' ve mübaşir ma'refetiyle Kuş zâdeden tamamen ve kâmilten tahsîl ve cümleye ma'refetiyle (s.19) mesârif-i atiyeye sarf için bir me'mur mahale vâzî' olmak ve mesârif-i atiyenin taklîl-i fûkara himâyet ve siyânet olunub tenbihât-ı şâhâneme mugayir gizli ve aşikâre halde ve dikkate cesâret olmamak fermânım olmağın tenbihen ve tehdiden iş bu emr-i şerifim isdâr ve manzum defterin bir 'aynı mesturen mübaşir mûmâ-ileyh ile irsâl olunmuşdur imdi bu tevzî'at defatirinin Der-'aliyyeme celbi fûkara mesârifatının tenkihi ve her i'tidalden hariç tahsîl olunan meblağın ez-dâdı irâdesine mebni olduğu ve gönderilen defter-i munifimde maddelerden şerh ile tenzîl olunan meblağ-ı vâhidin merkûm Kus zâdeden tahsîl ve ez-dâdı matlûb idu ki ve ziyâde tevzî' ve tahsîl olmamak için fi-mâ-ba'd mesârifat-ı sahihenin gurûş başına hakimü's-şer'e birer pare virilmesine ve umûr-u memleket te'hire kalmamak için â'yân olan kimesneye dahi umûr-u vilayet-i ber-vechi sadakate ru'yet eylemek üzere altı ayda mübaşir ne ise kabl ola ve hâlâ Der-'aliyyeme tahrîrolunup ba'dehu ne miktara ruhsat verilir ise tevzî'e idhâl olunmak için emr-i şerifin isdâr olmasına irâde-i 'aliyyem müte'allik olduğu ve hakimü's-şer'e tahsîs olunan birer parden ziyadeye rızâ-i hüsrevânem ve fûkaradan mübaşiriye ahzına mesâğ-ı hüsn-ü yarânem olmadığı ve ziyâdebir akçe zam olunur ve fi-mâ-ba'd 'arz olunacak defterde kalmış bir şey görürü ise veyâhud mahalinde tevzî' defteri başka olup evâmir-i 'aliyyeme başkası gönderilüb ya'ni Der-'aliyyeme gönderilen deftere tahrire cesâret olunup ol-tarafda tevzî'ata ihtisâr olunur ise lede't-tahkîk nef ile iktifâ olunup cesâret eden hakimin beri hak ve â'yânı katl olunacak sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin ma'lûmun oldukda mazmûn emr-i şerifimi muta'at ve iktizâidenlere ifâde-i berle müceb ve muktezasıyla 'amel ve hareket ve ber-minvâl-ı muharrer tenzîl olunan beş bin altmış gurûşun merkûmun ve mübaşir mûmâ-ileyh ma'refetiyle merkûm uş zâdeden tamamen ve mesârifat-ı atiyeye sarf için cümle ma'refetle bir mahal me'mune ve zam olunmasına ihtirâm ve dikkat ve tenbihât-ı şâhâneme mugayir olunan mertebe hale ve dikkat vukû'unu tecviz itmekden ve ittirmekden mübâ'edet eylemek bâbında

S.19 / B.23:

Karaferye Kadısına hüküm ki

Beher kazâda vâkî' olacak mesârifatın tevzî'atı senede iki def'aya tahsîs olunmak ve aralıkda başka defter tertîb ve tevzî' olmamak ya'ni Rûz-ı Hızırda Rûz-ı Kasıma ve Rûz-ı Kasımdan Rûz-ı Hızıra gelince altı ayda bir def'a defterleri ism ve mahalleri takdim olunarak tertîb ve ba'de't-tevzî' sûret-i defter Der-'aliyyeme tesyîr olunmak üzere bundan akdem memâlik-i mahrûsime neşr-i evâmirden maksûd ehli fûkaranın mezâlimden vâreste olmaları irâdesine mebni idu ki evâmîr-i merkûm makametinden ma'lûm olan halatdan olduğuna binâ'en emr-i mûnîfeme imtisâr kazâ-i mezbûrun vâkî' olan müfred ve tevzî'at defterlerinin şimdiye dek irsâl ve vürûd-u lazımeden matlûb ve mülytezim iken el-yevm zühûr itmediğinden gayri 'ale'l-hesab olarak bilâ-tevzî' ceste ceste fûkardan tahsîl eyledikleri meblağ yüz bin gurûşa mütecâviz olup meblâğ-ı mezbûr idhâl olunmuş suhûlet-i i'tidalde bir defter tertîb ve takibe eylemek hülyasında oldukları ancak erbâb-ı vukûfdan istimâ' olunmakla kazâ-i mezbûrun iş bu sene-i mübareke Ruz-ı Hızırına değin vâkî' olan mesârifleri ne miktara balîğ olduğu ve 'ale'l-hesâb olarak bilâ-tevzî' akçe tahsili vâkî'midir ve olduğu sûretde ne mikdar tahsîl olunmuşdur bir akçesi ketm ve ihfâ olmamak ve iş bu mürûr iden iki yüz yedi senesi Rûz-ı Hızırına değin vukû'yatda olan mesâriflerin mikdar ve müddetleri ve tarihleri 'ala vechi hal izâh-ı beyân olunarak sıhhat ve hakikat oluna ma'refet-i şer' ve cümle ma'refetiyle müfredat defterleri tertîb ve tahriri ve bundan akden Der-sa'âdetime havale ve tesyîr olunmasını hâvî emr-i munifim sūdûrunu Rum İli Kazâlarının defâtiri tenkihine me'mur huruçtan Divân-ı Hümâyûnumda hâlâ süvari mükabelecisi Mîr Mustafa zîde mecduhûya bir kıt'a takririyle istid'a itmekle vech-i meşrûh üzere 'amel olunmak fermânım olmağın imdi bâlâda muharrer tevzî'at defterinin seri'en Der-sa'âdetime irsâl ve tesyîri matlûb olduğu ve defterin tahvîl ve sûret-i ahire tebdil husûsuna rızâ-i hümâyûnum olmadığı ve hilâf-ı rızâ-i harekete cesâret olunmak ihtimali olur ise cevaba kadir olamayub mes'ul olacağın mukarrer idu ki sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin ma'lûmun oldukda ber-minvâl-ı muharrer kazâ-i mezbûrun iş bu sene-i mübareke Rûz-ı Hızırına değin vâkî' olan mesârifat ne miktara balîğ olduğu ve ale'l-hesâb olarak akçe tahsili vâkî'midir ve olduğu sûretde ne mikdar tahsîl olunmuşdur bir akçeyi ketm ve ihfâ olunmayarak keyfiyeti 'ala-vechi-sah Der-'aliyyeme i'lâm ve iş bu mürûr iden iki yüz yedi senesi Rûz-ı Hızırına değin vukû'yatda olan mesâriflerin mikdar ve mahal sarfları ve tarihleri 'ala-vechi-hal izâh beyân

olunarak ma‘refet-i şer‘ ve cümle ma‘refetiyle müfredat defteri tertîb ve tahrîr ve seri‘en ve acilen ve memhûren Der-‘aliyyeme irsâle mübaderet ve tenbihât ve emr-i mûnifimin hilâfı halde ve hareketi tecviz ile müstehak-ı te‘dib olmakdan ittikâ mucânebet eylemek bâbında

Fî evâsıt-ı Z (Zi‘l-hicce) Sene1207

S.20 / B.24:

İş bu emr-i ‘alî lede‘l-vüsûl itlak olundukda bundan akdem Anadolu muhafızlarından matbahcı El-hac Ali‘nin kazâ-i mezbûr re‘ayası zimmetlerinde bi‘l-cümle şer‘en alacağı olan meblağdan hazine-i ‘amireye alacak olan otuz beş bin gurûşdan beş bin gurûşun bundan akdem mübaşir beyanıyla teslim ve bunun otuz bin gurûşun nisf rabitasını azık ücreti sekiz senesi Ramazân haramında irâdesine tefhim itmeleriyle salifü‘z-zikr teslim olunan meblağ ile azık ücreti olan meblağ cem‘ân yigirmi bin gurûşun tahsîl husûsuna taraf-ı ehl bulunamadığından bâlâda an-asl öşre bir öşr zımnıyla mevzu-u lazımnın salifü‘l-beyân hazineye ‘a‘id olan malından alınan yigirmi bin gurûşun fûkara hizmetinde tertîb ve tanzîm ile bir mikdar öşre öşür ulufesinin tesbiti ol-vechile ihbâr eylediklerini mübeyyen defter ile Tuna Kadısı Hasan efendinin i‘lâmı meblağ-ı mezkûr tevzî‘ ve tahsîl olunmuş olmağla mazmûn i‘lama şerh virildi Rum İli defâtiri Nazırı Mustafa‘nın ahzının takdiri bâlâsına sâdır olan fermân-ı ‘alî mûcebiyle şerh virildi

Fî 21 Ş (Şa‘ban) Sene 8

Zanta Kadısına ve Der-‘aliyyemden mübaşir ta‘yin olunan (Boş) zîde mecduhûye hüküm ki

Memâlik-i fesâhe‘l-mülkü şâhânemde sakin fûkara ve sükkanın mezâlîm ve ta‘zirden vâreste ve mazmûn olmaları irâde kıt‘asına mebni beher kazâda vâki‘ olacak mesârifin tevzî‘atı senede iki def‘aya tahsîs ya‘ni Rûz-ı Hızırdan Rûz-ı Kasıma ve Rûz-ı Kasımdan Rûz-ı Hızıra gelince altı ayda bir def‘a defterleri ism ve mahalleri takdim olunarak tertîb-i mezkûr olan tevzî‘ sûret-i defter ile Der-‘aliyyeme tesyîr olunmuş ve aralıktan başka defter tertîb ve tevzî‘ olmaması ve mübayası vesâ‘ir tenbihat ve tekmilata akrân-ı şâmil bundan umûr-u sūdûr iden emr-i munifim sadaktan Divân-ı Hümâyûnumdan Mahmud zîde mecduhû ol-havale lede‘l-vüsûl Tuna Kazâsı â‘yânı olup öteden berü zülm ve te‘adi ile müluk ve tekdir ve dizdar re‘aya ve kusamlar ile

mes'uldur Mehmed Durdum Bey dimekle meşhur kimesne kazâ-i mezkûrun tevzî'at defterine akçe zam ittirmeyeceğini tabakat-ı berle Suğra Voyvodasını yanına celb ve itmâ ve ez-kâdim tahsîl ödemekden aşar ve rüsumat üzerine bir kat daha zam ve mart husulüne muvaffak rüsumatı dahi ikişer kat bi'l-ittifak tahsîl eylediklerine ve hür tevzî'lerinden ekser ahalisi terk-i evtân ve diyâr-ı aherde perişan ve halleri diğer gün olduğu ehl-i kazâ Ağrıboz Sancağı mütesellimi mir-mirân-ı kiramdan Ahmed dâme ikbâle tarafına ihsâr eylediklerine mütesellimi mûmâ-ileyhin bu def'a vârid olan tahriratdan derc ve tahrîrve mübaşir mûmâ-ileyh Mahnud zîde mecduhû dahi tahriratını tasdik veya bir itmekle husûs-u mezbûr bu tarafda erbâb-ı vukûfdan suâl olanlara bundan akdem kazâ-i mezbûrde kesret veya zuhuriyle ehli kazâdan kar-ı güzâr olanların ba'zıları kuvvet ta'zileri dahi kazâ-i mezbûrde alacak id'asında olan murabeheci ez bütün neferin hücum ve tazyikleri yek hesâbla perakende ve perişan oldukları ve â'yân-ı mezkûr hazin-i ihsan olduğun ihbâr itmeleriyle sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin â'yân-ı merkûmun bu güne hareketi nefsi evâmire muvafıktır kâm-yâb te'alluk olan kişi gibi tahrîrve tahkik ve nefsi evâmire muvafık olduğu sûrette ahz ve habse ve Voyvodasının dahi fûkaraya zulm ve te'addis var mıdır yok mudur hilafdan 'arî ve 'arz ve himâyeden beri olarak ikisinin dahi keyfiyetlerin Der-'aliyyeme i'lâmı mübâderet ve mahalın mesârif defterleri dahi bu tarafa irsâle müsâre'et olmak fermânım olmağın iş bu emri-i şerifim isdâr ve irsâl olmuşdur imdi â'yân ve voyvoda-i merkûmatın keyfiyet hallerinin tashih ve tahkike irâde-i merâ'im ifâde-i şâhânem ta'alluk eylediği ve memleketin mesârifat-ı sahihe defterinin seri'en Der-'aliyyeme irsâli matlûb-u hüsrevânem ve matlûb olan defterin ve sûret-i ahire tenzili husûsuna ber-vechile rızâ-i hümâyûnum olmadığı ma'lûmun oldukda ber-minvâl-ı muharrer â'yân-ı merkûmun bu güne hareketi muvaffak nefsi arzumuz mudur mübaşir mûmâ-ileyh ma'refetiyle serâvâne gereği gibi taharri ve tahassâuk ve ba'zı evâmire muvafık olduğu halde â'yân-ı mezbûr ahz ve habse ittikâ ve Voyvoda-i merkûmun dahi zulm ve te'adisi var mıdır yok mudur 'arz ve himâyeden 'arî ve hilafdan beri olarak emrin dahi keyfiyeti Der-'aliyyeme tahrîrve i'lâmı mübâderet ve memleket mesârifinin mikdarı ve mahal sarfları ve tarihleri izâh ve beyân olarak müfredat defterini tertîb ve tahrîrve seri'en ve memhûren Der-'aliyyeme tisyâre müsâre'et ve tenbihat-ı hüsrevânemin meblağı vâzi' ve halat vukû'unu tecviz ile müstehâk-ı tedib olmakdan mücânebet ve sen ki mübaşir mûmâ-ileyhsin seni bi'l-intihâb bu husûsu ta'kibinden murad â'yân voyvoda-i merkûmanın keyfiyet hallerini gereği gibi tashih ve tahkik irâde olmakla merkûmanın tavır ve hareketleri ve

haklarından mihen olan keyfiyet-i sahiheye tağriz erbâb-ı vukûfdan serava'line taharri ve sahih olduğu sûretde â'yân-ı merkûmuhabs ve men' ve ibkâ ve ikisinin keyfiyet hallerini vukû' öte tahrîrve i'lamlarıyla memleketin mesârif-i sahihe defterini dahi sicilata ihraç ve Der-'aliyyeme irsâl ve isâle mübaderet ve icrâ-ı mübaşire edâ-ı sadakate bezl-i mekinet ve bu bâbda hatır ve gönüle re'ayet olmamak hilafı kaleme almakdan ve tahrيره kusûr-u rehavetden bigayet tehâşî eylemek bâbında

Fî evâsıt-ı Z (Zi'l-hicce) sene 207

S. 20-21 / B.25 :

Edirne Valisine ve Edirne Bostancıbaşına ve Dergâh-ı Muallam Kapucûbaşlarından olup husûs-u aher ile ol-cânibde olan Mir Köse dâme mecduhûmaya hüküm ki

Memâlik-i mahrûsemde kâ'in beher kazânın tevzî'atı bir senede iki def'aya tahsîs kılınmak ve ne mahale ve ne mikdar virildiği bilinmek için sûret-i defâtir De-'aliyyeme irsâl olmak husûsunu bundan akdem neşr-i evâmîr ile cümleye tenbih olunmuşdu sen ki mevlânâ ve Bostancıbaşı mûmâ-ileyhimsiz bu def'a Der-sa'âdetime vârid olan i'lâm ve tahriratınızda bin iki yüz altı senesi Şa'banı gurrenden yedi senesi Receb gailine gelince bir sene kamilen zarfında mahrûsa-i Edirne ve Kazası kuralarından mürûr ve 'ubur iden Vüzera ve Mir-miran masrafı gayri ez-mesârif menzil mesârif-i sâ'ire cem'ân otuz iki bin yüz eli gurûş yigirmi bir pareye baliğ olup tevzî' olunmakta olduğu ve iki yüz yedi senesi Şa'banı gurrenden Rûz-ı Hızırına gelince vukûyatda olan mesârif cüz ve pare duhûlesi olup tevzî'e muhammin olmamağla bilâ tevzî' bir kıt'a defteri irsâl olunduğu ve umûr-u menzil dahi iş bu sene-i mübareke Rûz-ı Hızırından sene-i atıye Rûz-ı Hızırına değin bir sene-i kâmilen hüsn-ü nizâm üzere i'mâl ve idare eylemek şartıyla otuz beş bin üçyüz elli gurûşa Kirko nâm zimmiye bervechi maktu' deruhde ve tefviz olunmakdan nâşî tevzî' defteri mesfûr yedine i'tâ olunmuş olduğu derç ve tastir ve bir kıt'a mahzâ sûret-i defter tesyîr olunmuş husûs-u mezkûr Rum İli canibinden tevârüd idecek defâtir tenkihine me'mur süvari mukabelecisi Beyşehirli Mîr Mustafâ zîde mecduhûya lede'l-havale her bir maddeye yegan yegan imrâr-ı nazar dikkât-ı berle gayri ez- umûr vâki' olan mesârif her i'tidalden ba'id olamayub nuket mesâref-i mezkûre zımnında kable't-tevzî' istidâne olan akçe tamam olarak üç bin üç yüz kırk dokuz gurûş adet pare ve men' defter olunmuş olmakla mezkûre def'ine ahz olunur mevâddan olmadığına binâ'en iktizâ iden güzeşte teması ol-

mikdara baliğ olmayub bu makule a'îd veladet için ceste ceste istidâne olunan meblağın ahzî tarih-i ma'lûm olmadığı sûretde yekun mesârif ve her taksîm ile onu oraya bir buçukdan ru'yet hesab olunmak cemî' yardan ve memâlikde câri ve mer'î olunmaktan nâşî fâ'ide-i mer'îye-i mezkûre üzere hesab olundukda iki bin iki yüz altı gurûşa baliği olup meblağ-ı mezbûr salifü'z-zikr üç bin altı yüz kırk dokuz gurûş on parden kâr ve nihâde olundukda bin dört yüz kırk üç gurûş on paresinin reddi lazım gelmekle gûzeşte mezkûre her kime verilmiş ise tamamen istirdâd olunmak ve kazâ-i mezbûr menzili Rum İlinin sağ ve orta kolları caddesinde vâki' olmak mürûresiyle eğerçi bargirleri iki kola işleyüb ancak Asitâne-i 'aliyye tarafına mürûr itmekle bir kola i'tibâr olunmak iktizâ eylediğine binâ'en bu sûretde kazâ-i mezbûrun mesârif-i sâ'iresine mübaşir-i menzil mesârifleri her i'tidalden ba'îd olmakla fî-mâ-ba'd gerek Edirne Bostancıbaşı tarafından gayri ez umûr-u mühimme celb hizmet zımında etraf kazâlara giden mübaşirane ve gerek sâ'ir iktizâ edenlere ve'l-hasıl yedinde menzil emri-i şerifim olmayanlara menzil bargiri verilmesin meblağ-ı mezkûre otuz beş bin üç yüz elli gurusunun beş bin üç yüz elli gurûşu menzili-i mezkûreden istirdâd olunub salifü'z-zikr akçe temasından rûy-ı iktizâ iden bin dört yüz kırk üç gurûş ile cem'ân altı bin yediyüz doksan üç gurûş on parenin bir akçesi telef ve izâ'et olunmayarak ma'refet-i şer' ve Bostancıbaşı ve vücûh-u ahali ma'refetleriyle bezl-i sitâne vâzi' ve hafaza olunub mesârifat sahihen atiyen vilayete (s.21) sarf olunmak ve kazâ-i mezbûrde vâki' kura ve derun şehir ahâlilerinin umûr-u şer'iyelerine dâ'iren vesâ'iren bi'l-iktizâ ahz idecekleri i'lâmından fâ'ide-i kadime üzere virile gelen harc-ı i'lâmın kemâ-kan ahz olunub umûr-u vilayet ve Devlet-i 'aliyye için iktizâ iden i'lâmından harc nâmıyla bir akçe ve bir habbe taleb ve ahz olunmamak mesârif-i vilayet zımında tertîb olunan defter-i tevzî'e idhâl olunacak meblağın beher gurûş başına birer parden ziyâde harc-ı imzâ virilmemek husûs-u mîr mûmâ-ileyhin bâ-takrir inhâ itmekle takriri müvâcehesiyle ma'refet-i şer' ve Bostancıbaşı ma'refeti ve Kapûcubaşı mûmâ-ileyhin mübaşeretiyile tamamen tahsîl ve hafaza olunmak fermânım olmağın efhemen ve tenbihen iş bu emri-i şerifim isdâr ve irsâl olunmuşdur imdi tevzî'at defterinin Der'aliyyeme celbi fûkara mesârifatının tenkihi ve her îarifatının tenkihi ve her i'tidalden harç tahsîl olunan meblağın istirdâdı irsâlesine menbi idu ki ve kâr ve nihâde olunan bin dört yüz kırk üç gurûş on parenin zimmetine geçenlerden ve beş bin üç yüz elli gurûşun menzili-i mesfûrden tahsîl ve atiyeye mesârifine virilmek için bedestene vâzi'î matlûb olunduğu ve nizâmı hâvî mukaddema sâdırolan emri-i şerifimde harc-ı imzâ ve defter ve

â'yâniye nâmı ve nâm aher ile ve bir akçe idhâl olunmaması derç ve tenbih olunmuş ise dahi ziyâde tevzî' ve tahsîl olunmamak için fi-mâ-ba'd mesârif-i sahihenin gurûş başına hakimü's-şer'e birer pare virilmesine ve umûr-u memleket te'hire kalmamak içüm â'yân olan kimesneye dahi umûr-u vilayete ber-vechi sadakte ru'yet eylemek üzere altı ayda ne mikdar meblağ ile kendüyü idâre edebilir ise cümle ma'refetiyle ba'de't-tanzîm tahsîl olunmakdan mildarı beyanıyla keyfiyet bu tarafa tahrîrolunup ba'dehu ne miktara ruhsat virilür ise tevzî'e idhâl olunmak için emr-i şerifim isdâr olunmasına 'ale'l-'umûm irâde-i 'aliyyem ta'alluk eylediği ve iş bu defterin ve sâ'ir kazâlardan tevârüd iden defâtirin İstanbul'a geliğ gitmesinde bu def'a ve bundan sonra bir akçe masraf olmadığı ve olmayacağı ve iş bu teklifatın mahalifûkaratın himâye ve i'mâr-ı mahalin zımında hasbet-en-lillah ihbâr olunması bir emr-i müstehâk olduğu ve hidmet-i mübaşiriye ahzına rızâ-i hümâyûnum olduğu sen ki mevlânâ ve Bostancıbaşı mûmâ-ileyhsin sen aher husûsa me'muriyetle ol-câhibde olduğun ve senden sadakat ve istikamet me'mul-u hümâyûnum olduğuna binâ'en husûs-u merkûm mübaşir ta'yin kılınmakla bâlâda muharrer kâr ve nihâde olunan cem'ân altı bin yedi yüz doksan üç gurûş on parenin ma'refet-i şer' ve Bostancıbaşı mûmâ-ileyh ma'refet-i ve mübaşeretinle lazım gelenlerden ve menzilci-i mesfudden tamamen tahsîl ve bedestene vâzi' ve hadaza itdirilmesine imrâm ve 'atibet ve bir akçe mütalebe ve ahzından mücânbete ve mübcel emr-i şerifimle 'amel ve hareket eylemek bâbında

Fî evâsıt-ı Z (Zi'l-hicce) Sene 207

S. 21 / B. 26 :

Mizistre Nâ'ibi'ne hüküm ki

Hemşire-i muhteremem Hadice Sultan dâme hû iffetûhanın bâ-berat uhde olan Mora Ceziresinde vâki' Mizistre Mukata'sının ikiyüz dört ve beş ve altı seneleri mültezim-i Voyvodası olan Ebubekrin zîde kadruhûnun ba'd külli hesab re'aya zimmetlerinde mal-ı cizye vesâ'ireden alacağı zuhur idub hüccet-i şer'îye rabt olunan yüz otuz beş bin beş yüz gurûşun edâsında re'aya-ı merkûme kaht-ü galâdan bahş ile istihmâli ve karangâr ve ibtâl-i hâk sevdasında olmalarıyla meblağ-ı mezbûrun 'ala-eyyi-hâl tahsil ve mir-mûmâ-ileyhe teslim ittirilmek bâbında emr-i şerifim sudûrunu bu def'a Mora Valisi vezirim Mustafa Paşa iclâlenin Der-'aliyyeme vârid olan kâ'im ve

Tripoliçe Nâ'ibi'nin i'lâmıyla sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin senin dahi bir kıt'a i'lâmında tahrîrve istid'ât olunmakla meblâğ-ı matlûb-u mezkûre her ne kadar hüccet-i şer'iyeye rabt ile sâhîh alacak makamına girmiş ise dâhi külliyetli mevâddan olduğundan müfredatı ne makule maddelerden terâkim eylediği izâhen tahrir-i lazımeden olub bu makulesinde gûzeşteden müterâkim olan matlûbatın mukarredatı ma'lûm olmadıkça tevzî' ve tahsiline rızâ-i 'aliyyem olmadığını muhtevayı bin iki yüz yedi senesi evâ'il-i Ramazânında Divân-ı Hümâyûnumdan sâdırolan emr-i 'aliyyeye münderic ve mansûs olmağla bu sûretde mir-mûmâ-ileyhin Voyvoda olduğu senelerde mâl-ı cizye ve avarızın vesâ'ire deyu re'ayaya tevzî' eylemedik mesârifatı ve şimdiye dek tahsilatı ve bekaya matlûb id'a olunan nezr tekrar mahallinde ma'refet-i şer'le ve re'aya ve Kocabaşılıarı ve Voyvoda el-hâk İsmail zîde kadrûhu muvâcehelerinde mir-mûmâ-ileyh Ebubekr hazır olduğu halde ve edâ üzere tarafına gadr ve himâye vukû'a olmayarak ve hiçbir tarafa iltizam olunmayarak görölüb müfredat üzere defteri tahrîrve Der-sa'âdetime gelub manzûr-u şâhânem olduktan sonra matlûb-u sahihin ol-vakitde tevzî'ne ruhsat virilmek için müfredat defterinin isticlâbı zımında emr-i şerifim tahriri şurût-u nizâmı hidayete muvafık ve resm kalan adalete mutâbık idukin hâlâ tersâne-i 'amirem emini olub Mora Eyaleti kazâlarının defâteri tanzimi ve tenkihine me'mur (Boş) dâme mecdûhu i'lâm itmeğın i'lâmı mûcebince müfredat defterinin isticlâbı fermânım olmağla imdi bu makule-i seniyyeme gûzeşteden temâkim iden matlûbatın müfredatı ma'lum olmadıkça fûkaradan bir akçe ve bir habbe tevzî' ve tahsiline rızâ-i hüsrevânem olmadığı ve husûs-u mezbûrun tekrar mahaline ru'yeti ve bâlâda best olduğu veçhile usûlenin ecviyesi ve müfredât üzere defter-i sahihe eseri matlûb-u şâhânem idu ki sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin ma'lûmun oldukda ber-minval-ı muharrer mir mûmâ-ileyhin Voyvoda olduğu senelerde mâl-ı cizye ve avarız vesâ'ire deyu re'ayaya tevzî' eylediği mesârifat ve şimdiye değın vâki' olan mahsûlat ve bekaya olarak matlûb ve id'âsı olan meblağ-ı nezr tekrar mahalinde Voyvoda-i ilhak mûmâ-ileyh İsmail ve sabık Ebubekir ve re'aya ve Kocabaşılıarı bâ- serhim hazır oldukları halde hak ve edâ üzere tarafeyne gadr ve himâye itmeyerek ve bir cânibi iltizam itmeyerek şer'le ru'yet ve sıhhat ve hakikâtı üzere müfredat defterini tahrîr ve Der-'aliyyeme tesyîre mübâderet ve ba'dehu tevcihle emr-i şerifim sâdırolur ise mûceb ve muktezasıyla 'amel ve harekete dikkat eylesin şöyle ki husûs-u mezbûrun kemâhuve-hakka ru'yet ve dikkat ve tahrir kusur ve rhâvet eylemek ve bir tarafa himâye ve cânib-i ahire gadr itmek veyâhûd meblağ-ı mezbûrun tahmile ruhsat gösterilmek ve

hatır ve gönüle ri'ayete ve akçeye tem'an vâki'in hilafı tahrîrolunmak ve'l-hâsıl tenbihât-ı şâhânemin hilâfı ve mukaddema nizâmı hâvî sudur iden emr-i munifimin mugayir halde vukû' bulmak lazım gelür ise mes'ul ve muatab ve belkîte'dib kılınacağıın mukarrerdir ona göre mazmun emr-i şerifim üzere hareket ve matlûb olan müfredat defterinin sahihe-i terkîmine ve usule-i mezkûrenin ecviyesi dâhi doğruca Der-'aliyyeme i'lâm ve tahrîrve irsâline dikkat ve mübâderet ve hilafından ifkâ ve müba'edet eylemeniz bâbında

Fî evâhir-i Z (Zi'l-hicce) sene 207

S.22 / B. 27 :

Seferihisar Hasca (?) Kazâsı Nâ'ibi'ne hüküm ki

Memâlik-i mahrûsemde vâki' kazâların tevzî'atı bir senede iki def'aya tahsîs kılınmak ve cümleye ne mikdar virildiği ma'lûm olmak ve her i'tidâlden hariç olan meblağ tenzil ve tenkih olunmak irâdesine mebni sûret-i defter Der-sa'âdetime gönderilmek husûsu bundan akdem neşr-i evâmir ile cümleye tenbih olunmuşdu bu def'a Seferihisar Kazâsının iş bu sene-i mübareke Rûz-ı Hızırında masraf on bir bin ikiyüz altmış altı gurûşa bâliğ olduğuna mübeyyen bir kıt'a mesârif defteri sûreti sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin i'lâmına metvun vurûd itmekle sâbıka Bâş Defterdarım olub Anadolu Kazâsından mütevârid mesârif defteri tenkihine me'mur Mehmed Şerif dâme mecduhû defter-i mezkûre lede'n-nazar ikiyüz beş ve altı senelerinden kazâ deyni deyu yazılan üç bin beş yüzgurûş ne için ve kimün ünâne olunmuşdur ve sene-i sâbıkde tevzî'e idhal olunmayub bu dikkate kalmasından mübeyyendir ve kezalik ikiyüz beş senesinden süvari asker bayramiyesi deyni için Suğla mütesellimine virildi deyu yazılan dokuz yüz doksan gurûş dahi ne mikdar akçedir ya'ni bedelen vukûde mirîyemi gelecek Boz (?) Mütesellimi ve gayrilere mer-me'kil olacak tasrih ve beyân olunmadığıından iş bu mevâd şâyeten i'tibar olmadığıın vekilin konağını tamir için mesâref yazılan beş bin beş yüz gurûşunun dahi asl ve faslı olmayub konak ta'miri nâmıyla voyvodaların ve'kil olmak melhuz olduğunu ve meblâğ-ı mezbûr kâr ve nihâde olnadan sonra küsur kalan beş bin iki yüz yetmiş altı gurûş tevzî' ve tahsil olunmağa lazımeden idukene defterdâr-ı sâbık mûmâ-ileyh bâ-takrir ifâde itmekle bâlâda beyan olunan üç maddenin cümlesi kâr ve nihâde olub zinhar mesârif defterine idhâl ve tevzî' olunmamak ve ma'âda beş bin ikiyüz yetmiş altı gurûş tevzî' olunmak fermânım olmağıın tenbihen ve tehdiden iş bu emr-i şerifim isdâr ve irsâl olunmuşdur imdi

mukaddema nizâmı hâvî neşr olunan evâmir-i şerifemde harc-ı defter ve imzâ ve â'yâniye nâmı ve nâm aher ile defter-i tevzî'e bir akçe idhâl olmaması eğerçi münderiç olub külli ziyâde zâm ve tahsil olunmamak için fî-mâ-ba'd mesârif-i sahiheden gurûş başına hakimü'ş-şer'e birer pare ve ruhsata ve umûr-u memleket te'hire kalmamak için â'yân olan kimesneye dahi umûr-u meleket ber-vechi sadakta ru'yet eylemek üzere altı ayda kendüye ne mikdar meblağ ile idâre ide bülür ise cümle ma'refetiyle beynlerinde tanzim olunub ancak yine deftere idhâl olunmayub Der-'aliyyeme i'lâm olunub ne miktara ruhsat virilür ise ba'dehu tevzî'e idhâl olunmak için emr-i şerifim isdâr olunmasına 'ale'l-'umûm irâde-i 'aliyyem ta'alluk eylediği ve bâlâda tahrîr olunduğu üzere beş bin iki yüz yetmiş altı gurûşunun tevzî'ne ruhsat virildiği ve kâr ve nihâde olunan mevâdın bir akçesinin bu def'a ve bundan sonra mesârif defterine idhâl ve tevzî'ne rızâ-i hümâyûnum olmadığı ve mevâd-ı mahsusa için aralıkda tevzî' yapılmamak ve 'ale'l-hesâb akçe tevzî' ve tahsil olunmamak ve defter-i tevzî' başka virilen yaftalar ve pusulalar başka türlü olmamak ve mahkemedden virilen sahih yafta ve pusula sonradan tebdil olmamak ve bir karye mahmî olup misli olan karye mağdur olmamak ve mahalinde tevzî' defteri başka olub evâmir-i 'aliyyeme başkası gönderilmemek mültezim-i şâhânem idu ki ve iş bu tenbihatın hilâf-ı dikkat olunmak lazım gelür ise kazıyyede derce müdâhil olanlara aman ve zaman virilmeyüb hakimın beri hak ve â'yânın cezası tertîb olunacak ve iş bu defatirin İstanbul'a gelip gitmesinde şimdi ve bundan sonra bir akçe masraf olmadığı ve olmayacağı ve iş bu teklifat-ı mücerred himâyet-i re'aya ve i'mâr-ı memleket zımında hasbet-en-lillah ihtibâr olunmuş bir emr-i munifemden olduğu sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin ma'lûmun oldukda mefhum emr-i şerifimi mahliyeye i'lân ve iş'âr ve mazmûn munifi üzere 'amel ve hareket ve fî-mâ-ba'd irsâl olunacak defterde akçenin hem rakamisi hem terkişisi yazılıb mahkûk ve meşkûk olmamasına ve'l-hâsıl tenbih ve irâde-i şâhânem müceb ve muktezasıyla dikkat olunmasına sarf-ı mekinet ve zinhar ve zinhar hilâf-ı halate erât-ı ruhsat ve akdiden müba'det eylemek bâbında

Fî evâhir-i Z (Zi'l-hicce) sene 207

S.23 / B. 28 :

Keşan Na'ibi'ne hüküm ki

Memâlik-i mahrûsemde vâki' beher kazânın tevzî'atı bir senede iki def'aya tahsîs kılınmak ve ne mahale ne mikdar verildiği bilinmek için sûret-i defatir Der-

‘aliyyeme irsâl olunmak husûsu bundan akdemce neşr-i evâmîr ile cümleye tenbîh olunmuşdu isticlâb-ı defâtirden ‘arz her i’tidalden hâric olan meblağın tenzil ve tenkihiyle fûkara mesârifinin taklîl ile ehli vilayetin refâhiyetleri irâdesine mebni idu ki ma‘lûm olan halâtdan olduğuna binâ’en Keşan Kazâsının bin ikiyüz altı senesi zi’l-ka‘desinin yigirmi üçüncü gününden yedi senesi Ramazanının yigirmi altıncı gününe gelince vâki‘ olan mesârif tevzî‘atını mübeyyen bir kıt‘a defteri bu def‘a tevârid itmekle defter-i mezkûre imrâr-ı nazar olundukta yekûn tevzî‘at otuz beş bin sekiz yüz kırk gurûşa baliğ olup meblağ-ı mezbûrun yigirmi sekiz bin dokuz yüz kırk sekiz gurusunu mesârif-i sahihe olup küsuratı bin sekiz yüz doksan üç gurûşa tenzil ve defter-i mezkûr ol-vechile tenkih olunmağla defter-i mezbûrde Edirne Bostancıbaşısı tarafından zahire fermânı deyu ve dağlı eşkıyası teftiş ve umûr-u sâ’ire buyruldu tevârid iden mübaşirane hizmeti olarak iki bin iki yüz yetmiş iki gurûş idhâl olunmuş olmağla bu makule kesret üzere mübaşir irsâl olunmuş mudur ve aralıktan mübaşiriye alınmış mıdır deyû Edirne Bostancıbaşısına isti‘lâmı hâvî Sadr-ı â’zam tarafından mektun tehir olunmağla bu maddeye vârid olan mesârif için takrir oluncaya dek şimdilik her bir pare tevzî‘ olunmayub mâ‘ada tenzili lazım gelen maddelerden sarfla işaret olunduğu veçhile tedfîb olunarak tevzî‘ olup fî-mâ-ba’d defterebu makule mesârif-i za’ire idhâl olunmamak fermânım olmağın tenbihen tehdiden iş bu emr-i şerifim isdâr ve manzum defterin bir ‘aynı metviyyen irsâl olunmuşdur imdi tevzî‘at defâtirinin Der-‘aliyyeme celbi fûkara mesârifatının tenkihi ve her i’tidalden hariç tahsîl olunan meblağın istirdâdı iradesine mebni olduğu ve gönderilen defter-i munfahide maddelerden şerhle tenzil olunan meblâğ-ı mezbûrun tevzî‘ne ve fî-mâ-ba’d bu makule mesârif-i râşidenin defter tevzî‘e idhâline rızâ-i hümayûnum olmadığı ve mukaddema nizâmı hâvî ziyâde tevzî‘ ve tahsil olunmak için fî-mâ-ba’d mesârif-i sahihenin gurûş başına hakimü’ş-şer‘e birer pare virilmesine ve umûr-u memleket te’hire kalmamak içünn â’yân kimesneye dâhi umur ve rüyeti ber-vechile sadakte ru’yet eylemek üzere altı ayda ne miktara meblağ ile kendüyü idâre edebilir ise cümle ma‘refetiyle beynlerinde tanzim ve defter tevzî‘e kabl ol-dahi Der- ‘aliyyeme temhir olunub ba’dehu ne miktara ruhsat virilir ise tevzî‘e idhal olunmak için emr-i şerife imrâr olunmasına ‘ale’l-‘umûm irâde-i ‘aliyyem müte‘allik olduğu ve hakimü’ş-şer‘e tahsîs olunan bir parden ziyâde rızâ-i hüsvânem ve fûkaradan mübaşiriye ahzına mesâğ-ı hüsvânem olmadığı ve ziyâde bir akçe zam olur ve fî-mâ-ba’d arz olacak defterde kalmış bir şey görünür ise veyâhûd mahalinde tevzî‘defteri başka olup Der-‘aliyyeme başkası gönderilüb ya’ni Der-‘aliyyeme

gönderilen deftere tahrir cesaret olunmayub ol-tarafdan tevzî'e ihbar olunur ise lede't-tahkîk nefis ile iktizâ olunmayub cesaret iden hakimnin beri hak ve â'yânı katl olunacağı ve iş bu defterin vesâ'ir kazâlar defterinin İstanbul'a gelip gitmesinde şimdi ve bundan sonra bir akçe masraf olmadığı ve olmayacağı ve iş bu teklifât-ı mücerred himâyet-i re'âya ve i'mâr-ı memleket zımında hasbet-en-lillah ihbâr olunmuş bir emmr-i müstehâk olduğu sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin ma'lûmun oldukta mazmûn emr-i şerifi mutabık ve iktizâ idenlere ifâde-berle mûceb ve iktizasıyla 'amel ve hareket ve ber minvâl-ı muharre tenzil olunan meblâğ-ı mezbûrden bir akçesi tevzî' ve tahsil olunmakdan ve tenbihât-ı şâhâneme mugayir adına mertebe halde vukû'unu tecviz itmekden ve ittirmekden mu'aberet be bâlâda beyân olunduğu üzere mübaşirlerine mesârif deyu idhâl-i defter olunan meblağ-ı mezbûrun Edirne Bostancıbaşı tarafından matlûb olmağla tahkik oluncaya değin meblağ-ı mezbûrun dahi bir paresi tevzî' ve tahsil olunmayub şimdilik tevfiik ve tahsil ve kuvvet olunduktan sonra ne vechile irâde-i şâhânem zuhur ider ise muktezasıyla 'amel ve hareket olunmak bâbında

Fî evâsıt-ı Z (Zi'l-hicce) sene 1207

S.23 / B. 29 :

İş bu emr-i 'ali mübaşiri yediyle lede'l- vurûd Bozoklu nahiyesi ahalileri mübaşir merkûmun kuraya gelmeyüb â'yânları merkûmânın ser- hitamına kayd aslı olmayarak bir ahalide mütesellim tezkireleri mevcûd iken beyân olunduğu ve sefir için diyerek bir küt'a dokuz bin virilerek beş bin gurûş tayine ve atama ücretlerinden başka bâlasına dahi â'yâniye id'asıyla on bir bin gurûş kazâ-i mezbûr tevzî' defterine 'alasına tecmilleri olup perakende ve perişan olacakları mevcûde olanların ahali-i mezbûr 'arzları derkar ve rivâyet şakilerle â'yânların beraber olduğundan ve â'yâniye olundukları beyanıla bir türlü defterleri isbât-ı hesâb itmeyecekleri ve eğer ahzına ibtida ise ketm hal zımına cümlesi Âsitaneye gelecekleri merkûman İbrahim gayri tarz olmayacak kazânın umûr ve bedâhet memleket olacağını Sivas Kadısının vârid olan bir küt'a i'lâm ve Sivas mütesellimi Receb'in ve mübaşirin 'arzına ahaliye bir küt'a mahzarlarına tahrîrve inhâ ve salifü'z-zikr Bozoklu kazâsı ahalsinin eştek zımında ma'lûm gelenlerinin gitmediğini mübeyyen rabtına defter irsâl ve sâdir olan emr-i şerifimin tehir tarafından cevabı matlûb olan salyane defteri vârid olmaksızın Sivas tarafından bu vechile vurûd iden tahrirata mugayir râ'ide mugayir resm ihtiyat olmağla bu madde için yalnız Tokad tarafından gelecek tahrîrat ve ahza i'tibar husûsuna zahir

ücret olunmayacağı ve hakikat hala gereği gibi tahsîl-i vukûf ve i'lâm olunduktan sonra te'dib ücretinde vazife te'addi olmayacağı beyanıyla Tokad tarafından gönderilecek i'lâm ve defterlerin sarf ve kendüye dâ'ir bundan bâ'id zahir-i matlûb olanları halaten tekrar tahrîr ve inhâ itmeleri için mütesellim-i mûmâ-ileyhe hitâben sa'âdetlu kethüda bey tarafından şimdi tahriratın cevabı olmak üzere tekrar tahrîrolunub Sivas Valisinin Kapu Kethüdası teslim ve irsâl olunduktan sonra nesne almamak için tahrirât-ı lazımın ve ol-vechile mektub yazıldığı sâdırolan emrin kaydı bâlâsına şerh virilmesini bi'l-fi'l Baş Defterdar da'âdetlu kapıcı İbrahim ahzı ve tâzir olmaklakethüda bey tarafından mektub yazılmayacağı vechi meşrûh üzere mazmûn-u bâ-fermân-ı 'ali şerh virildi

Fî 22 RA (Rebi'ü'l-evvel) sene 1208

Tokad Kazâsı Na'ibi'ne hüküm ki

Memâlik-i mahmiye'l-mülkü şahânemde sakin fûkara ve sükkânın mezâlim ve te'âdiyatdan vâreste ve mesmûn olmaları irâde-i kıt'asına mebni beher kazâda vâki' olacak mesârifin tevzi'atı senede iki def'aya tahsîs ya'ni Rûz-ı Hızırda Rûz-ı Kasıma ve Rûz-ı Kasımdan Rûz-ı Hızıra gelince altı ayda bir def'a defterleri ism ve mahalleri tasrih olunacak tertîb mezbûru't-tevzi' sûret defterleriyle Der-'aliyyeme tesyîr olunması ve aralıktan başka defter tertîb ve tevzi' olunmaması husûsu bundan akdem memalik-i mahrûsamda ahkâm-ı celilem neşriyle tenbîh ve te'kid kılındığına binâ'en müceb emri 'aliyyem üzere 'amel ve hareketimle cümleye lazım-ı dikkat iken Tokad kazâsı muzafatından Tutaklu nahiyesinde â'yânlık id'âsında olan Ağacık İbrahim bir mehti oğlu dimekle 'arif kimesne birbirleriyle â'yânlık mu'ârezesinin ve bezl-i erteş ile her üç ayda bir esâmi kâh Tokad ve kâh Sivas tarafından nahiyeye-i mezbûre â'yân olup sarf eyledikleri meblağın on katını fûkaraya tevzi' ve cebren tahsil ve vilayete dahi 'amel ile tahrir ittirdiklerinden nahiyeye-i mezbûr re'ayası perişan ve geçen sene merkûm Ağacık nahiyeye-i mezbûre Tokad tarafından vârid olan dokuz kise akçe üzerine dokuz kise daha zam ve tahsil ve dikkatle baliğ ve bu def'a dâhi merkûman birbirleriyle yekda olarak kendü nefisleriçün yigirmi iki kise dahi nahiyeye-i mezbûre tevzi' ve Tokad tarafına virilecektir diyerek cebren fûkaradan tahsil eylediklerinden natık idub Sivas'a vurûd ve hamillerini veçhile ifâde eylediklerini bu def'a Sivas kadısından Der-'aliyyeme vârid olan i'lâm ve mütesellimden tahrirat ve Sivas ahalisinin mahzarlarında tahrîr ve nahiyeye-i mezbûre re'âyasının arzuhallerini işittirmeleriyle Sadr-ı â'zamım Çukadarlarından ta'yin olunan mübaşir ma'refetiyle tahkîkemle ve tevzi' defteri Der-âliyyeme celb

olunmak fermânım olmağın imdi merkûmanın keyfiyet hallerinin tashih ve tahkîke irâde-i merâmım ifâde-i şâhâneme ta'alluk eylediği ve memleketin mesârifat-ı sahihe defterinin seri'en Der-âliyyeme irsâli matlûbdur yaranem olduğu ve matlûb olan defterden sûret-i ahire tebdil husûsuna ber-vechile rızâ-i hümâyûnum olmadığı ma'lûmun oldukda ber-minvâl-ı muharrer merkûmanın bu güne hareketi muvafik nefis üzeremidir mübaşir mûmâ-ileyh mârefetiyle serd ve 'alenen gereği gibi taharri ve tahkik-i berle gadr ve himâyeden 'ârî ve hilafdan beri olarak keyfiyetleri Der-'aliyyeme tahrîr ve i'lâma mübaderet ve memleket mesârifinin mikdarı ve mahal sarfları ve tarihleri izâh ve beyan olunarak müfredat defterlerini dâhi tertîb ve tahrîrve seri'en memhûren Der-'aliyyeme tesbit-i sur'at bu bâbda hatır ve gönüle ri'ayet veyâhud akçeye tam'en vâkı'ede hilâfını kaleme almakdan ve taharri tahkîkde kusur ve rehâvetden ve tenbihatı şâhânemden mugayir-i ve zulm ve hareketden bigâyet tehâşi ve mücânebet olunmak bâbında

Fî evâhir-i Z (Zi'l-hicce) sene 1207

S.24 / B. 30 :

Bergos Kazâsı Nâ'ib'i Es-seyyid Abdulrahman zîde 'ilmuhu ve kazâ-i mezbûr â'yânı zîde kadruhuya hüküm ki

Memâlik-i mahrûsemde kâ'in kazâların tevzî'atı beher senede iki def'aya tahsis kılınmak ve ne mahale ve ne mikdar verildiği bilinmek ve mesârif-i mücmel defter-i tevzî'e idhâl olunmak ve sûret-i defâtir sicilatdan ihraç ve Der-sa'âdetime irsâl olunmak husûsu bundan akdem neşr-i evâmîr ile cümleye tenbîh ve te'kid olunmuşdu bu def'a Bergos Kazâsının iki yüz altı senesi Zi'l-hiccesinin on beşinci gününden yedi senesi Şevvalinin üçüncü gününe gelince vâkı'olan mesârif tevzî'atına mübeyyen bir kıt'a mahzâ defter vürûd itmekle imrâr-ı nazar olundukda mesârifat-ı mezkûre yekûn dört bin yüz seksen bir buçuk gurûş on iki pareye bâliğ ancak ve defter-i mezkûre mevâd-ı mühimmat ve mukarredata derc ve tastîr olunmuş olduğundan bigâyet müşevveş olub her ne kadar imrâr-ı nazar dikkat olursa her şeyine mümkün olmayub sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin sefahasından ve kâzâ-i mezbûr â'yânından sual ve cevap iktizâ itmekden nâşî â'yân-ı merkum ile su'al ve cevap zımnına Der-'aliyyeme gelmeniz husûsu irâde-i 'aliyyem müte'allik istekli haline iş bu emr-i şerifim isdâr ve irsâl olunmuşdu sen ki mevlânâ ve kâzâ-i mezbûr â'yânı mûmâ-ileyhsin defter-i mezkûr mağşuş olduğundan ve def'î şüphe mümkün olmadığından nekâhe sual ve cevap için

serien Der-‘aliyyeme vurûdunuz matlûb olduğu te’hir ve müstelzim-i vehâmet idu ki ma‘lûmunuz olan emrim vusûlunda derhal hareket ve ‘aciletten Der-‘aliyyeme vusûla mübâderet ve evhâme tabi‘yet-i berle ve betâeten hareketle mazhar ve hakk olunmaktan mübâ‘edet eylemeniz bâbında

Fî evâhir-i Z (Zi’l-hicce) sene 1207

S.24-25 / B. 31 :

Gümülcine Na’ibi’ne hüküm ki

Memâlik-i mahrûsemde vâki‘ kazâların tevzî‘atı bir senede iki def‘aya tahsîs kılınmak ve ne mahale ve ne mikdar virildiği ma‘lûm olmak için tevzî‘ât defterleri sûretleri Der-sa‘âdetime irsâl olunmak husûsunu bundan akdem neşr-i evâmîr-i şerîfemle cümleye tenbîh olunduğuna binâ‘en bu def‘a Gümülcine kazâsının mesârif defterlerinin mahzâ olarak sûretleri sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin i‘lâmına metviyyen Der-‘aliyyeme vârid olduğuna ibtinâen husûs-u mezbûr Rum İlicanibinden mütevârid mesârif defâtiri tenkihine me’mur süvari mukabelecisi Mîr Mustafa zîde mecduhûye lede’l-havâle mir mûmâ-ileyh defter-i mezkûre dikkatle imrâr-ı nazar eyledikte Gümülcine Kazâsının iki yüz altı senesi Zi’l-ka‘desi guresinden yedi senesi Zi’l-ka‘desinin yedinci gününe gelince min-haysi’l-mecmû‘ vâki‘ olan tevzî‘atları yekûnu yalnız yüz yetmiş bin dört yüz gurûşa bâliğ olup meblâğ-ı mezbûrden kâzâ-i mezbûr â‘yânı Mestan zîde kadrûhu yed ve ma‘refet ve ma‘refet-i şer ‘ ve cümle ma‘refetiyle Der-‘aliyyemde ve Edirne Bostancıbaşısı tarafından tevârüd iden mübâşiran ve ol-tarafdan murûr iden Halil Paşa ve El-hac Abdi Paşa ve bir mikdar kisvet mesârifî cem‘an on altı bin bu kadar gurûşa baliğ olduğunu ve mesârif-i mezkûre sâ’ir kazâlarda kıyasen her i‘tidâlden idukine ve küsur yüz elli dört bin dört yüz gurûş dağlı eşkıyası üzerine me’mur Vezir Ahmed Paşa ve Zantalı El-hac Hasan Paşa ve me’mûrin sâ’ire mesârifinden ‘ibaret olduğunu ve iki yüz doksan nefer Sekbanın beherine şehriye yedişer gurûşdan icâb eden altı aylık ulufeleri olan on iki bin yüz seksen ve katık baha olarak beş bin iki yüz elli gurûşdan ve beher neferden yevmi ikişer buçuk parden nân baha olarak üç bin altıyüz altmış iki buçuk gurûş ve beş neferlik bölük başılara şehriye yigirmi beşer gurûşdan müddet-i mezkûreden altıyüz gurûş ki cem‘an yigirmi bir bin iki yüz doksan iki buçuk gurûş müşârûn-ileyh Hasan Paşa â‘yân mûmâ-ileyha ma‘iyetine celb ile lede’l-mutâlebe mûmâ-ileyh dahi sarraf Musa nâm yahudiden bi’l-istidâne tedarik ve vezir müşârûn-ileyhe tamamen teslim itmiş idukene ve meblağ-ı mezbûr

defter-i tevzî' idhâl olmamağla mezbûr ehl-i kazâyâ tevzî' olunmadığı sûretde â'yân mûmâ-ileyhin meblağ-ı mezbûr-u idâre ber-vechile iktidarına olmadığı vârid olan tahriratdan ve bi-ta'rizin ba'sen erbâb-ı vukûfun ihbarlarından ma'lûm olduğunu mîr mûmâ-ileyh bâ-takrir ifâde itmekle dâhi-i defter olmayub sekban masrafı ahire ber-vechile sirâyet etmemek şartıyla iki senede tevzî' ve ol-vechile fûkaradan suhûletle bilâ-hür tahsil olunmasına ve fî-mâ-ba'd iktizâ edecek mesârefat husûsuna kemâl-ı dikkat-ı berle ziyâde noksan olmasına irâde-i 'aliyyem ta'alluk itmekle tenbihen ve tehdiden iş bu emr-i şerifim isdâr ve irsâl olunmuşdur imdi tevzî'at defatirinin Der'aliyyeme celbi mesârifatın taklîli ile ehl-i vilayetin refahiyetleri irâdesine mebni idu ki ve fî-mâ-ba'd vârid olacak mesârif defterine dikkat ve mesârifatın ziyâdesiyle noksan olmasına gayret olunmak matlûb ve dahil-i defter olmayan sekban masrafı ber-minvâl-ı muharrer sa'ire sirayet etmemek üzere iki senede fûkaradan ber-vechi suhûlet tevzî' ve tahsil olunmak mültezim olduğu ve mûmâ-ileyh Mestan emsâli beyninde sadakte ve ittifakla meşhur olmakdan nâşî fî-mâ-ba'd gelecek defter bu def'a gönderilen defter gibi olur ise kendüden mamûlin hilafı olmağla te'dib olacağı mukarrer idu ki mukaddema nizâmı hâvî sâdirolan emr-i şerifimde harç-ı defter ve imzâ ve â'yâniye nâmı ve nâm aher ile defter-i tevzî' bir akçe idhâl olunmaması eğerçi mûnderiç olub lakin ziyâde zam ve tahsil olunmak için bundan sonra mesârifat-ı sahiheden gurûş başına hakimü's-şer'e birer pare virilmesine ve umûr-u memleket te'hire kalmamak için â'yân olan kimesneye dahi umûr-u memlekete ber-vechi sadakte rüyet eylemek üzere altı ayda kendüyü ne mikdar meblağ ile idâre idebülür ise beynlerinde be'de't-tanzim tahsil olunmaksızın mikdarı beyânıyla keyfiyet Der-'aliyyeme inhâ be ba'dehu ne miktara (s.25) ruhsat verilir ise ruhsatı hâvî emr-i şerifim isdâr olunmasına 'ale'l-'umûm irâde-i 'aliyyem ta'alluk eylediği ve mevâd-ı mahsûsa için aralıktan başka tevzî' ve 'ale'l-hesab akçe tahsil olmamak ve defter-i tevzî' başka dürlü virilen yaftalar ve pusulalar başka dürlü olmamak ve mahkmeden verilen sâhih yafta ve pusula sonradan tebdil olunmamak ve bir karye mahmî olub men' olan karye ma'zûr olmamak ve mahalinde tevzî' defterleri başka olup Devlet-i 'aliyyeme başka gönderilmemek mültezim-i şâhânem idu ki ve iş bu tenbihât-ı şâhânemin hilâf-ı hareket olunmak lazım gelür ise kaziyyede derce müdâhil olanlara aman ve zaman virilmeyüb hakimın beri hak ve â'yânın cezası tertîb olunacağı ve iş bu defterin vesâ'ir fûkaradan tevârüd iden defâtirin İstanbul'a gelip gitmesinde şimdi ve bundan sonra bir akçe masraf olmadığı ve olmayacağı ve iş bu teklifat mücerred-i himâyet fûkara ve i'mâr-ı memleket zımnında hasbet-en-lillah te'ala

ihbâr olunmuş bir emr-i mesâhet olduğu sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin ma'lûmun oldukda mazmûn emr-i şerifimi mûmâ-ileyh Mestan ve cümleye i'lân ve iş'âre mazmûn-u munifim üzere 'amel ve hareket ve taraf-ı vazî olsun hüsrevânem için divân-ı hayriyeleri isticlâbına dikkat ve fi-mâ-ba'd irsâl olunacak defterde akçenin hem rakamisi hem terkibisi yazılıb mahkûk ve meşkûk olmamasına ve'l-hâsıl ve irâde-i şâhânemin mûceb ve mûktezâsıyla hareket olunmasına sarf-ı mekinet ve zinhar zinhar muhalefet-i halata erât-ı uhsat ve tazarrudan tavattu ve mücânebet eylemek bâbında

Fî evâhir-i Z (Zi'l-hicce) sene 1207

S. 25-26 / B. 32 :

Filibe Kadısı mevlânâ Es-seyyid İsmail zîde fezâ'ileye hüküm ki

Memâlik-i mahrûsemde vâki' kazâların mesârifat-ı sahihe defterleri manzûr olmak için Der-'aliyyeme irsâl olunması husûsu bundan akdem neşr-i evâmir-i celilemle cümleye tenbih ve te'kîd olduğuna binâ'en Filibe Kazâsının sâlibü'l-vücut nazırı ma'refetiyle vâki' olan mesârifatdan sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin tarafınızdan mahzâ sûret-i defteri bu def'a Der-sa'âdetime vârid olduğuna binâ'en husûs-u mezbûr Rum İlicanibinden tevârüd idecek defâtir tenkihine me'mur süvari mukabelecisi mîr Mustafa zîde mecduhûya lede'l-havâle mîr mûmâ-ileyh defter-i mezkûre imrâr-ı nazar dikkat eylediği bin ikiyüz yedi senesi Rûz-ı Kasımından Rûz-ı Hızırına gelince emr-i 'alî ve buyruldu-u 'alî matlûb olan asâkir ve zehâyir ve mekâri vâridat-ı sâ'ire mesârifî ve sene-i mezbûr Rûz-ı Hızırından bir sene-i kâmile idare olunmak üzere menzil mesârifî ve mesârif-i sâ'ire gayrı-ez maktu'at iki yüz otuz bir bin yüz seksen yedi buçuk gurûşa bâliğ iduken ve meblâğ-ı mezbûrun otuz yedi bin yüz seksen gurusu dağlı eşkıyası üzerine me'mur Silistre Valisi ve Çirmen Sancağı mutasarrıfı vezirim Hasan Paşa iclâle ma'iyetinde olan asker ta'yinatı ve da'ire-i müşârûn-ileyhe mesârifî ve yigirmi üçer bin üç yüz ikigurûş eşkıya-i mezbûre için kâzâ-i mezbûrden tertîb olunan refer-i 'amm asâkirin ta'yinatları mesârifî ve beş bin yüz elli beş gurûş dahi nazır-ı sâbık yediyle gerek askerinin cephanesi ve zahireleri mesârifî ve fark bin iki yüz gurûşa dahi ma' tahsildariye ve katibiye ve sadakiye menzil mesârifine cem'an yüz altı yedi gurûşa baliğ olduğuna ve kûsur yüz yigirmi dört bin beş yüz seksen buçuk gurûşa kazâ-i mezbûr mürur ve 'ubûr iden Vüzerâ-i 'azâm ve Mîr-mirân-ı kirâm vesâ'ir etbakat mesârifî ve hizmet-i mübaşiriye ve mesârifât-ı mu'tâdeti sâ'ireden ibaret olduğuna ve eşkıya-ı mezkûre üzerine sarf olunan mezkûr ol-mikdar meblağdan mâ'ada kazâ-i

mezbûr muhafazasına mahsûs olan on altı nefer bölük başlar ile ma'iyetlerinde olan yedi yüz yigirmi iki nefer sekbanlar mesârifi olarak on beş bin yedi yüz otuz sekiz buçuk gurûş sarf olunmuş olduğunu ve kazâ-i mezbûr kuraların muhafazaya kadir-i beyân olduklarından eşkıya-ı mezbûrun küllisi talan eyledikleri altı 'aded kır damı eşyalarını gadr ve garat eyledikleri altmış dokuz 'aded kuralar ahalilerinin hali perişanlarına terhîmen taraf-ı memleketden i'ane olmak üzere cem'an otuz altı bin üçyüz bir gurûş dahi başkaca tevzî' olunmuş olduğu defter-i mezkûrden müstebân idukene ve kazâ-i mezbûr eşkıya-ı merkûme zımnında vâki' olan mesârifleri yüz iki bin beş yüz elli sekiz buçuk gurûşa bâliğ olduğundan mâ'ada menzil mesârifleri dâhi dercen i'tidâlde olmadığını ve defter-i mezkûrde mestur meblağın tevzî'atı kazâ-i mezbûrde el-yevm mevcûd olan hâne ve sehimine gerek tevzî' ve taksim olunmuş olup ancak ne mikdar hâne ve sehâmi olduğu ve beher sehime ne mikdar meblağ isâbet eylediği tasrih olmamağla bundan böyle lazım olacak tevzî'at defterine sehimi mezkûrenin mikdarı ve beher sehime ne mikdar meblağ isâbet eylediği beyân ve vilayet-i aher olan fûkara ve ra'iyeti himaye ve siyânet için bundan böyle isabet edecek mesârifleri husûsunda kemâl-ı dikkat olmasını tenbîh ve te'kid olunmak lazımen 'ala izn idukene mir mûmâ-ileyh bâ-takrir inhâ itmekle vech-i meşrûh üzere 'amel olunmak fermânım olduğuna ibtinâhen ve tahriren iş bu emr-i şerifim isdâr ve irsâl olunmuştur imdi tevzî'at defterinin Der-'aliyyeme celbi fûkara masrafının taklîl ile ehli vilayetin refahiyetleri irâdesine mebni idu ki ve fi-mâ-ba'd vârid olacak mesârif defterine dikkat ve mesârifatın ziyâdesiyle noksan olmasına gayret olunmağa matlûb ve mültezim olduğu ve mukaddema nizâmı hâvî sâdırolan emr-i şerifimde harc-ı defter ve imzâ ve â'yâniye nâmı ve nâm aher ile defter-i tevzî' bir icmal idhâl olunmaması eğer münderiç olup lakin ziyâde zâm ve tahsil olunmamak için bundan sonra mesârif-i sahihenin gurûş başına hakimü'ş-şer'e bire pare virilmesine ve umûr-u memleket te'hire kalmamak için â'yân olan kimesne dâhi umûr-u memlekete ber-vechi sadakte ru'yet eylemek üzere altı ayda kendüyü (s.26) ne mikdar meblağ ile idâre edebilkir ise beynlerinde ba'de't-tanzîm tahsil olunmaksızın mikdarı beyanıla keyfiyet Der-âliyyeme inhâ ve ba'dehu ne miktara ruhsat virilir ise ruhsatı hâvî emr-i şerifim isdâr olunmasına 'ale'l-'umûm irâde-i 'aliyyem müteallik eylediği ve mevâd-ı mahsusa için aralıktan başka tevzî' ve 'ale'l-hesab akçe tahsil olmamak ve defter-i tevzî' başka dürlü virilen yaftalar ve pusulalar başka dürlü olmamak ve mahkemededen verilen sahih yafta ve pusula sonradan tebdil olmamak ve bir karye mahmî olup men olan karye ma'zur olmamak ve mahalinde tevzî'

defteri başka olup evâmîr-i ‘aliyyeme başka gönderilmemek mültezim-i şâhânem idu ki ve iş bu tenbihât-ı şâhânemin hilâf-ı hareket olunmak lazım gelir ise kazıyyede derede müdahil olanlara aman ve zaman virilmeyub hakimin beri hak ve â‘yânın cezası tertîb olunacağı ve iş bu defterin vesâ’ir kazâlardan tevârüd iden defâtirin İstanbul’a gitmesinde şimdi ve bundan sonra bir akçe masraf olmadığı ve olmayacağı ve iş bu teklifatın mücerred himâyet fükara ve i‘mâr-ı memleket zımnında hasbet-en-lillah ihbâr olunmuş bir emr-i mesâhet olduğu sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin ma‘lûmun oldukda mazmûn emr-i şerifimi cümleye i‘lân ve iş‘are ve mazmûn-u munifim üzere ‘amel ve hareket ve taraf-ı vâzih olsun hüsrevânem için divân-ı hayriyeleri isticlabına dikkat ve fî-mâ-ba’d irsâl olunacak defterde akçenin hem rakamisi ve hem terkibisi yazılıb mahkûk ve meşkûk olmamasına ve’l-hâsıl tenbîh ve irâde-i şâhânemin mûceb ve muktezasıyla dikkat olunmasına sarf-ı mekinet ve zinhar ve zinhar muhâlif-i halâte ruhsat ve takiriden tavattun ve mücânebet eylemek bâbında

Fî evâhir-i Z (Zi’l-hicce) sene 207

S. 26-27 / B. 33 :

Çirmen Kazâsı ve Âyân ve Hüseyin Mustafa Paşa Nâ’ibi’ne ve husûs-u atıye mübaşir ta‘yin olunan (Boş) zîde kadruhûya hüküm ki

Memâlik-i mahrûsemde vâki‘ kazâların tevzî‘atı beher senede iki def‘aya tahsis kılınmak ve ne mahale ne mikdar verildiği bilinmek ve her i‘tidâlden hariç akçe tenzil ve tenkîh ve istirdâd olunmak irâdesine mebni sûret-i defir Der-sa‘âdetime irsâl olunmak husûsu bundan akdem neşr-i evâmîr ile cümleye tenbîh olunmuşdur bu def‘a Çirmen kazâsının bir kıt‘a mahzâ tevzî‘defteri sen ki Çirmen Kazâsı Nâ’ibi mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin i‘lâmına metviyyen Der-sa‘âdetime vârid olduğuna binâ’en Rum İli kazâlarından mütevârid defir tenkihine me’mur süvari mukabelecisi Mîr Mustafa zîde mecduhû defter-i mezkûr-u dikkatle nazar eyledikte kazâ-i mezbûrun bin iki yüz yedi senesi Saferü’l-hayrın yigirmi üçüncü gününden sene-i kamile Rûz-ı Hızırına gelince mürur ve ‘ubûr iden Vüzerâ-i ‘azam ve umûr-u mühimme ile mütevârid olan mübaşiran ve ayendegan sâ’ire mesârifî ve mesârifat-ı vilayet min- haysi’l-mecmû‘ sekiz bin dört yüz yetmiş gurûş dokuz pareye balığ olup meblağ-ı mezbûr den iki bin gurûş miktarı sâbika Çirmen Sancağı Mutasarrıfı Vezir Ahmed Paşa’nın hazer mesârifat-ı sâ’iresinin ve bin altı yüz seksen gurûş dâhi kâzâ-i mezkûr muhafazasında olan elli nefer sekban ve iki nefer Kirabaşı mahiyeleri ve dört yüz elli gurûş dağlı eşkıyasının

neh ve tecden mürurlarını men' için mahaliyen iktizâ iden mahale vâzi' ve bigayet olunan altmış nefer sekbanın kırk beş günlük i'aneleri ve yedi yüz elli gurûş dahi mezkûrede kazâ-i mezbûr hakimi tarafına harc-ı i'lân ve harc-ı hüccet ve katibiye ve hudamiye ve mahzar ve hakim mûmâ-ileyh ve kethüdasına virilmiş olduğu i'lâm taraf-ı Devlet-i Aliyyeden ve Silistre Valisi ve Edirne Bostancıbaşı tarafından tevârüd iden mübaşiran hizmet-i mübaşiriye ve mesârif me'kulunden 'îbaret olup her i'tidalden ba'id olmadığını ve bundan böyle dahi recmen infaka taklîl mesârif kemâl-ı dikkat ve ihtirâm olmasını ve fî-mâ-ba'd kazâ-i mezbûr ahâlilerinin umûr'u şer'iyelerine dâ'ir iktizâ iden i'lâmat ve hüccet-i şer'ie zımnında hakimü'ş-şer' tarafına virile gelen harc-ı i'lâmat ve harc-ı hüccet kanûn-u kadim üzere virilub umûr olan umûr-u vilâyet için 'umûmen iktizâne iden i'lamatdan bir akçe ve bir habbe mütalebe ve ahz olunmamasını ve defter ve i'lam-ı mezkûrde Dupnice'de vâki' menzilin idâresi kazâ-i mezbûr ahâlileriyle Çirmen ve Hüseyin Mustafa Paşa zımmetleri ve ahâlileri üzerlerine mukayyed olup asl i'tibariyle üç sehemî Çirmen Kazâsına merbut olduğuna vukûtle kadim beher sene ibzâl Rûz-ı Hızır mâl-ı menzil tevzî' oluna geldiğine binâ'en iş bu sene-i mübareke Rûz-ı Hızırın gâiline gelince bir sene-i kâfe ta'alluk itmek üzere kazâhâ-i salise ahâlileri ittifakiyle halil nâm kimesneye otuz yedi bin beş yüz gurûşa menzil-i mezkûr ihâle ve meblâğ-ı mezkûrden kâzâ-i mezbûr ahâlilerinin üç sehim hisselerine isâbet eden sekiz bin beş yüz elli gurûş ittifak ve ma'refet-i şer' kazâ-i mezbûreye beher sene tevzî' ve meblâğ-ı mezbûrun tevzî' defteri menzilci-i merhum Halil'in yedine i'tâ olunmuş olduğu ve cebeci Edirneye dokuz sa'at mesâfe ve Akdence (?) Ayaz Hasköy menzili yedi sa'at ve sağ kolda Zağra-i Atik tarafına on sekiz sa'at mesâfeleri olup ve Edirne koluna giden ve burdan sağ kola giden ulaklara bargir ve gice kalanlar erbâb-ı vukûf eğerçi ahyâr idub gerek menzil-i mezkûre otuz yedi bin beş yüz gurûş her i'tidalden (s. 27) zâ'ir görüldüğünü ve bilâ ol-kimesnelere bargir virilmemek şartıyla bir mikdarının hatta tenzili lazım geldiğine beyân-ı berle her bir kazânın tenzilinden iktizâ idecek hasılatın menzilci-i mezbûr yedinin rüyeti mahal me'mune hafaza ve bundan böyle iktizâ eden mesârif-i sahihelerine sarf olunması bâbında sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin size hitâben emr-i şerifim sudûrunu mîr-mûmâ-ileyh bâ-takrir ifâde itmekle mesârif menzildir deyu tahrîroluna otuz yedi bin beş yüz gurûşdan on iki bin beş yüz gurusunun tenziline irâde-i 'aliyyem müte'allik olmağla tenzîl olunan meblâğ-ı mezbûr mübaşir ma'refeti ve ma'refet-i şer' menzilci-i mezkûrden tahsil ve atıye mesârif-i sahiheye sarf için kezâlik mübaşir ma'refeti ve

ma‘refet-i şer‘ ve cümle ma‘refetî mahal me‘mune vâzi‘ ve hafaza ve mesârif-i atiyeye bigâyet dikkat-i berle itikayerden ‘ârî olarak tanzim olunmak fermânım olmağın tenbihen ve tehdiden iş bu emr-i şerifim isdâr ve mübaşir mûmâ-ileyhe ta‘biyet ve irsâl fûkara mesârifinin tenkihi ve her i‘tidalden haric olan akçenin tenzil ve ezdâdı idâresine mebni idu ki ve mesârif-i menzilden tenzil olunan on iki bin beş yüz gurûşun menzilci-i mezbûrden ve mesârif-i atiyeye sarf için kâzâhâ-i merkûmenin hisselerine isabet eden ma‘refet-i şer‘ ve mübaşir mûmâ-ileyh ma‘refeti ve cümle ma‘refetiyle mahal me‘mune vazî‘ ve hafaza ittirmek matlûb olduğu ve mübaşiriye ahzına rızâ-i hümâyûnum olmadığı ve bundan akdem nizâme hâvî sâdırolan emr-i şerifimde harc-ı imzâ defter ve â‘yâniye nâm ve nâm aher ile defter-i tevzî‘e bir akçe idhâl olunmamak derc ve tenbîh olunmuş ise defter-i tevzî‘ ve tahsil olmamak için fi-mâ-ba‘d mesârif-i sahiheden gurûş başına hakimü’ş-şer‘e birer pare virilmesine ve umûr-u memleket te‘hire kalmamak için â‘yân olan kimesneye dâhi umûr-u vilâyet ber-vechi sadakte ru‘yet eylemek üzere altı ayda ne mikdar meblağ ile kendüyü idâre idebili ise cümle ma‘refet ba‘de’t-tanzîm tahsil olunmaksızın mikdârı beyanıla keyfiyet bu tarafa tahrîrolunup ba‘dehu ne miktara ruhsat verilmiş ise tevzî‘e idhâl olunmak için emr-i şerifim isdâr olunmasına ‘ale’l-‘umûm irâde-i ‘aliyyem ta‘alluk eylediği ve aralıkda mevâd-ı mahsusa için tevzî‘ defteri yapılmamak ve ‘ale’l-hesab akçe tevzî‘ olunmamak ve defter-i tevzî‘ başka dürlü virilen yaftalar başka dürlü olmamak ve mahkemeden verilen sahih yaftalar sonradan tebdil olmamak ve bir karye mahmî olup misli olan karye ma‘sur olmamak ve mahalinde tevzî‘ defteri başka olup Der-‘aliyyeme başkası gönderilmemek mültezim-i şâhânem idu ki ve iş bu tenbihatın hilâf-ı hareket olunmak lazım gelir ise kaziyyede derce müdahil olanlara aman ve zaman virilmeyüb hakimın beri hak ve â‘yânın cezası tertîb olunacağı ve iş bu defterin vesâ’ir fûkaradan tevârüd iden defâtirin İstanbul’a gelip gitmesinde bu def‘a ve bundan sonra bir akçe masraf olmadığı ve olmayacağı ve iş bu teklifat-ı mücerred fûkaratın himayet ve i‘mâr-ı memalik zımnında hasbet-en-lillah ihtibâr olunmuş bir emr mesâhet olduğu ma‘lûmunuz oldukda ber-minvâl-ı muharrer menzil mesârifinden tenzil olunan meblağ-ı mezbûrun menzilci-i merkumdan tamamentahsîl ve mahal me‘mune vâzi‘ ve hafaza itdirilmesine ihrâr ve dikkat ve mesârif-i atiyenin bigayet taklîl fûkaranın istirahatlerine ve divân-ı Hayriyelerinin istihlabına mübâderet ve hilaf-ı emr ve rıza halden alaka itmekden ve ittirmekden mücânebet ve sen ki mübaşir mûmâ-ileyhsin bâlâda muharrer olan on iki bin beş yüz gurûşun menzilci-i merkumdan tahsiline ve meblağ-ı mezkûrden kâzâhâ-i mezbûriyenin

hisselerine düşen meblağın ma‘refetinin ve ma‘refet-i şer‘ ve cümle ma‘refetiyle mahalât-ı me‘mune vâzî‘ ve hafaza olunmasına izâle ve gayret ve müceb emr-i şerifimle ‘amel ve hareket ve ihlâli vâzî‘ ve halat vukû‘unu tahzîr ile mestur u muvâhîde ve ufûviyet olmakdan mübâ‘edet eylemek bâbında

Fî evâhir-i Z (Zi’l-hicce) sene 207

S. 28 / B. 34 :

Sah

İş bu emr-i ‘âlî tatar yediyle lede’l vusul müvâcehesiyle mesârifat-ı atıye defteri irsâliyle fûkaranın himayetleri ve siyânetlerine dikkat olunacağı husûsuna mukayyed kazâ-i mezbûre kadısından vârid olan i‘lâmının mefhumu bâ-fermân-ı ‘alî şerh virildi

Fî 5 M (Muharrem) Sene 8

İş bu emr-i ‘âlî lede’-l vusûl ve’l-kırân devâm-ı ömr ve Devlet-i Padişahiyeye müvâzenet eylediklerini mübeyyen kazâ Nâ’ibi’nin vârid olan i‘lâmının mefhumuna bâ-fermân-ı ‘âlî şerh virildi

Fî 16 M (Muharrem) Sene 8

Vize Kazâsı Nâ’ibi’ne hüküm ki

Memâlik-i mahrûsemde vâki‘ kazâların mesârifat defterleri manzûr olmak ve her i‘tidalden haric olan akçe tenzil ve tenkih olunmak iradesine mebni sûret-i defâtir Dersa‘âdetime tesyîr kılınmak husûsu bundan akdem neşr-i evâmîr ile cümleye tenbîh olunmuşdu bu def’a Vize Kazâsının bir kıt’a mahzâ tevzî‘ defteri sûreti vârid olduğuna binâ’en husûs-u mezbûr Rum İli kazâlarından mütevârid defâtir tenkihine me’mur süvari mukabelecisi Mir Mustafa zîde mecduhûye lede’l-havâle mîr mûmâ-ileyh defter-i mezkûre imrâr-ı nazar dikkat eyledikde Vize kazâsının bin iki yüz yedi senesi Muharreminden Zi’l-hicce guresine gelince on bir mâh-ı müddetden vâki‘ olan kâfi mesârifatdan iki bin üç yüz yetmiş beş buçuk gurûş baliğ ve güzeşte nâmıyla dahi dört yüz yetmiş beş buçuk gurûş ki cem’an iki bin sekiz yüz kırk buçuk gurûşa iblâğ olunmuş olduğunu ve mesârif-i kasviyeden altı yüz kırk bir buçuk gurûş Edirne Bostancıbaşı tarafına tevârüd iden mübaşiran hizmetleri olub mâ’ada evâmîr-i ‘aliyyem tarafından mütevârid olan mübaşiran ve Vali sarfiyesi ve vilâyetin umûr-u sâ’iresine masraf olmuş idukene ve mahîyyeden gayri hat ve tenzil kabul edecek madde

olmadığından ve sarf olunan meblağ Asitâneye zâhir-i beyân olunmamış olduğuna binâ'en mesâriflerin mahiyyeye taksim-i berle hesab olunmasına yüz yetmiş beş gurûş mahiyye iktizâ itmekle dörtyüz yetmiş beş gurûş mahiyye deyu idhâl-i defter olunmuş olmağla üç yüz gurûş zahir görüldüğünden defter-i mezkûrde tevzî'atın sehemî birer hâneye mebder ve ihraç olmadığından bundan böyle tevârüd idecek defterde tevzî'at üzere ise ve her ne mikdar isâbet ider ise 'alâ-vechî-hâl izâh-ı tahrîr olunmasına her husûs tenbih olunması lazımeden idukene mîr-mûmâ-ileyh bâ-takrir izâh itmekle veya irâde beyan olunmağın üzere ru'yet olan üç yüz gurûşun tenzil olunana kasviye mûceb-i kesret üzere mübâşiran irsâline mu'abedet eylemesiçün Edirne Bostancıbaşısına başka evâmîr-i mûnife tenbîh olunmağla efhemen ve tehdiden tesyîr emr-i şerîfîm isdâr ve irsâl olunmuşdur imdi tevzî'ât defâtirinin Der-'aliyyeme celbi fûkara mesârifatının tenkhi ve her i'tidalden haric tahsil olunan meblağın tenzîli irâdesine mebni idu ki ve mahiyye nâmıyla idhâl olup tenzil olunan üç yüz gurûşun bu def'a ve bundan sonra tevzî' ve tahsîline rızâ-i 'aliyyem olmadığı ve bundan akdem nizâma hâvî sâdırolan emr-i şerîfîmde harc-ı defter ve â'yâniye nâmı ve nâm aher ile defter-i tevzî'e bir akçe idhâl olunmaması derç ve tenbih olunmuş ise deftere ziyâde tevzî' ve tahsil olunmamak için fî-mâ-ba'd mesârif-i sâhiheden gurûş başına hakimü'ş-şer'e birer pare virilmesine ve umûr-u memleketi te'hire kalmamak için â'yân olan kimesneye dahi umûr-u vilâyet ber-vechî sadakte ru'yet eylemek üzere altı ayda ne kadar meblağ ile kendüyü idâre edebilir ise cümle ma'refetiyle ba'de't-tanzim tahsil olmaksızın taklîl beyanıyla keyfiyet bu tarafa tahrîrolunub ba'dehu ne miktara ruhsat virilir ise tevzî' e idhâl olunmak için emr-i şerîfîm isdâr olunmasına 'ale'l-'umûm irâde-i 'aliyyem ta'alluk eylediği ve aralıkda mevâd-ı mahsusa için tevzî'defteri yapılmamak ve 'ale'l-hesab akçe tevzî' olunmamak ve defter-i tevzî'e başka dürlü virilen yaftalar başka dürlü olmamak ve mahkemedan virilen sahih yaftalar sonradan tebdî olunmamak ve bir karye mahmî olup misli olan karye ma'zûr olmamak ve mahalinde tevzî' defteri başka olup Der-'aliyyeme başkası gönderilmemek mültezim-i şâhânem idu ki ve iş bu tenbihâtın hilâf-ı hareket olunmak lazım gelir ise kaziyede müdahil olanlara aman ve zaman virilmeyüb hakimîn beri hak ve â'yânın cezası tertîb olunacağı ve iş bu defterin vesâ'ir fûkaradan tevârüd iden defâtirin İstanbul'a gelüb gitmesinde bu def'a ve bundan sonra bir akçe masraf olmadığı ve olmayacağı ve iş bu teklifât-ı mücerred teklifatın himâyet ve î'mâr-ı memalik zımında hasbet-en-lillah ihtibâr olunmuş bir emr-i mesâhet olunduğu sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin ma'lûmun oldukda ber-mivâl-ı muharrer tenzîl olunan

meblâğ-ı mezkûre tahsîl olunmuş ise icâb edenlerden tahsîl ve istirdâdına ve tahsîl olunmuş ise bu def'a ve bundan sonra tahsil olunmamasına ihtimâm dikkat-ı rüyete mesârifin taklîli ve fûkaranın refahiyetlerine isticlâb divân-ı hayriyeye mübâderet ve hilâf-ı hareket itmekden ve ittirmekden mücânebet eylemeniz bâbında

Fî evâhir-i Z (Zi'l-hicce) Sene 207

S. 29 / B. 35 :

Samako Kazâsı Na'ibi'ne ve Samako Nazırı vesâ'ir İş Erlerine hüküm ki

Memâlik-i mahrûsemde vâki' kazâların mesârifat defterleri manzûr olmak ve her i'tidâlden hariç olan akçe tenzil ve tenkih olunmak irâdesine mebni sûret-i defter Der'aliyyeme tesyîr kılınmak husûsu bundan akdem neşr-i evâmir-i 'aliyyemle cümleye tenbih olunmuşdu bu def'a Samako Kazâsının bir kıt'a tevzî' defteri sûreti vârid olduğuna binâ'en husûs-u mezbûr Rum İli kazâlarından mütevârid defâtir tenkihine me'mur süvari mukabelecisi Mîr Mustafa zîde mecduhûya lede'l-havâle mîr mûmâ-ileyh defter-i mezkûre imrâr-ı nazar dikkat eylediğinden bin ikiyüz altı senesi evâsıt-ı Şa'banından yedi senesi Şevvalinin on beşinci gününe gelince on dört aylık mesârifleri ma'refet-i şer' ve cümle ahali ve Samako Nazırı ma'refetiyle rüyete hesap olundukta sefer-i hümâyûn vukû'u dağlı eşkıyası zuhuru hesabiyle kazâ-i mezbûr bâ-zahiren hesâret olduğundan sene-i sâbıke mesârifinden kâbil-i tevzî' olmayub tevfiik olunan on bir bin dört yüz elli iki gurûş ve menzil mesârifatı ve mürur ve 'ubûr iden Vüzerâ-i Azâm ve Mir-mirân-ı Kirâm ve zabitan vesâ'ire ve hizmet-i mübaşiran ve mesârifat-ı vilâyet otuz altı bin yediyüz kırk sekiz gurûş ki cem'ân ma'vende-i mesârif sene-i sâbıke kırk sekiz bin ikiyüz gurûşa bâliğ olup iş bu sene-i mübâreke dâhi eşya-ı merkûme yine kazâ-i mezbûr menzili ile boz kuraların nehb ve garet eylediklerinden meblâğ-ı mezbûr-u def'âten tevzî' kâbil olmayub derûn defterde mestûr veresemi kimesnelerden ona on buçuk hesabıyla istirâne olunan cem'ân on bin dokuz yüz yetmiş iki buçuk gurûş defter-i atîyeye tevfiik bin kûsûr otuz yedi bin iki yüz yigirmi bir buçuk gurûşdan gayri ez maktu'ât otuz beş bin yediyüz seksen yedi buçuk gurûş kazâ-i mezbûrun aylık mevcûd olan elli bir ve yarım rub' hanelerine tevzî' ve taksîm olundukda beher haneye yedişer yüz gurûş isabet etmiş olduğu ve emtalinden olan kazâhâ-i sâ'ireye kıyasen tenkih ve tertîb-i kabul maddeleri olmayub kâfe-i mesârifleri dercen i'tidâlden idu ki ve ba'dehu izn dahi fûkara-i râ'iyete teksir-i mesârifden himayet ve siyânet olunmak ve fî-mâ-ba'd kazâ-i mezbûr ahalilerinin umûr-u isti'âbilerine dâ'ir

ahzî iktizâ iden i'lâmat ve hüccet-i şer'iyeden hakimü'ş-şer' tarafına virile gelen harc-ı i'lâmat ve harc-ı hüccet her ne ise gereken kanûn-u kadim üzere virilüb umûr olmak ve vilâyet için umûmâ iktizâ iden ve'l-hâsıl defter tevzî' idhal olunmak lazım gelen i'lâmatdan bir akçe ve bir habbe mütalebe olunmamak şartıyla senede iki def'a vâki' olan tevzî'atın beher gurûşda birer pare hesabıyla hakimü'ş-şer' olanlara harc-ı imza virilüb ziyâde bir akçe talep ve tahsil olunmamak üzere tenbihata hâvî sen ki mevlânâ ve nazır vesâ'ir mûmâ-ileyhimsiz size hitâben emr-i şerifim i'tâsını mîr mûmâ-ileyhe bir kıt'a takriiriyle eğerçi neh idub lakin derun defterde Mora Valisi Ahmed Paşa masrafı olan üç yüz elli dört gurûş doksan üç akçe tahrîr olunması ism-i mezkûrde ve tarih-i mezkûrde Mora Valisi ol-havalide murûr itdiği ma'lum olan mevâddan olmağla tenbihen ve tehdiden ve ba'd izn gelecek defterleri hilafından salim olarak sahiheye tahrîre dikkat etmenizi tenbihen iş bu emr-i şerif isdâr ve irsâl olunmuşdur imdi bundan akdem nizâmı hâvî sâdırolan emr-i şerifimde harc-ı imzâ ve defter ve â'yâniye nâmı ve nâm aher ile defter-i tevzî' bir akçe idhâl olunmaması derç ve tenbîh olunmuş ise dahi ziyâde tevzî' ve tahsil olunmak için fî-mâ-ba'd mesârif-i sahihenin gurûş başına hakimü'ş-şer' birer pare virilmesine ve umûr-u memleket te'hire kalmamak için â'yân olan kimesneye dahi umûr-u vilâyet ber-vechi sadakte rüyet eylemek üzere altı ayda ne mikdar meblağ ile kendüyü idare edebilir ise cümle ma'refetiyle ba'de't-tanzîm tahsil olunmaksızın mikdarı beyanıla keyfiyet bu tarafa tahrîrolunub ba'dehu ne miktara ruhdât virilür ise tevzî' idhâl olunmak için emr-i şerifim isdâr olunmasına 'ale'l-'umûm irâde-i 'aliyyem ta'alluk eylediği ve iş bu defterin vesâ'ir kazâlardan tevârüd idendeferin İstanbul'a gelip gitmesine bu def'a ve bundan sonra bir akçe masraf olmadığı ve tahrîr-i defterde 'adem-i dikkat şâyesi munfehim idu ki ve ba'd izn gönderilecek defterde bu misillü meçhul madde tahrîrinden mübâ'deret olunmak ve aralıktan mevâd-ı mahsusa için tevzî' defteri yapılmamak ve 'ale'l-hesâb akçe tevzî' olunmamak ve defter-i tevzî' başka virilen yaftalar başka dürlü olmamak ve mahkemeden virilen sahih yaftalar sonradan tebdîl olunmamak ve bir karye mahmî olup misli olan karye ve mahaline tevzî' defteri başak olup Der-'aliyyeme başkası gönderilmemek mültezim-i şâhânem idu ki ve iş bu tenbihâtın hilâf-ı hareket olunmak lazım gelir ise kazıyyede derce müdahil olanlara aman ve zaman virilmeyüb hakim'in beri hak ve â'yânın cezası tertîb olunacağı ma'lûmunuz oldukta mesârif-i atiyenin bigâyet taklîl fûkaranın istirahatlerini ve divân-ı Hayriyelerinin isticlâbına mübâderet ve

hilâf-ı emr ve rızâ halde ve hareket itmekden ve ittirmekden mücânebet eylemenzi bâbında

Fî evâhir-i Z (Zi'l-hicce) Sene 207

S. 30 / B. 36 :

Tashîh olunduğu vechile mübaşiranı tebdil olunmuşdur

Fî evâsıt-ı M (Muharrem) Sene 8

Yenice-i Karasu Kazâsı Na'ibi'ne hüküm ki

Memâlik-i Mahrûsemde vâkî kazâların tevzî'atı bir senede iki def'aya tahsîs kılınmak ve ne mahale ve ne mikdar virildiği ma'lûm olmak ve her i'tidalden hariç olan akçe tenzil ve tenkih olunmak irâdesine mebni sûret-i defâtir Der-sa'âdetime gönderilmek husûsu bundan akdem neşr-i evâmîr ile cümleye tenbih olunmuşdu Yenice-i Karasu Kazâsının bir kıt'a mesârif defter-i sûreti sen ki mevlânâ-i mûmâ-ilşeyhsin tarafından mahzâ olarak bu def'a tevârüd itmekle husûs-u mezbûr Rum İli kazâlarından mütevarid defter tenkiline me'mur süvari mukabelecisi Mîr Mustafa zîde mecduhûya lede'l-havâle mîr mûmâ-ileyh defter-i mezkûre imrâr-ı nazar dikkat eyledikde bin iki yüz yedi senesi Rûz-ı Kasımından sene-i kâmile Rûz-ı Hızırına gelince kazâ-i mezbûrun kâffe-i mesârifi elli üç bin iki yüz yetmiş sekiz gurûşa bâliği ve meblâğ-ı mezbûrun ekser dağlı eşkıyası üzerine me'mur Silistre Valisi ve Çirmen Sancağı Mutasarrıfı Es-seyyid Hasan Paşa iclâle ma'iyetinde olan asâkir ve kazâ-i mezbûrden merteb nefir-i'amm asker mesârifinden 'ibaret olduğu ve meblağ-ı mezbûrden mâ'ada nuket müşârûn-ileyhin kazâ-i mezbûrde bir gecelik buyutunu mesârif idhâl olunub Rûz-ı Kasım tevzî'ine tevfiik olunmuş idukene ve idhâl-i defter olunan mesârif salifü'l-beyândan kazâ-i mezbûr muhafazası zımnında tedarik eyledikleri mâl bölüklere şayân yüz elli nefer sekbân ulûfe ile sene-i mezbûr Rûz-ı Hızırından bir sene-i kâmil idare olunmak üzere menzil mesârifatından beher mikdarının hat ve tenzîl inzâmına erbaba lakin zikr olunan Sekban ve Bölükbaşılardan mahiyyeleri fûkaraya takdim ve beyân olunmayub hemen altı aylık ulufeleri olarak yedi bin beş yüz kırk altı gurûş vâzi' defter olunmuş olmağla kâ'ide-i me'âbe üzere nihayte beher nefer başına beşer gurûş ve Bölükbaşılardan ve Çavuşbaşılardan beş yüz kırk altı gurûş olarak merî oldukda beş bin kırk altı gurûşa bâliğ olduğuna binâ'en iki bin üç yüz gurûşun tenzîl-i lazım geldiğine ve kazâ-i mezbûr menzili nuket Gümülcine tarafına İştib Praveşte Köstendil (?) kâzâ-i mezbûr beyinde vâkî Cağala nâm diğer Sarı

Şa'bân kazâsında menzilhane olmadığına binâ' en Praveşte canibine murûr iden ulaklar yedlerine ittikâ emr-i şerifi olanlardan beher bargire altmışar pare ve ücret emri olanlardan ikişer gurûş ki eline kalmakla bu tevzî' mesârif-i menzil olarak vâzi' defter olunan yigirmi iki bin beş yüz gurûş her i'tidalden hariç olmadığına ibtinâ' en meblâğ-ı mezbûrden dahi iki bin gurusu hat ve tenzîl-i iktizâ eylediğine beyân-ı berlemeblâğ-ı mezbûr iki bin üç yüz gurûş menzilci nasbı ve ta'yin olunan mazen nal-ı zahiren ve salifü'z-zikr sekbân ulûfesinden tenzîl olunan iki bin beş yüz gurûş daha kazâ-i mezbûr â'yânından ve her kimin zımmetinde ise lazım gelenlerden cem'ân beş bin gurûşun istirdâd olunmasını mîr mûmâ-ileyhe bâ-tâkrir inhâ itmekden nâşî bâlâda beyan olunan maddelerden ber-vechi muharrer beş bin ve neferdar sâ'irenin tarafından dahi hat-ı tenzîl lazım gelen beş bin gurûş tenzîl ve kâzâ-i mezbûrun mesârif-i sahihe atiyesine sarf olunmak için masraflara bölünmüş sehavetle ma'reft-i mahlûmata vâzi' olunmak fermânım olmağın efhemen ve tenmbihen iş bu emr-i şerifim isdâr ve irsâl olunmuşdur imdi tevzî'at defâtirinin Der-'aliyyeme celbi fûkara mesârifatının tenkihi ve her i'tidalden haric tahsil olunan meblağın istirdâdı irâdesine mebni idu ki ve tenzîl olunan on bin gurûşun bâlâda beyan olunduğu üzere â'yân ve menzilci vesâ'ir lazım gelenlerden mübaşir mûmâ-ileyh ma'refetiyle tahsil ve ayyine mesârifine virilmek için mahal kazıyye ve zâ'î matlub olduğu ve bundan akdem nizâma hâvî sâdırolan emr-i şerifimde harc-ı imzâ ve defter ve â'yâniye nâm ve nâm aher ile defter-i tevzî' bir akçe idhâl olunmaması derc ve tenbîh olunmuş ise deftere ziyâde tevzî' ve tahsîl olunmamak için fi-mâ-ba'd mesârif-i sahihenin gurûş başına hakimü's-şer'e birer pare virilmesine ve umûr-u memleket te'hire kalmamak için â'yân olan kimesneye dâhi umûr-u vilayet ber-vechi sadakte ru'yet eylemek üzere altı ayda ne mikdar meblağ ile kendiyi idâre edebilir ise cümle ma'refetiyle ba'de't-tanzîm tahsîl olunmaksızın mikdarı beyanıyla keyfiyet bu tarafa tahrîroluna ba'dehu ne mikdara ruhsat verilir ise tevzî' idhal olunmak için emr-i şerifim isdâr olunmasına 'ale'l-'umûm irâde-i 'aliyyem ta'alluk eylediği ve iş bu defterin vesâ'ir kazâlardan tevârüd iden defâtirin İstanbul'a gelip gitmesinde bu def'a ve bundan sonra bir akçe masraf olunmadığı ve olmayacağı ve iş bu teklif-ı mücerred fûkaratın himâye ve i'mâr-ı memalik zımnında hasbet-en-lillah te'ala ihtibar olunmuş bir emr-i mesâhet olduğu ve tenzîl olunan meblağın bu def'a ve bundan sonra tevzî' ve tahsiline rızâ-i humâyûnum olmadığı ve sene-i atıye mesârifî olduğu üzere olmuş ise tenbihat-ı şâhânemim hilaf-ı dikkat olunması lazım gelir ise müdahil olanlara mugayir ve ufûvâne mazhar olacağını esnân idu ki sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin

ma'lûmun oldukda ber-minvâl-ı muharrer tenzîl olunan meblağ-ı mezkûr icâb idenlerden ve menzilci-i mezkûrden nehâşi tahsîl ve mesârif-i atıye için şimdilik ma'refetin ve cümle ma'refetiyle mahale vâzî' ve hafaza olunduğuihtirâm ve dikkat ve atıye mesârifinin taklili ve fûkaranın refâhiyetleriyle ve isticlâb-ı divân-ı hayriye mübâderet eylemek bâbında

Fî evâhir-i Z (Zi'l-hicce) Sene 207

S. 31 / B. 37 :

İş bu emr-i 'alî lede'l-vusûl ber-mantûki emr-i mûnif meblağ-ı mezbûr icâb edenlerden tahsîl ve mesârif-i sahiheye sarf için atıye masârifini kabz-ı irâd kayd olunması üzere mikdarları â'yân-ı sâbık El-hac Mehmed'e teslim olunub ve tenbihât-ı sâ'ire müdahil 'amel ve hareket bi'l-cümle tehir olanlarına mübeyyen kâzâ-i mezbûr Na'ibi'nin vârid olan i'lâmına inhâ-i husûlet tenzilat-ı mezkûre iş bu Rûz-ı Kasım defterine irâd kayd olunmak üzere tanzim olunmuş olduğu beyanıyla defter-i mezkûr ve irâdın tatbik olunması için tesbit bâlâsına şerh virildi Rum İli defâtiri nazırı bâ-takrir inhâ eylediğine beyân ber-vechi muharrer için i'lâma bâ-fermân-ı 'alî şerh virildi

Fî 23 RA (Rebi'ü'l-evvel) Sene 8

Battal şerh

Cemâziyye'l-evvel Sene 8

Hayrabolu Kazâsı Na'ibi'ne hüküm ki

Memâlik-i mahrûsemde vâki' kazâların mesârifat defterleri manzûr olmak ve her i'tidalden hariç olan akçe tenzîl ve tenkih ve istirdâd olunmak iradesine mebni sûret-i defâtir Der-sa'âdetime irsâl olunmak husûsu bundan akdem neşr-i evâmir ile cümleye tenbih olunmuşdu bu def'a Hayrabolu Kazâsının bir kıt'a mahzâ tevzî' defâtiri sûreti vârid olduğuna binâ'en Rum İli kazâlarından mütevârid defter tenkihine me'mur süvari mukabelecisi Mîr Mustafa zîde mecduhû defâtir-i mezkûre imrâr-ı nazar dikkat eyledikte Hayrabolu Kazâsının bin iki yüz altı senesi Zi'l-ka'desinin on altıncı gününden iki yüz yedi senesi Rûz-ı hızırına gelince on mâh-ı müddetde vâki' olan kaffe-i mesârifatı on dört bin dört yüz kırk sekiz gurûşa bâliğ olup mihnefesinden ikinci ağa akçesi için teslim olunan iki yüz altmış iki buçuk gurûş selatin ebnâ'ından imdâd-ı tekalif olarak bin gurûş ki cem'ân bin iki yüz altmış iki buçuk gurûş ba'de'l-izâh on dört

bin yüz seksen buçuk gurûş tevzî'atları olduğuna ve meblağ-ı mezbûr on dört bin dört yüz kırk sekiz gurûş için iki bin dört yüz gurûş akçe teması vâzi' defter olunmuş olduğuna ve sâlifü'z-zikr on dört bin dört yüz kırk sekiz gurûşdan yedi bin seksen sekiz gurûşun iktizâ iden bin altmış dört gurûş muvâcesi vâzi' olunmuş olduğuna binâ'en meblağ-ı mezbûrun hat tenzil-i iktizâ eylediğini ve kazâ-i mezbûrde menzil olmadığından murûr ve 'ubûr iden mübaşir-i ileyhin iktizâ iden bargirleri ve me'kulatları husûs-u ru'yet iden imrâr-ı vilayet ta'bir olandan kimesneye mesârif-i mezkûre zımnında sâbık üzere şehir kethüdalığı mesârifî nâmıyle üç bin beşyüz gurûş idhâl-i defter olunmuş olmağla misli olan kazâlara fuyûsen mezkûr olmakdan mesârif her i'tidâli mütecaviz olduğuna binâ'en meblağ-ı mezkûrun dâhi bin gurûş tenzîl olunmak lazım geldiğini ve müddet-i mezkûr zarfında Edirne Bostancıbaşısı tarafından me'muren tevârüd iden mübaşiriyeye bin yedi yüz otuz yedi buçuk gurûş hizmet-i mübaşiriye ve üç yüz gurûşluk katık ki cem'ân iki bin otuz bir buçuk gurûş vâzi' defter olunmuş olmağla mezbûr Bostancıbâşı mûmâ-ileyh tarafından olur olmaz madde zımnına mübaşir ta'biyeti ile fûkara ve ra'iyeti beyhude tecrîh ittirilmemek üzere tenbihen olunmasını lazımen i'lamdan olduğu ve kâzâ-i mezbûr ahâlisinin umûr-u şer'iyelerine dâiren bilâ-iktizâ ahz eyledikleri i'lamat ve hüccet-i şeriye için hakim tarafından kanûn-u kadim üzere harç alınır olub umûr ve vilayet için umuma ahz-ı iktizâ iden i'lamatdan bir kaçe ve bir habbe mütâlebe olunmamak şartıyla senede iki def'a vâzî' olan tevzî'at-ı sahihenin gurûş başına birer pare hesabıyla harc-ı imzâ alınmış ve mâru'z-zikr mürabaha nâmıyle dahil-i defter olub tenzîl-i iktizâeden bâlâda mezkûr iki bin iki yüz otuz yedi gurûş her kimin zımmetinde ise ma'refet-i şer' ve cümle ma'refetiyle ezdâd olunmuş mîr mûmâ-ileyh bâ-takrir inhâ itmekle ve bâlâda tahrîrolunduğu üzere Edirne Bostancıbaşısına hitâben tenbih ve tehdidi muhtevâ emr-i şerifim isdâr olunub sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin ma'refetin ve mübaşir ma'refetiyle tenzîl olunan meblağ-ı mezbûr icâb edenlerden 'ala-eyyi-hâl tahsîl ve ma'refet-i şer' ve mübaşir ma'refeti cümle ma'refetiyle mahal me'mune memhûren vâzi' ve mesârif-i atiyeye sarf için hafaza ve bundan böyle mesârifatin takliline ikdam olunmak fermânım olmağın efhemen ve tenbihen iş bu emr-i şerifim isdâr ve (Boş) eyyama irsâl olunmuşdur imdi tevzî'at defatirinin Der-'aliyyeme celbi fûkara mesârifinintankihi ve her i'tidalden haric tahsîl olunan meblağın ezdâdı irâdesine mebni idu ki ve tenzîl olunan iki bin iki yüz otuz yedi gurûşun lazım gelenlerden tahsîl ve atiyeye mesârifine virilmek için mahalen me'mûne vâzi' matlûb olunduğu ve fî-mâ-ba'd böyle defter

takdim olunur ise ve teksir olanlar cevaba kadir olamayacağı ve bundan akdem nizâma hâvî sâdirolan emr-i şerifimde harc-ı imzâ ve defter ve â'yâniye nâmı ve nâm aher ile defter-i tevzî'e bir akçe idhâl olunmaması irâde ve tenbîh olunmuş ise deftere ziyâde tevzî' ve tahsîl olunmamak için fi-mâ-ba'd mesârif-i sahiheden gurûş başına hakimü'ş-şer'e birer pare virilmesine ve umûr-u memleket te'hire kalmamak için â'yân olan kimesneye dahi umûr ve rüyet ber-vechi sadakte ru'yet eylemek üzere altı ayda ne mikdar meblağ ile kendüyü idâre edebilir ise cümle ma'refetiyle ba'de't-tanzîm tahsîl olunmaksızın mikdarı beyanıya keyfiyet bu tarafâ tahrîrolunup ba'dehu ne miktara ruhsat virilür ise tevzî'e idhal olunmak için emr-i şerifim isdâr olunmasına 'ale'l-'umûm irâde-i aliyyem ta'alluk eylediği ve iş bu defâtirin vesâ'ir kazâlardan tevârüd iden defâtirin İstanbul'a gelip gitmesinde bu def'a ve bundan sonra bir akçe masraf olmadığı ve olmayacağı ve iş bu teklifât-ı mücerred fûkaratın himâye ve i'mâr-ı memalik zımnında hasbet-en-lillah ihtibâr olunmuş bir emr-i mesâhet olunduğu ve sene-i atiyeye mesârif-i olduğu üzere olunur ise ve tenbihât-ı şâhânemin hilâf-ı hareket olunmak lazım gelir ise hakimnin beri hak ve â'yânın cezası tertîb olunacağı sen ki mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin ma'lûmun oldukda ber-minvâl-ı muharrer tenzîl olunan meblağ-ı mezkûr mevâdın ve mübaşir mûmâ-ileyh ma'refetiyle icâb idenlerden tamamen tahsîl ve mesârif-i atiyeye için şimdilik ma'refetin ve mübaşir ve cümle ma'refetiyle me'mun himâye vâzi' ve hafaza olunmak ihtimâm ve dikkat ve atiyeye mesârifatının taklili ve fûkaranın refahiyetleriyle isticlâb divân-ı hayriyeye mübâderet ve hilâf-ı dikkat itmekden ve ittirmekden mücânebet eylemeniz bâbında

Fî evâhir-i Z (Zi'l-hicce) Sene 207

S. 32 / B. 38 :

Edirne Bostancıbaşısına hüküm ki

Memâlik-i mahrûsemde vâki' kazâların tevzî'atı senede iki def'aya tahsîs kılınmak ve ne mahale ve ne mikdar virildiği bilinmek için sûret-i defâtir Dersa'âdetime irsâl olunmak husûsu bundan akdem neşr-i evâmir ile cümleye tenbih olunmuşdu isticlâb-ı defâtirden ma'mûl fûkara mesârifatının taklili ve ehli vilayetin istirhâdı irâdesine mebni idu ki ma'lûm olan halatdan iken bu def'a Hayrabolu Kazâsının bin iki yüz altı senesi Zi'l-ka'desinin on altıncı gününden yedi senesi rûz-ı Hızırına gelince on mâh-ı zarfında vâki' olan mesârifat defteri vurûd idub defter-i mezkûr tarafından kâzâ-i mezbûr müddet-i mezkûr zarfında tevârüd iden mübaşirler

hizmeti ve mufferreti olarak iki bin otuz bir buçuk gurûş idhâl olmuş olmağla mezbûr tarafından olur olmaz madde zımnında mübaşir taklili ile fûkara-i ra'yyet beyhude tecrîm olmamak fermânım olmağın tenbihen ve tehdiden iş bu emr-i şerifim isdâr ve irsâl olunmuşdu imdi olur olmaz madde zımnında kazâlara mübaşirler irsâliyle fûkara-i râ'înin ihzarlarına ber-vechile rızâ-i şâhânem olmadığı ve vilayet mesârifatının taklili ve ehl-i re'ayanın teneffüsleri matlûb ve mültezim olduğu ve senden emr ve rızâ-i halde dikkat vukû'unu cesaret ve teksir olanlara vehâmet-i 'azimeye müstelzim olacağı sen ki Bostancıbaşı mûmâ-ileyhsin ma'lûmun olduğu ber-minvâl-ı muharrer ba'id eziyet bulmaya ve bilâ-fermân kazâ-i mezbûre mübaşir irsâliyle fûkara-i acizeyi ikrardan mücânebet eylemek bâbında

Fî evâhir-i Z (Zi'l-hicce) Sene 207

SONUÇ

Osmanlı Devleti'nin güçlü olduğu dönemlerde adalet mekanizmasıyla birlikte tüm kurumlar düzgün bir şekilde işlemiş ve intizam sağlanmıştır fakat; 16. yüzyıldan sonra devletin gerilemeye başlaması ve 17. yüzyıldan sonra yaşanan uzun savaşlar ekonomiyi olumsuz yönde etkilemiş, zaten zor durumda olan halkın üzerine daha fazla vergi yüklenmesi sonucu insanlar sıkıntılı bir duruma düşmüştür. Anadolu ve Balkanlarda Osmanlı sınırları içerisinde yaşayanlar hem dağlı eşkıyasının zulümü altında ezilmiş hem de Ayânın, Valinin, Kadının yüzünden üretim yapamayan ve geçimini sağlayamayan köylüler yerini yurdunu terk eder olmuştur.

18. yüzyılın sonlarına doğru halkın şikayetleri ve mağduriyetini gören III. Selim halkın ezilmemesi, sebepsiz yere zulüm ve teaddi edilmemesi, merkezin tesbit ettiği ve halkın ödemekle yükümlü olduğu vergilerin dışında defterlere hariçten vergi eklenmemesini istiyordu ve bu doğrultuda yazdığı fermânlarla bölge yöneticileri uyarılıyordu ve de hangi şartlarda halktan ücret talep edileceği belirtiliyordu; fakat alınacak verginin sınırının çizilmesine rağmen buna uyan olmamış ve adeta Osmanlı merkezi otoritesini hiçe sayar gibi bölge yöneticileri dilediklerini yapmışlardır. Şikayetin olduğu bölgelere giden mübaşirler yaptıkları incelemeler sonucunda tevzî defterlerinin bir sûretini İstanbul'a gönderiyorlardı, defterler Asitane'de gereği gibi incelendikten sonra fazladan eklenmiş olan vergiler çıkarılır ya da miktarı azaltılırdı ve bölge yöneticisinin kanun üzere olmayan vergileri almaya devam ettiği takdirde aldığı meblağın tarafına ödettirileceği gerekirse katlı edileceği bildirilmesine rağmen bu uyarıları dikkate alan olmamış ve Ayan, Vali, Sancak Beyi, Kadı dilediği gibi halktan farklı adlar altında vergiler almaya Tanzimat dönemine kadar devam etmişlerdir.

Tanzimat Dönemine gelindiğinde vergi alanında yapılan değişiklikler ve gelire göre vergi alınması, görevlilere devletin maaş bağlamasıyla taşrada ki insanlar bir nebze de olsa rahata kavuşmuş olsalarda tanzimat sonrası dönemlerde de taşrada güçlü olan eşraf kesiminden kişiler haksız yere vergi almaya devam etmişlerdir, bunu İstanbul'a gönderilen arzuhallerden rahat bir şekilde görebilmekteyiz.

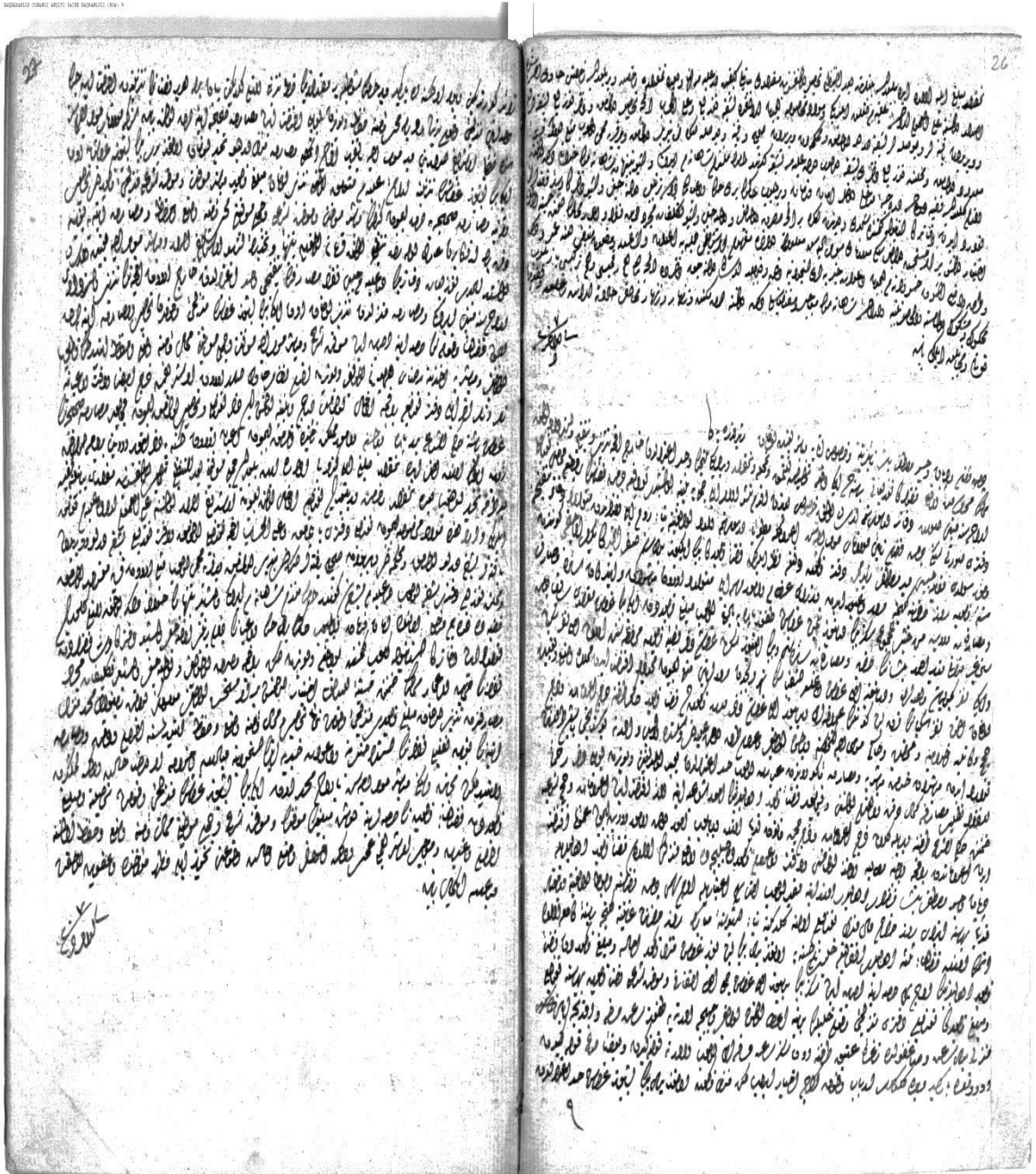
BİBLİYOGRAFYA

- ABDURRAHMAN VEFİK, *Tekalif Kavaidi*, C.1, Dersaadet, 1328.
- AHMED CEVDET PAŞA, *Tarih-i Cevdet*, Osmanlı Tarihi, C. 3, İstanbul, 1994.
- AKDAĞ, Mustafa, “ Celali Fetretî”, *DTCFD*, C.16, S. 1.2, Ankara, 1958. s. 53-107.
- AKDAĞ, Mustafa, *Türkiye'nin İktisadî ve İçtimaî Tarihi*, İstanbul, 2010.
- BAYTİMUR, S. Oğuz, *Osmanlı Devletinde Hapis ve Sürgün Cezaları*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Elazığ, 2011.
- ÇADIRCI, Musa, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Ankara, 1997.
- ÇINAR, Hüseyin, *18. Yüzyılın İlk Yarısında Ayıntap Şehrinin Sosyal ve Ekonomik Durumu*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2000.
- DOĞAN, Muzaffer, *Nizâm-ı Kadîm'den Nizâm-ı Cedîd'e III. Selim ve Dönemi*, (Editör: Seyfi Kenan), İstanbul, 2010.
- FEYZİOĞLU, H. Sezer, Selda Kılıç, “ Tanzimat Arifesinde Kadılık Naiplik Kurumu” *DTCFD*, XXIV/38, (2005), s. 31-53.
- GÜNAY, N. Alkan, *18. yüzyılda Osmanlı Taşra yönetim Düzeninin Sosyo-kültürel Yapıya etkileri*, (Bursa Örneği), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Bursa, 2010.
- İNALCIK, Halil, “Adâletnâmeler” , *Belgeler Dergisi*, C.II, 1965, S. 3-4, Ankara, 1993, s. 49-93.
- KARAGÖZ, Mehmet, “18.Yüzyılın Başlarında Malatya ve Çevresinde Eşkîyalık Hareketleri”, *OTAM*, S. 5, Yayın 1994, s. 193-207.
- KAYA, Kemal, “19. Yüzyılda Anadolu'da İç güvenlik Sorunları ve Voyvodalar”, *OTAM*, S.19, s. 239-255.
- KAYA, Mustafa, *18. Yüzyılda Ankara'da Ayânlık ve Ayan Aileleri*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2008.
- KÜÇÜK, Levent, *Osmanlı Vergi Hukukunda Avarız Kavramı ve Avarızın İdaredeki Rolü*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2007.

- MANDACI, Filiz, *III. Selim Dönemi Osmanlı Maliyesinde Islahat Hareketleri*, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne, 2007.
- MUSTAFA Nuri Paşa, *Netayic ül-Vukuat*, C. I-IV, (Neşet Çağatay), Ankara, 1979.
- NAGATA, Yuzo, *Muhsin-zâde Mehmed Paşa ve Âyanlık Müessesesi*, Study of Languages & Cultures of Asia & Afrîca Monograph Series no. 6, İstanbul, 1976
- ÖZKAYA, Yücel, “ XVIII. Yüzyılın Sonlarında Tevzî’ Defterlerinin Kontrolü”, Selçuk Üniversitesi, *EFD*, S. 1, Konya, 1981, s. 135-155.
- ÖZKAYA, Yücel, *18. Yüzyılda Osmanlı Toplumunu*, İstanbul, 2010.
- ÖZKAYA, Yücel, *Osmanlı İmparatorluğunda Ayanlık*, Ankara, 1994.
- ÖZLÜ, Zeynel, “Göynük’e (Bolu) Ait Bazı Gelir ve Giderlerin Tahlili: Avârız Vergisi” *OTAM*, S. 19, Ankara, 2006 s. 381-397.
- PAKALIN, M. Zeki, *Osmanlı Tarih Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, C. III, İstanbul, 1993.
- SERTOĞLU, Mithat, *Osmanlı Tarih Lügati*, İstanbul, 1986.
- SÜLEYMAN SÛDÎ, *Osmanlı Vergi Düzeni (Defter-i Muktesid)*, (Yayına Hz. Mehmet Ali Ünal), Isparta, 2008.
- ŞEKER, Cengiz, *İstanbul Ahkam ve Atik Şikâyet Defterlerine Göre 18. Yüzyılda İstanbul’a Yönelik Göçlerin Tasvir ve Tahlili*, (Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,(Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2007.
- TABAKOĞLU, Ahmet, *Gerileme Dönemine Girerken Osmanlı Maliyesi*, İstanbul, 1985.
- UZUNÇARŞILI, İ. Hakkı, *Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Ankara, 1988.
- ÜNAL, Uğur, “ İdari ve Sosyal Alanlarda Nizâm-ı Cedîd Çabaları” , *OTAM*, S.14, Ankara, 2003, s.273-289.

EKLER

Ek 1.

A:DVNS.TZELd.00001

S.26-27 / Belge 33 : Çirmen Sancağı Mutasarrıfı Vezir Ahmet Paşa'nın hazer masrafı, Çirmen Kazâsının muhafazasında olan elli nefer sekban ve iki nefer Kirabaşı mahiyeleri ve dağlı eşkıyası ile mücadele eden altmış nefer sekbanın kırk beş günlük ianelerinin geçtiği belge.

ÖZ GEÇMİŞ

Emrah Maral, 1983 yılında Elazığ'da doğdu. Orta öğrenimini Elazığ'da tamamladıktan sonra 2006 yılında kazandığı Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesinden 2010 yılında bölüm birincisi olarak mezun oldu ve aynı yıl Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Yakınçağ Tarihi alanında yüksek lisansa başladı, 2011-2012 yılları arasında Malta'da İngilizce eğitimi aldıktan sonra Türkiye'ye dönüş yaptı ve 2012-2013 Eğitim ve Öğretim döneminde Elazığ, Milli Eğitim Müdürlüğünde İngilizce Öğretmeni olarak çalıştı.